

EMMENOLOGIA.

AUTHORE

JOH. FRIEND M. D. *Col. Med. Londin.* & *Societatis Reg. Soc.*

Imprimatur.

GUL. DELAUNE.

Viçe-Çan. Oxon.

Novemb. 1. 1703.

EMMENOLOGIA:

IN QUA

Fluxus Muliebris Menſtrui

PHÆNOMENA,

PERIODI, VITIA,

CUM

MEDENDI METHODO,

AD

RATIONES MECHANICAS

Exiguntur.

AUTHORE

JOH. FRIEND M. D. *Coll. Med. Londin.*
& Societatis Reg. Soc.

EDITIO TERTIA.

LUGDUNI BATAVORUM:
Apud Janſſonios Vander Aa. MDCCXX.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PRÆFATIO.

ISERA profectò videtur & iniqua fœminarum conditio, ut, quæ humani generis conservatrices à naturâ destinatæ sint, eædem morbis maximè obnoxiæ effingerentur. Quamcunque enim vitæ rationem sequantur, paucæ sunt, quibus contingit doloris expers & illibata sanitas: quippe si conjugio fruantur, ex eo ipso leporum fonte amari aliquid surgit, & longa saltem tædia, si nihil asperius, secum affert graviditas; si cœlibi otio se tradant, vix ita sibi cavere possunt, quin morbo aliquo laborent, ob id ipsum,

quia non fiunt gravidæ. Eæ enim sanguinis suppetiæ, quas in fœtûs usum atque alimentum accumulare debent mulieres, si paulò ultra debitum modum aut intus excrescant, aut foras profluant, mille in tenello corpore turbas excitant. Eo quidem artificio efformatur muliebris fabrica, ut certis quibusdam temporibus depleri possit ista sanguinis redundantia: infinita tamen indies obversantur mala, quæ salutare hoc naturæ opus interpellant; ita ut, ne, evacuatione hâc minùs rite peractâ, sua fœminis malè constet sanitas, ars in subsidium advocanda sit. Quæ cùm ancilla quædam & ministra sit, quæ naturæ opus, siquid obstaculi intervenerit, promoveat atque expediat; nisi agendi modum, quo utitur natura, accuratè intellexerit, ita parum illius conatibus auxilio erit, ut vix potuerit non admodum officere. Investigato autem naturæ tramite, ars siquando eam sequi atque æmulari velit, nullo errore huc illuc temere

vaga-

vagabitur, ſed ad metam rectà contendet.

In hâc quidem, quam aggredimur, diſquiſitione non utili minùs quàm jucundâ, elaborârunt ſeculorum pene omnium ingenia: ſed ut nullum ferè eſt argumentum, de quo plura ſcribunt medici; ita nec ullum, in quo lectori minùs ſatisfaciunt. Quâ in re quòd tam infeliciter ceſſerit viris tum doctrinâ tum ſtudio ad hanc rem ſatis inſtructis, nullam aliam cauſam reperio, niſi quòd abſtruſiſſima quæque principia & maximè recondita ſequerentur; ſimpliciora verò, & quæ quaſi ante pedes jacuerunt, aut non viderent, aut contemnerent. Ita cùm ingenio ſuo abrepti, in rebus admodum obſcuris immorarentur, non mirum eſt, ſi ſuorum potiùs ſomniorum fuerint, quàm naturæ interpretes. Hæc facilè ſentiet, ſiquis eos, qui de menſibus *ad ſatietatem uſque ſcripſerunt, authores pervolvat; qui quidem fere omnes iis ratiociniis* men-

 ſium

sium *naturam explicant, quæ ipsa debuerant, nec tamen possunt, explicari. Talia sunt eorum, qui à* lunæ phasibus, *aut* archæo, *aut* fermento *quodam* menses *deducunt, commenta. Quòd si naturæ vestigia fideliter legamus, ipsa nobis se ultro indicabit; neque unquam æquè feliciter innotescet corporis humani machina, ac si leges eas, quas* Mechanicis *h. e. suis motibus præscripsit natura, consulamus. Hisce enim principiis unicè inniti debent vera* Physices *fundamenta: quibus quicquid superstruxeris, id non modò simplicitate suâ legentis studium excitabit, sed evidentiâ etiam assensum coget.*

Dolendum sanè est Theoriam Medicinalem, *quæ in multis saltem eâdem certitudine ac* Geometria *elaborari potest, utì ferè in authorum scriptis tractatur, non modò conjecturalem videri, sed & absurdam; in quibus quidem eæ, quæ de morborum causis finguntur,* Hypotheses, *ita parum ad*

seve-

ſeveriorem rationis normam accedunt, ut præclarè ſatìs actum ſit, ſi non ſenſui planè repugnent. Multa ſunt, quæ ingenuum hunc medicinæ fontem contaminârunt; nihil tamen penitiùs inquinavit, quàm infamis iſte, qui in artem medicam dudum irrepſit, Chymiæ *abuſus:* abuſus *inquam, quia ſi intra proprios limites conſiſtat* Chymia, *nullum humanis commodis æquè inſervit Inſtrumentum, nullum vel citiùs, vel efficaciùs morbos abigit. Hujus quippe provincia eſt, pharmacis eleganter concinnatis & quaſi contractis medicinam* Practicam *ditare: quòd ſi ulteriùs excurrat* Chymia, *& ad morborum* Theoriam *ſua accommodet principia, ingenia alioquin peracuta in errores agit, & vanâ ſcientiæ imagine deludit. Quid enim ea aut in cauſis morborum ritè explicandis, aut ſymptomatis feliciter curandis præſtare poſſunt principia, quæ ita nulla ſunt, ut in animo quidem philoſophantium locum fortaſſe habeant, in rerum tamen naturâ*

naturâ minimè existant? De quibus etiam inter ipsos disciplinæ hujus fautores nondum convenit. Utcunque verò commentitia fuerint Chymicorum *elementa, à plerisque tamen ad morborum cognitionem illustrandam adhibentur: eo utique successu, ut non plus commodi* Praxi *medicæ, quàm* Theoriæ *detrimenti intulerit* Chymia. *Ita arti per se satìs rationali offecit, utì hactenus tractata est*, Philosophia Chymica: *cujus tamen penitior scientia ita medicinæ prodesse poterit, ut si ad* Mechanicas *rationes exigatur, (quod fieri aliquando posse non desperandum est) nihil sit, quod etiam* Theoriæ *illustrandæ magis inserviturum videatur.*

Sed huic de morbis scientiæ, depravatæ admodum & pene intermortuæ, medicas tandem manus adhibuit, vir studii atque ingenii admirabilis, Bellini: *qui quidem in artem medicam introduxit sanius quoddam ratiocinandi genus, ex* Mechanices *atque*

que Anatomiæ *fontibus depromptum. Eam utili* Theoriæ *facem prætulit, quæ & hodie ad hoc studium præclara quædam ingenia excitavit, &, si rectè auguramur, felicibus posterorum cœptis prælucebit. Etenim hinc omnino investiganda est vera morborum, tum causa, tum indicatio; hujusmodi quippe principia non modò certa & naturæ maximè congrua reperiuntur, sed & intellectu etiam facillima. Optandum esset ut provinciam hanc susciperent, quibus medicinæ palma, ab exteris etiam, ultro concessa est, medici nostrates; famamque eam, quam in curatione morborum illustrandâ jure obtinuit, in* Theoriâ *quoque excolendâ sibi vindicaret* Anglia. *Eam quippe desideramus* Theoriam, *quæ à* Praxi *felicissimâ sit deducta, ad eamque rursus accommodata: quæ cùm hactenus ferè nuda fuerit & more tantùm philosophico descripta, hodie fortè minùs æstimatur; dum ii qui rationem illam, quâ ad* Praxin *applicanda sint*

elementa Mechanica, *parum perſpiciunt, ea ne omnino quidem applicari poſſe arbitrantur.*

Quòd ſi ex elementis hiſce Mechanicis *optimè educatur* Theoria *medica,* Muliebrium *certè, ſiqua alia, morborum cauſa haud ita difficilis eſt, quin magnâ ſaltem ex parte perſpici atque illuſtrari queat. Et ſanè operam noſtram nullum æquiùs poſtulat argumentum, quàm ut morbis iſtis quàm certiſſimum remedium excogitemus, qui cùm in fœminis graviſſimos dolores excitant, tum in nobis etiam, qui humanitati pariter & medicinæ ſtudemus, non vehemens minùs curandi ſtudium excitare debent. Cùm autem univerſi ferè, quibus mulieres laborant, morbi ab aliquo menſium vitio, utì rectè notat* Hippocrates, *deriventur; horas haud malè collocâſſe videbor, ſi menſium naturam paulò luculentiùs, quàm hactenus in libris tractatam reperio, explicare ſim aggreſſus. In quo quidem opuſculo nihil reconditum, nihil à*

communi

communi ſenſu longiùs remotum reperiet lector: ſiquidem id mihi unicè curæ fuit, ut veritatem, quàm maximè poſſem, aſſequerer; quæ quo magis obvia & familiaris fuerit, eo ſolet eſſe acceptior.

CAP.

INDEX CAPITUM.

Cap. I.

De Purgationis Menſtruæ naturâ.

PURGATIO *menſtrua*, ſive fluxus ſanguinis ab utero ſingulis menſibus emanans, periodos ſuas communiter inchoat *ſecundo ſeptenario*, terminat *ſeptimo*, ſive numeri ſeptenarii quadrato: *communiter* dico, quia nonnullæ ſunt mulieres, in quibus tardiùs inchoatur fluxus; paucæ etiam, quas multò ante annum decimum quartum invadit; aliæ rurſus, quas poſt quadrageſimum nonum non deſerit: memorantur præterea fœminæ menſtruis prorſus immunes.

Evacuati ſanguinis *quantitas* pro varietate temperamenti, victûs, ætatis &c. diverſa eſt: in ſanis tamen & adultis vulgò aſſurgit ad uncias viginti, quibus convenit menſura ab *Hippocrate* aſſignata, duæ ſcilicet *Heminæ*[a]. Nec minor eſt in *qualitate* diverſitas; aliquando enim ad *Lympham* propiùs, quàm ad ſanguinem accedit humor menſtruus: in ſanis verò reperitur *rubicundus* valde & *floridus*, qualis (uti idem notat *Hippocrates*[b]) è venâ ſectâ Vi-

[a] *Morb. Mul. lib.* 1. *ſ.* 15. [b] *Ibid.*

ctimæ recenter mactatæ cruor effluit. Qui tamen nonnunquam ita vitiatur, ut pene inter venena referendus sit: sed hoc non proprio ipsius vitio debetur, sed admixtis sordibus & aliunde ducto contagio. Qui aliter censet, Authorum de hâc re argumenta consulat.

Eadem est *Periodorum* inconstantia; est enim ubi die 27 aut 20, est ubi *bis* in mense, uti in *salacibus* observat *Duretus* [a], etiam aliquando absque sanitatis noxâ [b]. Est demum, ubi *ne semel* in mense redit periodus: quæ tamen frequentissimè singulis *mensibus* recurrit. Pari modo se habet fluxûs *duratio:* in aliis enim *trium*, in aliis *quatuor*, in nonnullis non nisi *sex* dierum spatio terminatur: plerumque tamen *triduo* absolvitur [c].

Hæc omnia phænomena in sequentibus locus erit expendere; nunc ad ea, quæ sub mensium fluxu ferè solent accidere, veniendum est.

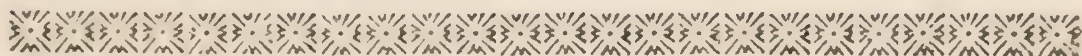
Instante fluxu, in puellis saltem nondum purgatis, hæc præcipuè observantur symptomata, *Dolor & æstus partium vicinarum, ad lumbos præsertim & coxas*, aliquando etiam *inflammatio, cephalalgia, appetitûs remissio, crurum lassitudo*; durante profluvio, invadit sæpe *nausea & languor.*

In *Biliosis* temperamentis paulò maturiùs fluunt menses, citiúsque periodos suas conficiunt; in puellis mollioribus & *minùs sanguineis* seriùs erumpunt. Ita si regio paulo *calidior*

[a] *In Holler.* 255. [b] *Panarol. Cent.* 2. *Obs.* 41. *Med. Septentr. p.* 33. [c] *Hipp. de Morb. Mul.* 1. *S.* 15.

dior ſit, anno uno aut altero ſeptenarium ſecundum antevertunt; ſi *frigidor*, excedunt. In *prægnantibus*, etiam & ferè ſemper in *lactantibus* deficiunt; ſaltem tertio menſe elapſo non reperiuntur in gravidis. Ex *diuturniore morbo convaleſcentes* ægrè & non niſi tardè admodum reviſunt. Fœminis *gulæ deditis* & genio liberiùs indulgentibus fluxus ſæpe ad ſextum diem & ultra extenditur; in *obeſioribus*, & iis qui aut *tenui victu* aut *exercitio multo* utuntur, citiùs terminatur. Quantitas ſanguinis evacuati ad *ætatis* uſque *florem* augeſcit; *florente ætate*, æqualis permanet; *ætate* rurſus *declinante* paulatim minuitur. In *junioribus* tenuior, in *ſenibus* craſſior reperitur ſanguis.

Varietatis hujuſce ratio explicabitur in eâ, quam tractaturi ſumus, periodorum doctrinâ.

Cap. II.

Variæ de Menſibus Opiniones recenſentur.

CAuſas hujuſce fluxûs, ad oceani morem ſtato tempore æſtuantis, & ſtudio inveſtigârunt & ſcriptis tradiderunt medici, tum veteres, tum recentiores: infinitum eſſet quid de iis quiſque ſenſerit, referre; ſatis erit argumentorum capita depromere, ut, ſi illorum ſententiæ nobis parum placeant, quid melius poſſit exquiri, videamus.

In *cauſis* igitur inveſtigandis, alii *finalem*, alii *efficientem* aſſignant; nonnulli, uti *Galenus*, utramque.

Cauſa finalis fluxûs menſtrui ab Authoribus ſtatuitur, vel *mulieres ad concipiendum aptiores reddere*, vel *fœtui præbere nutrimentum*. Qui priorem ſententiam amplexi ſunt[a], menſtruum fluxum ideo neceſſarium eſſe dicunt, ut ſanguis à ſordibus & recrementis purgatus, tum fœminas magis ad coitum impellat, tum ſemen feliciùs excipiat. Huic argumento facilè occurritur; neque enim in ſanis ſanguis ille, qui ejicitur, impurus eſt aut vitioſus, ſed optimus & fragrantiſſimus: quippe non glandulæ alicujus ope ſecernitur, ſed ex capillaribus arteriis erumpit, ideoque naturam arterioſi, h. e. *puriſſimi* ſanguinis retinet. Quòd ſi hæc menſtrua purgatio conceptui promovendo ita eſſet neceſſaria, nullæ certè conciperent mulieres, niſi quibus fluxerint Menſes; quod quidem experientiæ & Hiſtoriæ Medicæ prorſus repugnat[b].

Alteram ex finalibus cauſis aſſerit *Galenus*, eique ſcriptores ferè omnes aſſentiunt; refragantur tamen nonnulli, & his duobus potiſſimùm argumentis in *Galenum* inſurgunt.

1°. *Ne guttulam quidem materni ſanguinis ad fœtum derivari aiunt*; *quia ſcilicet neque ulla datur inter Vaſa Uterina & Umbilicalia Anaſtomoſis: neque fœtus ſanguine, ſed ſucco lacteo per os nutritur*[c]: qui hoc aſſerunt, pari

[a] *Charleton, Sylvius.* [b] *Hild.* l. 5. *obſer.* 41. *Bonet. Med. Septentr.* p. 30. *Sennert. tom.* 3. [c] *Charleton de Catamen.* p. 36. & 43.

etiam

etiam ratione poſſent dicere infantes à materno ſanguine non haurire alimentum, quoniam lacte, non ſanguine nutriuntur. Unde verò id ipſum lac ſuppeteret, niſi ex materni ſanguinis penu ad mammas deferretur? Jam in fœtu nutriendo eadem valet ratio; ſive enim ipſo matris ſanguine per arterias uterinas delato, ſive liquore, qui in *Amnio* continetur, alatur fœtus; utrinque facilè conſtat ſanguinem maternum fœtui alendo inſervire: quis enim iſtius liquoris aliam inveſtigabit originem, qui eum ex materno ſanguine derivari neget? ita ut ſi concedatur fœtum *per os* nutriri, quicquid fuerit pabuli, id omne à matre ſit petendum. Fœtum vero *per os* ſolummodo non nutriri, ſatis probant monſtra ſine capite in lucem edita, & nonnulli ore naribuſque obturatis infantes: ulteriùs adhuc proceſſit Medicorum [a] in re Anatomicâ peritia, & fœtum, placentâ intercedente, ſanguine materno ali luculenter ſatis evicit. Exhibuit enim eam, (quam negant nonnulli [b]) inter *vaſa uterina & umbilicalia Anaſtomoſin*: cùm enim ovum in utero per ſeptimanam unam aut alteram fluctuârit, ab eo, uterinâ lymphâ mollito & humectato, erumpunt protinus vaſorum *umbilicalium* ſtamina, pari modo atque ex ſemine in terræ gremium immiſſo undique ſe diffundunt fibræ: hæc interiori uteri tunicæ ita ſe inſinuant, ut vena umbilicalis arterias matris hypogaſtricas penetret, arteriæ verò umbilicales venis maternis inſerantur.

[a] *Columb. Anatom.* p. 460. *Caſſer. Placent. Tab.* 5. [b] *Wharton, Charleton.*

tur. Per hos aditus perennis inter fœtum & matrem agitur ſanguinis circuitus: ſcilicet umbilicalis vena arterioſum ſanguinem à matre accipit, quem in fœtûs uſum ad venam cavam, adeoque ad cor deducat; uti arteriæ umbilicales ſanguinem, nutriendo fœtui parum idoneum, in venas maternas regerunt. Quòd ſi nulla per hæc vaſa daretur nutritio, non modò pabulo ſuo defraudaretur fœtus, ſed ne tunicæ quidem, quibus obvolutus eſt, ullo modo poſſent nutriri.

2do. Negant cauſam eſſe *finalem* ſanguinis menſtrui, ut fœtui in nutrimentum cedat, *quia quantitas novem menſium ſpatio evacuata nimis exigua videtur, ut alendo fœtui ſufficiat*[a]. Utrùm verò ſufficere poſſit necne, hujuſmodi edocebit calculus. In fœminis rectè ſe habentibus ſanguis menſtruus effunditur ad uncias viginti; ita quantitas novem menſibus effuſa erit lib. 15. quia verò nonnunquam accidit, ut gravidis etiam, per tres ſaltem priores menſes, fluant menſtrua, licèt, modica valde & imminuta, ſupponatur effuſi ſanguinis quantitas eâ proportione decreſcere, ut primo menſe dimanet $\frac{1}{2}$ ſeu ℥ 10, ſecundo $\frac{1}{3}$ ſeu ℥ 6 $\frac{2}{3}$ tertio $\frac{1}{4}$ ſeu ℥ 5, poſtea verò omnino deficiat: unciis demum 21 $\frac{2}{3}$ ex lib. 15. ſubductis, quantitas ſanguinis reſidua, quam prægnans in fœtûs nutrimentum commodare poſſit, erit lib. 13 ℥ 2 $\frac{1}{3}$. quæ ſi cum recenti fœtu atque involucris omnibus in trutinâ ponatur, excedet pondere; nullumque dubio locum relinquet, quin

[a] *Bayle diſſert. de Menſib.*

embryoni

embryoni incrementum satis idoneum largiri possit. Medium enim fœtûs recentis pondus est lib. 12, aliquando majus, frequenter etiam minus reperitur. Quòd si prægnanti menses deficiant, suppetunt ad alendum fœtum lib. 15; quibus verò ultra uncias viginti assurgit fluxus, uti non raro fit, eæ fœtui, etiamsi monstrum sit, alimentum novimestre facilè ministrabunt.

Igitur non video cur à *Galeni* sententiâ recedendum sit, qui in *Definitionibus Medicis* hoc docet, τὰ καταμήνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὑγίειαν ἐκκενούμενα· ἐπισχεθέντα δὲ διὰ τὴν σύλληψιν, τῷ ἐμβρύῳ τὴν τροφὴν παρέχει. *Tribuuntur mulieri menstrua, quæ sanitatis gratiâ vacuentur; embryoni autem nutrimentum præbeant, per conceptum suppressa.* Quæ verba modò sint ritè intellecta, veritati optimè respondent. Ea enim quæ inter Scriptores multùm agitatur quæstio, *An fœtus scilicet menstruo sanguine alitur*, perridicula est & à sanâ, h. e. *Galeni* mente alienissima: quasi verò ille unquam crediderit fœtum nutriri eo ipso sanguine, qui foras ejicitur: quasi non hoc potiùs voluerit, sanguinem in muliere *redundare*, ut non tantùm proprio corpori alendo satis habeat, sed & concepto fœtui *pabulum* insuper ministret; ideo tamen per uterum extra gravitatem singulis mensibus expurgari, quoniam redundet: neque enim menses fluere, nisi redundaret sanguis, *Galenum* credidisse statim videbimus.

De *Efficiente* hujusce profluvii *causâ* non minùs inter se discrepant authores: dum alii *Lu-*

nam, alii *Fermentum* quoddam, alii denique *plethoram* ſtatuunt. De his ſigillatim pauca ſunt dicenda, ut quænam ad veritatem propiùs accedat ſententia, perſpici queat.

Et 1mo qui menſium cauſam à *Lunâ* petunt, hoc unico omnes ducuntur argumento, quòd fluxûs uterini periodus *Lunæ curſibus* reſpondeat, adeóque ad illius imperium dirigatur: quod ſanè argumentum facilè & breviter convelli poteſt, ſiquis reponat menſtruis periodos contingere Lunæ minimè congruentes, ſiquidem eæ frequentiùs *creſcente* adhuc *menſe*, quàm *exacto* recurrunt. Quòd ſi huic profluvio præeſſet *Luna*, mulieres omnes, quibus eadem eſſet regio, ætas, atque temperies, eodem tempore, iiſdemque vicibus ad menſtrua cieret: quod tamen ita parum fit, ut ne fieri quidem poſſit.

2do. A *Fermento* quodam menſtruorum cauſam deducunt ex recentioribus plerique[a]; quod quidem, diverſo licèt vocabulo obvolutum, idem eſt ac apud *Democritum fervor uterinus*. Statuunt nimirum colluviem menſtruam per uterum purgari ope *fermenti*, quod in totâ univerſi ſanguinis maſsâ diffundi cenſet *Graaffius*, *Baylêus* verò uteri indigenam agnoſcit. Uterque *fermentum* hoc in *ſalibus* quibuſdam ſitum eſſe contendit, qui motu ſuo ſanguinis maſſam ita exagitant, ut ſtatis quibuſdam temporibus, ſingulis ſcilicet menſibus, acriùs efferveſcat, & per uteri vaſa exitum quærat. Quomodo peragatur hæc *fermentatio*, aut cur his periodis vi-

[a] *Graaff. Bayl. Etmuller.*

res

res ſuas exerat, argumentis lectori parum ſatisfaciunt, verbis admodum imponunt. Eorum enim ſententia, quæ propria *ſingulis viſceribus fermenta* tribuit, non modò circulanti ſanguini, ſed communi ſenſui repugnat. Ubi enim *fermentum* iſtud deliteſcit, ubi tam ſecuro fruitur hoſpitio, ut ab humoribus præterfluentibus minimè turbari aut abripi queat? quòd ſi *fermento ſedem in viſceribus* largiamur, unde ei tanta ſuppetit ſupellex, ut perpetuis impendiis exhauriri nequeat? Deſideraret certè novi fermenti ſuppetias, ut perenne hoc fermentandi munus obiret. Altera de *fermentis* opinio, quòd ſcilicet *totius ſanguinis maſſa fermenteſcat*, à veritate æquè aliena eſt: ſive enim ad *Chymicorum* mentem exponatur *fermentatio*, *actio ſcilicet mutua acidi & alkali*; ſive latiùs ſumpta [a] *partium motum inteſtinum denotet*, neutro modo ſanguini competere poteſt: non priori, quia in ſanguine deſit [b] *acidum:* non poſteriori, quia fluidi cujuſvis partes, quæ ſub iiſdem planis horizontalibus jacent, *æqualiter* premuntur, adeóque ad *quietem* ſe componunt, niſi novo aliquo impetu in motum cieantur. Ita ſi daretur aliquis in ſanguine *motus inteſtinus*, brevi deficeret, niſi liquido, quod à corde immittitur, excitaretur denuo & reviviſceret: quòd ſi à liquido, quod à corde influit, *motus inteſtinus* oriatur, ſatis conſtat alium in ſanguine motum dari non poſſe, præter eum, quo continuò progreditur & circulatur.

[a] *Willis de Febrib.* [b] *Boyle. Pitcarn.*

Sed

Sed exolevit ferè hodie abſurda illa de *fermentis* doctrina, & à ſaniſſimis ſaltem ſcriptoribus jam diu exploſa eſt. Quòd ſi aliquam rationis ſpeciem præ ſe ferre queant *fermenta*, ad hunc modum exponi debent; nempe quòd in *utero* ſitæ ſint *glandulæ*, in quibus liquor ſive *fermentum* quoddam ſecernitur, quod in ſanguinem *ſingulis tantùm menſibus* deducitur, eumque in motum vividiorem ſuſcitans & rarefaciens, & uteri canales fortiùs diſtendens, viam *menſibus* aperit. Hoc verò fermentum *ſemel* tantùm in menſe effunditur, quia ductuum excretoriorum orificia ita tenuia & anguſta ſint, ut id ſolâ vi quantitatis, ſpatio *menſtruo* ſecretæ, exitum reperiat; pari modo ac in *teſticulis* fit. Hæc hypotheſis, utcunque primâ facie cæteris paulò magis probabilis videatur, cum iis tamen æquè à veritate abhorret: idem quippe contra omnes de *fermentis* hypotheſes valet argumentum, nempe ſi à *fermento*, non à *plethorâ* concitarentur *menſes*, brevi ſpatio ea ſanguinis quantitas foras effuſa eſſet, quæ vitæ fomitem penitus extingueret. Contra *fermenta* acriter contendit in ſuo de *Catameniis* libro *Charletonus*, & *Bayléi* ſententiam ſatis viriliter evertit: qui tamen cùm exponit ſuam, totum illud argumentum ex ipſo *Bayléo*, iiſdem per omnia ferè verbis expreſſum, mutuatur, quod paginis proximè præcedentibus rejecerat & refutârat.

3^{tio}. Denique *plethoræ* tribuit *Galenus* menſtrui fluxûs originem, in libro *de Venæſectione adversùs Eraſiſtratum*, οὐχ αὕτη (φύσις) γυναῖ-

κας

κας μὲν ἁπάσας ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ κενοῖ, τὸ περιττὸν ἀποχέουσα τοῦ αἵματος; ἔδει γὰρ, οἶμαι, οἴκοι τὸ θῆλυ γένος οὔτε ἰσχυροῖς πόνοις διαιτώμενον, οὔθ' ὁμιλοῦν ἡλίῳ καθαρῷ, καὶ δι' ἄμφω ταῦτα πλῆθος ὑποτρέφον, ἴαμα φυσικὸν ἔχειν τοῦ πλήθους τὴν κένωσιν. *Nonne natura ipsa mulieres cunctas evacuat, sanguine superfluo singulis mensibus foras effuso? quippe muliebre genus, quòd domi ageret neque vehementibus laboribus exerceretur, neque sub claro sole viveret, & propterea quamplurimos humores coacervaret, oportebat opinor evacuationem hujusce plenitudinis, tanquam remedium à naturâ datum, accipere.* Hanc de *plethorâ* sententiam multi post *Galenum* secuti sunt; quam tamen apud authores ita parum illustratam reperio, ut neque luculenter satis appareat, vel quibus de causis *menses* moveat *plethora*, vel quænam in fœminis vera sit ipsius *plethoræ causa.* Igitur quoniam his ritè explicatis menstrui fluxûs naturam clariùs innotescere posse confidimus; disquiremus primò, unde originem deducat, & quomodo in fœminis crescat *plethora*; deinde quibus viribus, & quâ potissimùm de causâ, sanguinem *per uterina vasa* exoneret: quibus ultimo loco adjicientur argumenta, quæ *periodicum* profluvii istius *recursum* expedient quodammodo, & illustrabunt.

CAP.

Cap. III.

De Causis Plethoræ, & quare fiat in Fœminis.

UT causis *plethoræ* investigandis rectiùs sternatur via, liceat his uti præmissis.

1°. *Corpus omne in eodem statu permanere, si evacuatio additioni fuerit æqualis; & vice versâ.*

2do. *Si animali cuivis periodica aliqua supervenerit sanguinis eruptio, & idem exactâ eruptione status redierit qui sub initium periodi fuit, ita ut nec minùs nec magis ponderosum fiat animal, in eo ante eruptionem istam fuisse plethoram: & porro evacuationes omnes ante eruptionem factas additioni fuisse impares, at unà cum erumpente sanguine æquales.*

Hæc per se satis liquent; unica quippe, ex quâ quantitas materiæ cujusque dignoscitur, mensura, est *pondus*. Si igitur corporis *pondus* idem maneat, manet eadem etiam *quantitas materiæ*; seu quod idem est, quantum additur corpori, tantum etiam & ab eo evacuatur. Si verò minùs evacuatur quàm apponitur, crescet pondus corporis, adeóque quantitas materiæ erit major; quæ si ad hunc modum aucta in *vasis* sanguineis accumuletur, nec in habitum corporis diffundatur, inducetur sanguinis *plethora*, donec fiat eruptio. Ipsa autem eruptio per vices recurrens indicat sanguinem non

non in carnes abſumi, ſed intra *vaſa* coacervari.

Quocunque igitur in corpore talis oriatur *plethora*, ut neceſſe ſit certis quibuſdam periodis materiæ redundantis excretionem fieri, ſatis liquet omnes eas evacuationes, quæ periodorum intervallis factæ ſunt, quantitate materiæ corpori ingeſtâ fuiſſe minores: quòd ſi corpus, factâ hâc excretione periodicâ, in eundem cum illo ſtatum redigatur, quem incipiente periodo obtinuit, ſequitur omnino ultimam hanc evacuationem, intermediis omnibus conjunctam, ad menſuram quantitatis per totius periodi decurſum ingeſtæ aſſurgere.

Et hactenus quidem non tam *conjecturâ*, quàm *demonſtratione* perventum eſt.

Itaque ut hæc omnia inſtituto noſtro accommodemus, ex certiſſimis principiis concludi poteſt, cùm fœmina, expurgatis menſibus, eundem obtineat corporis ſtatum, quo ſub periodi menſtruæ initium fruebatur, (quod experientia confirmat) in eâ decurſu iſtius periodi evacuationes cæteras aſſumptis alimentis impares fuiſſe: itidem, quia hæ fuerint impares, humorem nutritium in corpore redundare; qui ſi intra circulationis ambitum concluſus ſit, ſanguini eam, pro quâ contendimus, inferet *plethoram*.

In eodem verò ſtatu jugiter permanere, tum ex *viſu*, tum ex *ſtaticâ*, probantur integræ valetudinis mulieres; in quibus totius ferè ætatis decurſu nulla ponderis mutatio ſentitur, modò eadem obſervetur vivendi ratio, idemque adhibeatur rerum, quas vocant, *Non-naturalium* uſus.

usus. Sed ne fortè paulò altiùs excurrere videamur, libet ad medium aliquod, ne dicam perexiguum, tempus descendere; & id tantùm petimus, ut fœmina sana, & mensibus ritè purgata, per quinque annos eadem permanere concedatur: hoc si impetramus, sequitur ex *Præmiss.* 1. evacuationes omnes eo quinquennio peractas alimenti copiæ respondisse; è quibus tamen evacuationibus est *fluxus menstruus*; quod si, menstruis subductis, evacuationes reliquæ non responderint, patet ex *Præm.* 2. fuisse ante ejectos menses in muliere *plethoram.*

Aliud argumentum, cur evacuationes cæteræ ad ingesta alimenta parum assurgant, ab ipsis mensibus desumi potest; si enim assurgerent, profluvium menstruum non tam inter *crises salutares*, quàm *morbos* poni deberet; & misellæ fœminæ quinquennii spatio sanguinis puri lib. 100, ut in capite præcedente demonstratur, frustra evacuarent, seu quod idem est, lib. 100 de pondere suo amitterent. Itaque tantùm abesset ut sano corpore fruerentur; corpus eo tempore vix haberent.

Pariter eâdem certitudine colligimus, secretiones in cæteris animalibus ingestæ materiæ respondere; quoniam, cùm ætatis florem consecuta sint, in eodem prorsus statu permanent; quia verò evacuationis additionisque eadem sit proportio, ideo in iis non accumulari *plethoram:* neque porro menses fluere debere, qui citra *plethoram* non moventur. His alia forsan in sequentibus adjicietur ratio, cur *bruta* fluxui menstruo non sint obnoxia.

Satis

Satis jam perſpicuè oſtenſum eſt, in muliere dari *plethoram*; quibus verò de cauſis iſta fiat redundantia, ſeu, quod idem eſt, quare in eâ deficiat totius alimenti evacuatio, hoc etiam ſi explicare potero, argumento pleniùs ſatiſfacere videbor.

Perſpirationem igitur, eâ enim ſecretione alimenti pars longè maxima diſſipatur, in fœminis *imminuere* probantur ſequentia.

1. Uti obſervat, accuratiſſimus rerum inveſtigator, *Sanctorius*[a] *Vires imbecilles*: & has quidem à *molliori texturâ* rectè deducere videtur *Hippocrates*[b]; quò enim magis *ſolidæ* fuerint partes, eò *robuſtior* fit corporis compages. Sed quæcunque ſit imbecillitatis hujuſce cauſa, certum eſt *mulieres* viris eſſe *imbecilliores*; idque ex *pulſu* ſatis innoteſcit. *Pulſum* enim *muliebrem* ferè *langueſcere* dicas, ſi cum *virili* conferatur; quod etiam annotavit *Galenus*[c]; à *pulſu* porrò certiſſima *roboris* indicia ſunt petenda. Quid enim eſt *robor*, niſi vis illa quæ à ſanguine & ſpiritibus in membra derivatur? ea verò quomodo derivari poteſt, niſi cor, cujus ſolius motu diriguntur ſanguis & ſpiritus, validiùs contrahatur? Quòd ſi cordis contractio ſit validior, fieri nullo modo poteſt, ut non *fortiùs* increbreſcat *pulſus*. De hoc qui dubitat, dubitare etiam poteſt, utrùm ſit *pulſus*. Sed ut ad rem redeamus, *Sanctorii Aphoriſmus* ab iis quæ dicta ſunt demonſtrari poteſt: ſi enim pulſus ſit *imbecillior*, minor

[a] *Med. Stat. ſ.* 1. 52. [b] *De Gland. ſ.* 11. [c] *De Cauſ. Pulſ.* 3. 2.

ſanguinis quantitas ad glandulas, non intercutes modò, ſed alias omnes dato tempore deferetur, ideoque minor erit humorum ſecretio: etiam id ipſum quod ſecernitur, propter eam quam explicuimus *imbecillitatem*, è fibris, quarum tenſio remiſſior eſt, non ita promptè aut fortiter exprimi poteſt.

Ad hunc modum à *viribus imbecillis* orietur *perſpirationis defectus*: quòd ſi in fœminis *vaſorum orificia* multò, quàm in viris, exiliora ſint, (quod rationi fortè non repugnat, quia & earum compages magis delicata ſit, ſubtiliúſque pertexta, & moles ſemper ferè contractior) alterum à noſtrâ parte erit argumentum; quia tum copia ſcilicet liquidi in vaſa ſecretoria influentis minor ſuppetit. Eſt enim ſecretio, ut velocitas ſanguinis, & vaſis ſecretorii orificium; uti demonſtravit *Bellini*. Adeóque ob minorem ſanguinis velocitatem, quam ex *pulſu* cognoſcimus, & capillarium anguſtias, quæ ex *texturâ* delicatulâ etiam probari poſſe videntur, minor erit in fœminis materiæ perſpirabilis ſecretio.

2. *Temperamentum*, quod *humidius* eſſe in fœminis, quàm in maribus rectè [a] pronuntiat *Hippocrates*. Fœminarum enim corpora, tum ad tactum tum ad viſum, multò molliora & teneriora ſunt quàm virorum; à quâ partium mollitie *humidi redundantiam* idem ille Autor non abſurdè deducit [b]: quò enim minùs ſolidæ ſint partes, eò magis in iis abundat fluidum [c]. In viris autem, quò ſolidior evadit corporis

[a] *Nat. Puer. ſ.* 6. [b] *Morb. Mul.* I. *ſ.* 11. [c] *De Gland. ſ.* 11.

 com-

compages, eò minus fluidi relinquitur; solidarum enim partium moles, nisi imminutâ fluidi copiâ, increscere nequaquam potest. Itaque ratione molis suæ plus habent sanguinis mulieres, quàm viri. Hinc est quòd citiùs ad debitam magnitudinem assurgant; quia liquidi copia, ex quâ solidæ partes conflantur, in iis sit uberior: ita ut minori tempore æquale, vel æquali tempore amplius nutrimentum inde hauriri queat, uti argumentatur *Hippocrates* [a], fusiúsque ostendit *Pitcarnius*. Cùm igitur fœminæ hâc gaudeant temperie, *humiditatem in iis non remitti* bene colligit modò laudatus author; quia rariore sint texturâ [b]; patet etiam ex *staticâ Sanctorianâ*, *humida* corpora minùs perspirare, & plenius nutrimentum secretioni insensili officere. Eodem fundamento nititur Aphorismus ille [c], *ab aquæ potatione perspirationem insensilem impediri.* Pariter *aquosas*, (i. e.) per-quam humidas, *mulieres diutiùs purgari* scribit *Hippocrates* [d].

3. *Vita domi acta & labore minùs exercita*; ideoque hinc etiam originem trahere *plethoram* rectè statuit *Galenus*, &, optimus naturæ interpres, *Hippocrates* [e]. Etenim annotante *Sanctorio* [f], " *Exercitio corpora leviora fiunt*;
" omnes quippe partes, præcipuè musculi & li-
" gamenta, motu ab excrementis purgantur;
" perspirabile ad exhalationem præparatur, &
" spiritus tenuiores fiunt": ita quicquid sit humoris superflui, id fortiùs foras exprimitur; op-

[a] *Morb. Mul* I *s.* 11. [b] *De Gland.* *s.* 11. [c] *Med. Stat.* *s.* 3 67. [d] *Epid.* 6, 1. [e] *De Gland.* *s.* 11. [f] *S.* 5 0.

timè enim notavit *Hippocrates, labore aliquid humoris abduci*[a]. Contrà verò *quiete nimiâ* gravius fit corpus, & propter *inhibitam perspirationem* humores intra vasa *redundant*: igitur rectè docet idem *Sanctorius, perspirationem, ubi in sanis deficit, exercitio sarciri*[b].

Quæret fortasse aliquis, quare fœminas minùs perspirare contendam, cùm in iis plerumque æquè copiosus ac in viris observetur sudor? cui hic hæret scrupulus, discat è *Sanctorio*, quòd *perspiratio* & *sudor* ita parum inter se conveniant, ut nihil ferè habeant commune; contrà quò hic ampliùs provocatur, eò magis illa minuitur[c]. Saltem si præcesserit sudor paulò uberior, perspirationem ad horas & fortasse dies aliquot languescere & ratio evincet, & Statice[d].

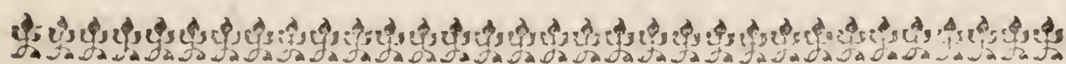
Ultimo de *otiosâ vitâ* argumento facile erit reponere, plurimas inveniri mulieres, *exercitio* quidem *laboribusque* assuetas, non ideo tamen mensibus immunes. Sed meminerit lector desidiam non esse unicam plenitudinis menstruæ causam: utcunque labori se assuescat mulier, *humidam* suam secum portat *temperiem*, & *vires imbecilles*. Quòd si cui & *vita athletica*, & *siccum temperamentum* contigerit, dubitari forsan potest, utrùm illi fluxura sint menstrua: pro me certè haud parum facit quod observârunt *practici*, eas, quibus menses penitus defuisse compertum est, calidissimi [e] fuisse temperamenti *Viragines*: quæ cùm ad *robur masculinum* accedant, & *laboribus* ut

[a] *Morb. Mul.* 1. 11. [b] *S.* 5. 34. [c] *S.* 1. 12. 13. 23. 110.
[d] *S.* 5. 3. [e] *Plater. Obs. Med. p.* 247.

plurimùm

plurimùm se exerceant, alimentum omne facilè digerunt, & per poros eliminant[a]. Igitur in his *pulsus validiores* observat *Galenus*[b]. Ita mensibus *saltatrices* destitui scribit *Sennertus*[c], *Forestus*[d] etiam *cantatrices:* quod & experientia satis confirmat. In quibus quidem omnibus *labor* id efficit, ut evacuationes copiæ ingestæ respondeant; adeóque nec ulla desideretur mensium purgatio.

Sed utcunque de causis disceptari queat, de re certum est. Plethorâ igitur demonstratâ, non ita arduum est, quibus viribus, & quâ potissimùm de causâ, sanguis per uterina vasa effluat, explicare.

Cap. IV.

De Structurâ Uteri & Vaginæ.

ANtequam verò modum, quo ad ciendos menses utitur *plethora*, exponam, necessarium videtur pauca de *uteri & vaginæ fabricâ* præfari: quod quidem ii qui de *catameniis* scripserunt, tanquam à re suâ alienum prætermittunt; quamvis nihil ferè est, quod de hoc argumento cogitanti clariorem lucem afferat, quàm muliebris uteri structura, non tantùm animo perspecta, sed ad examen hoc accommodata. De hâc itaque, quantum instituto meo sufficit, breviter dicam.

[a] *Hildan. c. 5. Obs. 41.* [b] *Caus. puls. 3. 5.* [c] *Tom. 3.* [d] *L. 28. Obs. 1.*

1. In fœminis *pudendum*, uti & reliquum corpus, reſpectu *horizontis* ſitum obtinet *perpendicularem*, in cæteris animalibus *parallelum*.

2. Interna tam *uteri*, quàm *vaginæ* tunica, in quam inſeruntur variè & diſſeminantur venæ & arteriæ, *adipe* omnino caret & *craſſitie*; ita ut vaſa, fibris ipſius intertexta, minùs ſuſtinere aut munire queat: quæ quidem in cæteris ferè quibuſcunque corporis partibus plurimùm ſuffulciunt muſculi & pinguedo.

3. Vaſa ſanguinea, tam arteriæ quàm venæ, numero penè infinita ad has partes deferuntur; quorum tamen major copia in uterum diffunditur. Arteriarum rami, uti & venarum, ex utroque latere ſibi invicem per *Anaſtomoſin* committuntur, qui non recto curſu ad uterum feruntur, ſed variè inter ſe *implicati* & *contorti*, *curvis* & quaſi *ſerpentinis* ductibus perreptant. Cujus quidem texturæ ratio ſatis elucet & neceſſitas; gravidâ enim muliere, & fœtu uterum magis indies diſtendente, comprimerentur omnino, aut diſſilirent potiùs vaſa ſanguinea, niſi his ambagibus circumducta eſſent: hoc nimirum artificio formata utero ſenſim creſcenti facilè cedunt, & ultimis graviditatis menſibus in directum magis reducuntur.

4. Aortæ truncus deſcendens multò *amplior* in fœminis, quàm in viris reperitur: eo utique naturæ conſilio, ut non modò ad muſculos excludendo fœtui inſervientes, ſed ad *uterum* etiam, in quo fovetur & enutritur fœtus, major ſanguinis copia deferatur. Quæ qui-

dem

dem vaſorum multitudo facit, ut non alium quemvis, niſi per *uterum*, ſibi exitum quærant menſes.

5. Venis omnibus *uterinis* deſunt *valvulæ.*

Cap. V.

De modo, quo Menſes movet Plethora.

CUM talis ſit vaſorum conformatio, videamus quomodo, accedente plethorâ, ſanguis per ea expurgetur. Quod ab his propoſitionibus, quas demonſtrant *mathematici*, clariſſimè deduci poteſt.

Prop. 1. *Augetur momentum corporis cujuſvis, ſeu vis ea, quâ corpus è loco ſuo continuò tendit, augendo vel celeritatem, vel quantitatem materiæ, vel utramque.*

2. *Si momentum corporis ſit majus, quàm contraria impedimenti vis, id impedimentum removebitur.*

3. *In percutientibus corporibus, ictuum magnitudo motui deperdito proportionalis eſt.*

4. *Motus deperditus eſt, ut reſiſtentia.*

5. *Si corpus datâ vi in impedimentum aliquod feratur, ictûs magnitudo erit, ut ſinus anguli incidentiæ.*

6. *In quovis fluido non tantùm eſt preſſio deorſum, ſed etiam à latere & undiquaque.*

7. *Fluidum corpora circumpoſita premit à latere omni illâ vi, quâ partes ejus conantur à preſſione recedere.*

 8. *Preſſio*

8. *Preſſio lateralis eſt in ratione altitudinis, quâ fluidum incumbens aſſurgit.*

9. *Directio preſſionum ſuperficiei, quæ premitur, eſt perpendicularis.*

Priores duæ propoſitiones oſtendunt, quare, increſcente *plethorâ*, ſanguis è *canalibus* ſuis erumpat; *reliquæ*, quare ex *uterinis* potiſſimùm feratur.

Per ſe enim luculenter patet, quomodo eâdem manente velocitate, augeatur *momentum* ſanguinis in *plethorâ*; quia ſcilicet augetur *quantitas*: quòd ſi augeatur etiam *velocitas*, eò fortius erit momentum. In *plethorâ* tamen ſemper creſcit, non modò *quantitas* ſanguinis, ſed & *velocitas*, niſi ſanguis nimis lentus fuerit, aut viſcidus: ſi enim ritè admiſtus & comminutus ſit, quò magis mole creverit, eò plures ſecernit ſpiritus; quò verò ſpirituum copia ſit uberior, eò crebrior ſit, atque validior cordis contractio: ita ut ſi acceſſerit *plethora*, neceſſariò ſanguis *velociùs* circuletur, adeóque *majore cum momento* in impedimenta quævis impingat.

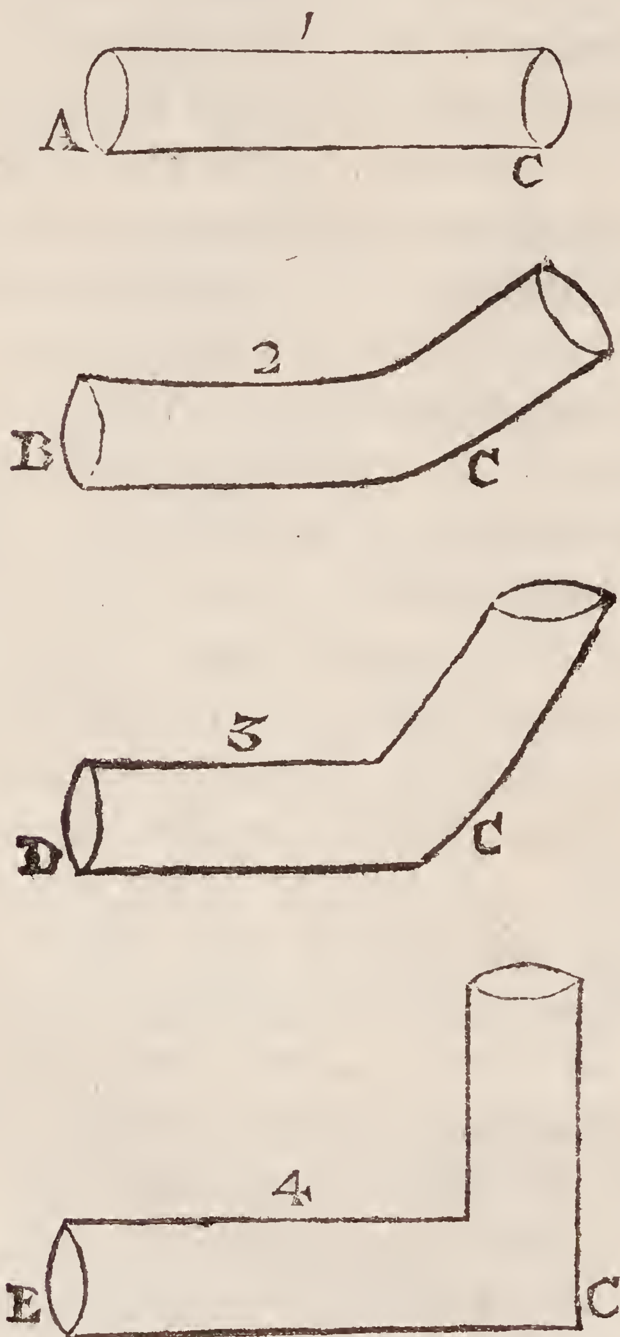
Vaſa verò ſanguinea tanquam *impedimenta* ſpectanda ſunt, ne ſanguis extra canales feratur; & hoc ſanè efficiunt, quamdiu aut æquis viribus aut majoribus ſanguini circulanti renituntur: cùm verò euſque increbuerit ſanguinis momentum, ut ei oppugnando vaſa minimè ſufficiant, locum facilè cedunt, ut per ipſorum tunicas ſanguis erumpat. Vaſa verò *uterina*, quia, uti diximus, *carne parum ſuffulta* ſunt, ſiqua alia, ad cedendum ſunt facillima; ea

ſanè

ſanè reniti non poſſe oſtendit ipſa ſanguinis eruptio; qui quidem erumpere minimè poſſet, ſi ea contrà æquali *momento* reſtitiſſent.

Quia verò per *Prop.* 3. *in percutientibus corporibus, ictuum magnitudo motui deperdito proportionalis ſit*, videndum eſt, an ſingularis aliqua in *uterinis vaſis* fiat *motûs imminutio:* quæ quidem clariùs elucebit, ſi ad ea, quæ de *vaſorum ſtructurâ* paulò ante diximus, attendamus. Ea nempe non recto, ſed *curvo* admodum & quaſi ſerpentino curſu per *uterum* variè funduntur: itaque cùm *motus deperditus ſit ut reſiſtentia* per *Prop.* 4. ſi major in iis contingat *reſiſtentia*, major etiam erit *ictûs magnitudo*; quam motui deperdito proportionalem agnoſcimus. Majorem verò in *vaſis* hiſce *contortis* dari *reſiſtentiam*, hoc modo demonſtratur. Si in *recto* canali decurrat fluidum, datur tantùm *preſſio* eaque *lateralis* per *Prop.* 7. quà ſcilicet latera canalis diſtendit fluidum; quia latera non opponuntur fluido in directum adeóque nec impedimento ſunt. Si tamen in *curvo* canali moveatur fluidum, canalis latera non tantùm *premit*, ſed omni, quo pollet, momento in ea *impingit:* quantò verò magis, hoc impeditum obſtaculo, de *motu ſuo deperdat*, tantò fortior erit in idem obſtaculum *ictûs magnitudo.* Quò verò in *curvum* magis flectantur vaſa (i. e.) quò magis directioni fluidi ſint oppoſita, eò major erit vaſorum *reſiſtentia*, & proindè *major ictuum magnitudo:* inde etiam uberior accedet fluido vis, quò faciliùs vaſa poſſit perrumpere.

Si enim canalis cylindrici A C (uti in Fig. 1.) *axis* ſit fluidi directioni ſemper *parallelus*, nullus erit particularum fluidi in ipſius latera impetus; adeóque & *ictus* nullus; flui-

dum verò omni illâ vi, quâ premitur, *latera* vaſis *perpendiculariter* urgebit. Quòd ſi *quantitas* fluidi augeatur, preſſio etiam & vis, quæ in canalium latera exercetur, augebitur: unde

unde orietur canalium *distensio*, & proinde laxior fibrarum textura, minorque inter se cohærentia. At si canalis sit *inflexus* paulò, ita ut obliquè feratur sanguis à B ad C, (uti in Fig. 2.) moles sanguinis aucta non modò *latera* ipsius *distendet*, sed in partes *curvatas* cum *impetu* feretur, & fibras jam satis distentas cum *ictu* perfringet: eoque faciliùs cùm, uti ostendit *Borellus*, *Vis ictûs omni pressione infinito major sit. Ictûs* verò *magnitudo* major erit, quò magis *incurvetur* canalis, idque in *ratione sinûs anguli incidentiæ.* Nam si sanguis (uti in Fig. 3.) à D ad C dirigatur, major erit, *ictûs magnitudo* ad latus C, quàm cùm sanguis (in Fig. 2.) à B ad C decurreret. Adeò quò magis *incurvetur* canalis, eò major erit *ictûs magnitudo*; donec ad *flexionem* (ut in Fig. 4.) *perpendicularem* perventum sit, ubi datur maxima; quia ibi *sinus anguli incidentiæ* sit maximus. Ita satis patet in *curvis* canalibus *ictûs vim* intendi.

Et hæc quidem uberiùs explicare libuit, ut perspicuè innotesceret, non minimum conferre ad menses per *uterum* evacuandos ipsius *uteri structuram.*

Etiam hoc ad cætera accedit, quòd vasa, quò magis *contorta* sint & *circumvoluta*, eò *longiora* multò fiunt: *longitudine* verò efficitur, ut plus sanguinis intra latera sua excipiant; sanguinis adeò *quantitate* auctâ, augetur & *momentum*; unde fit facilior per tunicas eruptio.

Quòd si *uteri fabricam* attentiùs advertamus, luculentiùs adhuc patebit ratio, quare per

uterina

uterina potiſſimùm vaſa exoneretur ſanguis menſtruus. Cùm enim *pudendi* muliebris *ſitus*, reſpectu horizontis, *perpendicularis* ſit, idem etiam erit ſitus *arterialis fiſtulæ*, quæ à corde ad uterum ſanguinem deportat: quia verò in *fluido* per *Prop.* 7. corporis cujuſvis circumpoſiti fiat preſſio, non *deorſum* modò, ſed etiam à *latere*; per *Prop.* autem 8. preſſio *lateralis* ſit in ratione altitudinis, quâ attollitur incumbens fluidum, univerſa columna ſanguinis ab *aortæ deſcendentis* trunco ad uterum protenſa *uterina* vaſa à *latere*, idque *perpendiculariter* per *Prop.* 9. comprimet & diſtendet: quòd ſi *preſſio* hæc à *ſitu* arteriarum *perpendiculari* orta, cum iis quæ de canalium *ambagibus* dicta ſunt conferatur, facillimè diſpiciet ingenuus lector, quòd ad evacuandos menſes præ omnibus vaſis longè aptiſſima ſint *uterina*. Quippe, propter *plethoram*, & *pondus* fluidi tum in arteriis tum in venis *perpendiculariter* incumbentis, intumeſcunt latera vaſorum, ita ut fibræ à ſe invicem magis diſtrahantur: quò verò rarior ſit fibrarum textura, eò faciliùs vi illatæ cedunt. Jam in *plethorâ* augetur ſanguinis *momentum*, quia augetur *quantitas*, etiam &, niſi *lentor* adſit, *velocitas*; *impedimenti* vis imminuitur, quia vaſis ſanguinis *redundantiâ* pridem diſtentis, minor ſit fibrarum contactus & cohærentia; ita ſuperato impedimento, ſanguis tandem erumpit.

Hinc etiam non leve exurget argumentum quare in *brutis*, licèt eadem planè in iis ſit

(aliter

(aliter ac nonnulli ſentiunt[a]) *vaſorum conformatio*, non tamen reperiatur *fluxus uterinus*; quoniam, cùm in his *pudendum* reſpectu horizontis *parallelum* ſit, tollitur omnis iſta ad *latera* vaſorum *preſſio*, à *perpendiculari* arteriarum *ſitu* deducta: quæ ſanè inter cauſas haud poſtrema eſt, cur mulieres plethoricæ per *uterum* purgentur.

Pro nobis etiam ulteriùs facit *Valvularum* in *venis uterinis* defectus: quod utcunque primâ fronte legenti parum ſatisfaciat, majoris eſſe momenti videbitur, ſi, quid in aliis *venis* præſtent *valvulæ*, ſub examen revocetur. Hæ quidem, cùm flaccidæ ſint, nulli prorſus uſui eſſent, ſi ſanguis *continuo* curſu, veluti flumen, per arterias venaſque deferretur: ſiquidem ſanguine continuò decurrente, utcunque venis inſererentur *valvulæ*, fluidum quamvis ſupra valvulam delatum in partes inferiores æquè graviter incumberet, ac ſi nulla prorſus intercederet valvula: ſi enim canalis *plenus* ſit, valvula interpoſita preſſionem fluidi non magis tollit, quàm, ſi veſica aquæ plena alteri itidem plenæ imponatur, membranæ interjectio efficit quò minùs aqua, quæ in veſicâ ſuperiore eſt, pondere ſuo inferiorem premat. Sed quoniam ſanguis ab arteriis, non *continuo* flumine, ſed per *intervalla* quædam, prout cor contrahitur, in venas influit, utile admodum comperitur *valvularum* artificium: cùm enim nullum ſanguini regreſſum concedant, cavent, ne major ſanguinis copia *venas capillares* premat, quàm

[a] *Charleton, Bayle.*

quæ

quæ inter eas *valvulamque* proximam continetur: nimirum ab *inferiore parte* valvulæ preſſio tollitur, quia intercapedo illa ob cordis *diaſtolen*, ſive circulationis moram, ſanguine minùs diſtenditur: quòd ſi in cordis *diaſtole* ſanguis in venis majoribus deorſum retro gurgitaret, *capillares venulæ* ita pondere incumbente laborarent, ut faciliùs diſrumpi poſſent. In *venis* verò *uterinis* propter *valvularum* defectum, nihil prorſus obſtat, quò minùs ſanguis omnis, qui in ramis amplioribus continetur, retro verſus *capillarium* anguſtias corruat, & tenella orificia ita premat, ut impulſu quovis promptiùs diſſiliant. Et hoc quidem modo, in *arteriis ſitus perpendicularis inflexioque tortuoſa*, in *venis valvularum defectus* multùm adjuvat, ut per *uterinas vias* evacuetur *ſanguis redundans*.

A quibus verò canalibus potiùs dimanet ſanguis menſtruus, an ab iis qui ad *uterum*, an ab iis qui ad *vaginam* deferuntur, magna eſt inter *authores* controverſia: quæ ſanè non incommodè prætermitti, ſaltem ſalvâ utrâque ſententiâ componi poterat. Etenim cùm eadem ſit partium textura, eadem vaſorum conformatio, longè plura tamen ad *uterum* excurrant vaſa quàm ad *vaginam*, quid dubii eſt quin ex utriſque canalibus, uberiùs licèt ex *uterinis*, evacuentur menſtrua? Quod quanquam per ſe ſatis pateat, hoc tamen argumento breviter illuſtrari poteſt. Ubi in *prægnantibus* erumpunt *menſes*, ſi *abortus* fiat, ab *utero* videntur fluere; quænam enim alia vis *fœ-*

tum

tum à *placentâ* queat divellere, nisi effusi in *utero* sanguinis fluctuatio? Si verò nullus insequatur *abortus*, eos potiùs à *vaginâ* demitti credimus: quia si in *utero* fiat sanguinis eruptio, periculum est, ne *abortiat* mulier. Igitur aliquando ab *utero*, aliquando à *vaginâ*, sæpiùs tamen utrinque fluunt menstrua: ita tamen ut in iis quæ *pepererunt*, propter vias liberiùs patentes, frequentiùs, quàm in *virginibus*, ab *utero* emanent.

Alia etiam inter scriptores versatur quæstio, utrùm à *venis*, an ab *arteriis* prodeant menses; quos ego sanè ab *arteriolis evanescentibus* malim deducere. Ibi enim maxima est canalis angustia, quâ efficitur, ut sanguis in latera vehementiùs feriat, & ostiola recludat: quòd si in *venas* deductus fuerit, latius sibi spatium videtur comparâsse, quàm ut foras egredi cogatur. Ideo siqua in canalibus oriatur obstructio, eam in *arteriolis* potiùs quàm in *venis* poni debere rectè arbitratur, philosophiæ medicæ peritissimus, *Pitcarnius*[a]. Quinimo sanguis floridus admodum & rubicundus cùm sit, ab *arteriis* potiùs, quàm à *venis* originem trahere videtur. Sive tamen è venis sive ex arteriis fluat, ex *capillaribus* certè, non ex *majoribus* ramis propellitur: uti ex fluxu ipso, qui *guttatim* ferè peragitur, dignosci potest.

[a] *Dissert. Med.* 106.

CAP.

Cap. VI.

Argumenta contra Plethoram refelluntur.

HUC quidem principiis ſimplicibus maximè & indubitatis pervenimus; quæ tamen non magis vera ſunt, quàm intellectu facilia. Quanquam verò huic fundamento innixa minimè corruere poſſit *Theoria*, non tamen negligenda ſunt, quæ vulgò contra *plethoram* afferuntur, argumenta: quæ ſi refelli queant, noſtræ ſententiæ ſi non roboris aliquid adjicietur, impedimenta certè detrahentur. His igitur argumentis manifeſtum eſſe putat *Charletonus*[a], *meram plenitudinem non ſufficere, ut evacuatio per uterum efficiatur.*

1. *In tabidis & macilentis, conſueta, & interdum profuſa, reperiuntur menſtrua; quibus tamen ſanguinis copia infra mediocritatem conſiſtit.* Rem ipſam ſanè agnoſcimus, in *macilentis* nempe fluere menſes; *plethoram* ideò non dari pernegamus; quippe multi, uti obſervat *Galenus*, ſanguine exuberant, *gracilliſſimi* cùm ſint; etiam ipſo *Charletono* judice, ita parum in *macilentis* deficit ſanguis, ut in iis præcipuè *redundet*. Ipſum igitur audiamus, *Oeconom. Animal. Exerc.* 5. *S.* 3.

" Qui maximè nutriuntur, ut *obeſuli*, pauco
" ſanguine præditi ſunt; *macilenti* autem mag-

[a] *De Catameniis*, p. 30.

" nis

"nis venis, plurimoque ſanguine donantur. "Quare etiam hi utplurimum animoſi ſunt, "& omnia vitæ munera alacriùs vividiúſque "peragunt, utpote ſpiritibus proportionaliter "prægnantes. Ac propterea *graciles* liberalio- "rem venæ-ſectionem ferunt, quòd carnoſa "& muſculoſa eorum pars ſtrigoſior cùm ſit, "majorem quoque copiam in poris ſuis ab- "ſorbeat: venæ autem etiamſi exhauriantur, "minore tamen iſtoc damno evenit, modò "quantum lampadi vitæ ſatis ſit ſuperſit. At "verò toroſis & præpinguibus damnum à co- "pioſâ ſanguinis evacuatione contingit; quia "habitus eorum ſanguine calidiore depaupera- "tus, ſeroſis humoribus repletur facileque in "cachexiam degenerat. *Ib. Sect.* 4. Notum eſt "in animalibus *fame* enectis, & hominibus "quoque, qui *tabidi* intereunt, plurimum ſan- "guinis etiam poſt obitum in venis reperiri; "quod prorſus impoſſibile eſſet, ſi ſanguis "corpori ſolùm nutriendo deſtinaretur. Ani- "mal enim fame non periret, quamdiu ſangui- "nis quicquam in venis ſupereſſet; nec tabi- "dorum corpora adeò emaciarentur, dum ve- "næ ſufficientem ſanguinis copiam in ſe con- "tinent, unde partes poſſint inſtaurari. Qui- "bus adjici poteſt hiſtoria S. 6. quam ex *Hip-* "*pocrate* deſumit, de viro quodam, qui cùm ad "extremam maciem morbo extenuatus fuiſſet, "& indies magis magiſque tabeſceret, ſectâ "tandem per vices utriuſque manûs venâ, do- "nec exanguis fieret, brevi ἔυσαρκος evaſit." Unde fit, ut qui, cùm contra ſanguinis nutri- tionem

tionem differit, in *tabidis* & *macilentis plethoram* ita ſtrenuè propugnat, idem, cùm *catameniorum* cauſam agat, conetur convellere? ſed ea *Charletoni* argumenta, quæ jam ex *œconomiâ animali* deprompſimus, ita ſolida ſunt & veritati congruentia, ut ne ab ipſo quidem *Charletono* everti poſſint. Hinc *macilentæ*, uti ſcribit *Galenus*, miſſionem ſanguinis copioſiorem ferunt; quâ & ſæpiſſimè in iis, poſtquam diu defecerint, redintegrantur menſtrua. Hujuſmodi plurima exempla ſunt; & quotidiana ferè obſervatio eſt, in *lactantibus gracili* corpore præditis menſtrua ſolenniter ferè celebrari: ita parum *infra mediocritatem* conſiſtit in *macilentis* ſanguis.

2. *Ipſa plenitudo nonnunquam impedimento eſt, quò minùs fluant menſes.* Ita quidem ſcriptorum pars maxima unam *ſuppreſſi fluxûs* cauſam ſtatuunt, *plethoram*: à quâ *ſuppreſſionem menſium* ſimiliter induci arbitrantur, ac *Iſchuria* nonnunquam oritur à nimiâ, quâ veſica diſtenditur, urinâ [a].

At ſi quis hæc accuratiùs perpendat, diſſimillima prorſus inter ſe reperietur harum ſuppreſſionum ratio. *Veſica* enim firmâ admodum & muſculosâ tunicâ munitur, ita ut ſi extra modum accumuletur *urina*, *veſicæ latera* nequeat perrumpere; quia non *impetu* aliquo illabitur, ideo neque *momento* aliquo in ea *impingit*. Solâ verò *preſſione laterali*, quâ vi fluida omnia pollent, *latera* ita valet *diſtendere*, ut ea minimè ſe *contrahere* queant, adeòque neque *urinam*

[a] *River. Etmuller.*

foras

foras protrudere; h. e. tanta eſt *urinæ* quantitas, ut major ſit, quàm quæ à vi *tunicæ muſculoſæ* moveri poſſit, adeóque actio muſculi ſuſpenditur. Neque muſculus priùs ſe contrahet, quàm aut *momentum* ipſius intendatur, ita ut *urinæ* ponderi præpolleat, aut ipſa, quæ vim muſculi oppugnat, *Cathetere* eliciatur *urina*. Etiam in hoc caſu *Iſchuriam* multùm adjuvat veſicæ *ſphincter*: qui cùm ſit muſculus perpetim contractus, niſi quando ab *antagoniſtâ* & *urinæ pondere* ſuperetur, fortiùs certè contrahetur, ſi nulla ab *antagoniſtâ* oriatur *contranitentia*: *Antagoniſta* verò eſt *detruſor urinæ*; ſive ipſius veſicæ *tunica muſcularis*; cujus actionem ab *urinæ copiâ* ſuſpendi jam oſtendimus. Aliter omnino ſe habet in *vaſis uterinis plethora*: his enim non tantùm *preſſio* eaque *perpendicularis*, ſed & *ictus* ſatis validus à ſanguine inducitur; & tantum abeſt, ut horum canalium latera muſculoſa ſint, ut ne muſculis quidem fulciantur; ita ut ſi permaneat *plethora*, rupturam effugere non poſſint, uti in præcedentibus demonſtratur. Ipſa igitur *plethora*, *per ſe* ſpectata, menſes nequaquam *ſupprimet*: poteſt verò ſanguis redundare, licèt non fluant menſes. Supponimus itaque in hoc caſu nullum eſſe in *canalibus* vitium (ſi enim eſſet, *huic* tribui deberet *ſuppreſſio*, non *plethoræ*) adeò ut in ſanguine quærenda ſit ſuppreſſionis cauſa. Cùm verò *quantitas* ſanguinis in culpâ eſſe nequeat, (ea enim, uti vidimus, fluxum promoveret, non ſupprimeret) reſtat, ut *qualitatum* aliqua ſuppreſſionem hanc introducat: è quibus nulla

æquè ad hanc rem inſtructa eſt, ac *viſciditas*. Cùm enim ſanguis *lentior* ſit, & particulæ ejus tenaciter inter ſe cohæreant, adeóque magnitudine excreſcant, per oſtiola vaſorum *capillarium* minimè traduci poteſt; in quibus itaque orietur *obſtructio*: obſtructis porrò his meatibus, per quos facilem egreſſum ſibi comparare aſſuevit ſanguis, intra *majorum* canalium latera concluſus eſt, quæ nimis robuſta ſunt, quàm ut ei exitum aperire cogantur. Hoc igitur & nullo alio, quod ſciam, modo efficietur menſtrui fluxûs *ſuppreſſio*, etiamſi adſit *plethora*: ipſa tamen *ſuppreſſio* non *plethoræ* propriè, ſed ſanguinis *lentori* tribuenda eſt.

3. *Si ideò fluerent Menſes, quod ſanguis quantitate modum excedat, per alia vaſa, pulmonum putà &c. potiùs quàm per uterina erumperent.* Sed huic argumento abunde ſatiſfactum puto, in iis quæ de *uteri* ſitu, & ſtructurâ diſſerui: unde *uterum*, præ aliis omnibus corporis fœminei viſceribus, ad evacuandos menſes accommodatum maximè, & quaſi natum eſſe demonſtratur. Quòd ſi *uterina vaſa* paulò magis indureſcant, & tenaciora fiant, aut intenſiùs creſcat *plethora*, ſanguis per alios canales iter ſuum expugnabit; ita ut fœminis, quibus via per *uterum* præcluditur, per *nares* ſæpe, aut *pulmones* evacuetur ſanguis *plethoricus*; pariter ac in iis, qui *vino* liberiùs indulgent, frequentiſſimè obſervatur ex *naribus* quaſi critica quædam ſanguinis eruptio.

Afferri poteſt & aliud contra *plethoram* argumentum; nempe ſi in fœminis accumuletur *plethora*,

plethora, ut ad *fœtum nutriendum* magis idoneæ ſint, cur eadem in *brutis* deficiat, quæ non minùs fœtus ſuos nutriunt, quàm mulieres? Utcunque res ſatis obſcura ſit, hoc certè ex iis quæ cap. 3, & 5 diximus, ſine dubio concludi poteſt, quòd cùm *bruta* menſibus omnino libera ſint, eundemque ſemper, poſt ætatis florem, corporis ſtatum conſervent, in iis quotidianas omnes evacuationes alimentis aſſumptis reſpondiſſe: niſi alia quæpiam in iis ſit evacuatio menſtrua, uti in *viris* obſervavit *Sanctorius*[a]. Idem de fœminis, quibus *ante prægnationem* menſes non fluunt, dicendum eſt. Cùm verò utero gerant *bruta*, quia aliquid in *fœtûs* uſum conferunt, non fieri poteſt, quin *geſtationis tempore*, aut nutrimentum ſolito plenius accipiant, aut minus ſolito remittant. Itaque in *brutis prægnantibus*, *canibus* præſertim, acrior ſolito obſervatur *voracitas*. Hoc enim præcipuè eſt pro quo contendimus, quòd *menſes* in ſanis mulieribus à *plethorâ* unicè proveniant: quòd ſi nonnullis menſes defuerint, non ideò tamen deſunt ſuppetiæ, unde ſatis nutrimenti in fœtum impendi poſſit. Igitur mulieres aliquas ſine menſium profluvio *concipere* poſſe arbitratur *Ariſtoteles*[b], viz. "quibus tantum humoris colligitur, quantum iis, quæ purgantur, reſtare ſolet poſt purgationem; quanquam non tanta copia eſt, ut foras poſſit profluere." In hoc quippe ſingulari admodum caſu neceſſe eſt, ut mulieri & *ante graviditatem* eadem fuerit evacuationis addi-

[a] *Med. Stat.* 1. 63.
[b] *Hiſt. Anim.* 7. 2.

tionisque proportio, & *jam prægnanti* evacuationis solitæ imminutio.

Atque hæc de *plethoræ* naturâ dicta sunt: quâ ritè intellectâ & perpensâ, profluvii uterini causa, quæ multos diu torsit, facillimè deducitur. Ita clarè res omnis vel etiam à tyronibus concipi potest, ita simplici modo & naturali maximè, effectus menstruorum omnes à *plethorâ* fluunt, ut satis mirari nequeam ad aliam causam confugere posse authores. Quòd si in sequentibus ostendero, quòd *symptomata* omnia, quæ à mensium vitio oriuntur, huic de *plethorâ* doctrinæ optimè respondeant, ab eâque facilè derivari queant; quódque ipsa demum *medendi methodus* sententiæ nostræ suffragetur, nihil est quod ulteriùs vel à scepticis desiderari possit.

Cùm verò *plethora efficiens* mensium *causa* statuatur, intelligat lector me semper de mulieribus *sanis*, & rectè se habentibus loqui. Menses enim proveniunt sæpe à *nimiâ vasorum imbecillitate, ab humorum acrimoniâ*, &c. Hæc verò cæteráque id genus similia *vitia* sunt, quæ *sano* corpori abesse supponimus.

Cap. VII.
De Periodis.

Inter eos, qui menstrui fluxûs causas sibi visi sunt investigâsse, nemo ferè est, qui *periodorum* rationem exponere conatur; sed satis

ſatis habet unuſquiſque eas aut ad *lunæ motum*, aut ad arcanam quandam *naturæ legem* referre: etiam qui in *fermento* toti ſunt, id ipſum ad *periodos* explicandas parum adhibent; quamvis *enſem Delphicum* nacti fuerint, qui in omnes partes torqueri, ad omnia fluxûs hujuſce myſteria æquè accommodari poſſet. Sed hoc *periodorum* negotium omnes abſtruſum quiddam opinantur, commentis certè ſuis reddiderunt obſcuriſſimum: licèt, ſi *naturâ duce*, non *hypotheſi* aliquâ, ad veri inveſtigationem utamur, nulla facilior aut magis ſimplex excogitari poteſt, quàm tota hæc de *periodis* doctrina.

Ea nempe, quæ *capite tertio* de *plethorâ* dicta ſunt, adeò certa & perſpicua credimus, ut nemini jam dubium ſit, *perſpirationem in fœminis debitâ minorem eſſe.* Imminutione igitur perſpirationis non ſuppoſitâ modò, ſed & demonſtratâ, videamus quid inde depromi queat ad hoc *periodorum* intervallum luculentiùs explicandum. Cùm deficiat in muliere perſpiratio, neceſſe eſt aliquid indies intra vaſa coacervari, unde paulatim creſcat *plethora.* Quæcunque igitur ſit quotidiani alimenti menſura, ſi ſingulis diebus accumuletur intus ipſius *pars triceſima*, (quæ perexigua quantitas videbitur, ſi cum eâ conferatur, quam *unius noctis* ſpatio, levi de causâ, impediri poſſe oſtendit *Sanctorius*) intra triginta dies accumulabitur quantitas, victui quotidiano æqualis: adeóque ſi alimenti menſura ſit lib. 2. (quæ tamen uſitatâ ſemper ferè minor eſt) erit pars ipſius triceſima in ſanguine ſingulis diebus redun-

dans ʒ 6 $\frac{12}{30}=\frac{2}{5}$; & intra *menſem* ſeu dies triginta ſanguinis aucti copia erit ʒ 192 ſeu lib. 2. quæ quatuor unciis excedit copiam ſanguinis fluxu menſtruo effuſam. Igitur ſatis eſſet ſanguinis *plethorici*, ut lib. 1$\frac{2}{3}$, quæ vulgaris eſt *Catameniorum* menſura, ſingulis menſibus effundi poſſet, ſi non ultra ʒ 5$\frac{1}{3}$, quod perpuſillum eſt, per diem *imminueretur perſpiratio*. Et hoc quidem modo facillimè concipitur, dierum triginta ſpatio increſcere poſſe *plethoram*; quæ quibus viribus ad *vaſa uterina* perrumpenda ſit inſtructa, in iis, quæ ante diximus, ſatis explicatur; quibus tamen, perſpicuitatis gratiâ, etiam hoc adjici poteſt, unde clariùs fortè elucebit augendi in *plethorico* ſanguine *momenti* ratio. Quantitas ſanguinis menſe quolibet evacuati cùm ſit ℥ 20, totius maſſæ ſanguineæ (quæ vulgò æſtimatur lib. 19, vel 20.) eſt *pars* circiter *decima*; hâc igitur ſanguini acceſſione factâ, ſub fine cujuſque currentis *periodi momentum* ſanguinis erit *decimâ parte* fortius, (& hoc quidem ex ſolâ *quantitate* auctâ, ne de *velocitate* aliquid dicam, quæ, ſi ſanguis rectè ſe habeat, augetur etiam in *plethorâ)* ſinguli porro in corpore canales *decimâ parte* prementur magis, & diſtendentur: ita canales preſſionem die uno aut altero ante fluxum *undecimâ parte* adauctam ſuſtinere poſſunt, (ſanguinem enim intra latera ſua coercent) *decimâ* verò accedente locum cedunt; uti lancibus ad æquilibrium perductis, ſiquid ultrà adjicias, præponderat. Quod tum ex iis, quæ de *cauſis plethoræ* expoſita ſunt, tum è re ipsâ facilè

& evi-

& evidenter innoteſcit. Menſtruis igitur *fluentibus*, vaſa omni eo ſanguine, qui *plethoram* conſtituit, deplentur; *ceſſantibus* verò, ad conſuetum corporis pondus redeunt mulieres: unde iterum deficiente perſpiratione neceſſe eſt ut intra idem tempus *eadem* accumuletur *redundantia*. Quòd ſi detur vaſa ſanguinea ab hujuſmodi *plethorâ ſemel* diſrumpi poſſe, ſequitur omnino, ſi ſimilis *menſe quolibet* redeat *plethora*, eundem itidem fluxum reverti debere: deficiente verò in fœminis perſpiratione, abunde ſufficit *intervallum menſtruum*, ut *plethora* talis increbreſcere, & accumulari queat. Ita muliebrem fluxum ſtatis & definitis temporibus redire æquè neceſſarium eſt, ac *anni tempeſtates*, ſuo quaſque ordine, iiſdem vicibus *quotannis* reciprocari: nec magis mirum eſt, profluvium hoc *menſtruâ periodo*, revolvi, quàm *annuâ æſtatem*. Effectus enim perpetuò idem erit ſibique conſtans, niſi aliqua cauſæ acciderit mutatio; hanc verò poſſe accidere tum in *menſium* tum in *annorum* recurſibus, ſatis arguunt & incerta in hoc fluxu *periodorum* intervalla, & varia *tempeſtatum* viciſſitudo: ſed hoc cauſis, quæ utrinque ſe admiſcent, tribuendum eſt, adeóque nihil detrahit de effectu *cauſæ primariæ* neceſſario, & conſtanti. Utcunque enim cuique tempeſtati ſtatæ ſint ſuæ recurrendi vices, multa tamen intercedere poſſunt & frequenter ſolent, ſive *terræ* aliquo, ſive *aëris* vitio, quo minùs aut debitis intervallis redeant, aut ſolennem curſum abſolvant: par eſt in *fluxu uterino* perio-

dorum ratio; quibus licèt ſpatium menſtruum præſcripſerit natura, eæ tamen ab extraneis cauſis ſæpe turbatæ, tum ultra, tum citra fines ſuos conſiſtunt.

Nequid verò deſit, quo menſtrui recursûs ratio meliùs intelligatur, aliarum rerum, quæ ſtatis temporibus *periodos* ſuas repetunt, *phænomena* conſulamus. Ex hâc claſſe notiſſima eſt, licèt parum vel explicata vel intellecta, *Febris intermittens*. Hujus originem à *lentore* ſanguinis rectè deducit, *Theoriæ* ut ita dicam *medicinalis* inventor primus, *Bellini:* de quo qui dubitat, adeat exquiſitiſſimum illius de *febribus* tractatum. Dato itaque ſanguinis *lentore*, fluidorum circulantium particulæ aliquæ majores erunt, quàm ut tenuia *capillarium* vaſorum oſtiola tranſire queant; in iis igitur adhæreſcent hæ particulæ, quæ indies novis ſuppetiis auctæ, canalium orificia ita ſenſim obſtruent, ut tandem per ea, ſi modò ullus, difficilis certè pateat ſanguini trajectus. Inde eſt, quòd *extrema frigeſcant*, quia ſanguis ad ea non pervadit. Redundante igitur in *majoribus* ramis fluidi copiâ, cor crebriùs validiúſque contrahitur, & proinde adeo augetur ſanguinis *momentum*, ut vaſa rupturam effugere non poſſent, niſi fluidi portio per aliquos meatus foras extrudatur. Ita in *febre intermittente* poſt *frigus* invadit demum *calor*; donec, accedente *ſudore critico*, *paroxyſmi* fiat *ſolutio:* quia ſcilicet, materiâ per poros uberrimè evacuatâ, deplentur canales, ita ut ſanguis per vaſcula tenuiora uſitato more circulari queat. Eodem verò manente

nente ſanguinis *lentore*, eadem rurſus fit ad vaſorum orificia humoris *viſcidi adhæſio*, eademque ſenſim creſcet obſtructio; ita priori prorſus ſimilis redibit *paroxyſmus*. Quòd ſi idem in ſanguine permaneat *lentor*, quid mirum eſt morbum ita periodos ſuas ordinare, ut *eodem die*, etiam & *eâdem horâ* ingruat denuo *paroxyſmus*? quidni *ſecundâ* vice idem redeat typus, ac in *primâ* fuit, cùm cauſa *paroxyſmi* ſit eadem? Abſurdum eſſet, ſi à *lentore*, uti explicatum eſt, derivetur morbus, *febrem* modò hoc, modò illo intervallo exacerbeſcere, cùm in *lentore*, qui inducit febrem, nulla prorſus fiat mutatio. Quod ſi fiat, mutabitur etiam *periodus*, & morbi *typus*.

Eadem omnino eſt in profluvio menſtruo *periodorum* ratio; ſi enim quantitas materiæ perſpirabilis per dies ſingulos retenta eadem ſit, eadem prorſus orietur *plethora*, à quâ ad definitum tempus continuò provocabitur fluxus uterinus. Sin interceſſerit aliquid, quo minùs ad conſuetum modum perveniat *plethora*, tum etiam morem ſuum variabit *periodus*, uti in ſequentibus dicetur.

Periodicam etiam in *viris* evacuationem obſervat *Sanctorius*[a], "Corpora nempe virorum ſana, & moderatiſſimo victu utentia, ſingulis menſibus fieri ſolito ponderoſiora, unius ſcilicet duarumve librarum pondere; & redire ad conſuetum pondus circa finem menſis, ſed factâ criſi per urinam paulò copioſiorem, vel turbidiorem.

[a] *Med. Stat.* 1. 63.

Hinc

Hinc facilè patet, quòd in viris quolibet menſe hæc, de quâ loquitur *Sanctorius*, *critica* fiat per urinam evacuatio, quia quolibet menſe augeſcit pondus, ſeu quod idem eſt, humorum in corpore *plenitudo*; quæ ſi nulla eſſet, neque ulla prorſus ſequeretur evacuatio: quamdiu verò data quantitas ſingulis menſibus accumuletur, tamdiu, exacto menſe, *periodica* recurret *criſis*.

Ad hunc modum ſi eâdem vivendi ratione uterentur fœminæ, eandemque accumularent *plethoram*, redirent ſemper menſtruorum *periodi*. Sed quia aliis alia eſt temperies, ætas, regio, & victûs conſuetudo, fieri non poteſt, quin in diverſis fœminis longè diverſa ſint *periodorum* intervalla. Quòd ſi quis varietatis hujuſce cauſas exploret, videbit hæc omnia fluxûs reciprocantis tempora, ita inter ſe diſcrepantia, à vario *plethoræ* ſtatu unicè pendere. Hoc quoniam à ſcriptoribus parum animadverſum eſt, in causâ fuiſſe videtur, quòd apud illos prætermittatur omnis de *periodorum* ratione diſquiſitio: conſilio quidem ſatis prudenti, cùm neque à *lunâ*, neque à *fermento*, neque ab ipſo, quem pro arbitrio regit *Helmontius*, *Archæo*, commodè deduci poſſit varius ille, qui in *periodorum* recurſibus contingit, typus. Quippe, quia in cauſis iſtis nulla queat eſſe diverſitas aut inconſtantia, erit etiam determinatus atque unicus agendi modus; ita ut, ſi ab his omnino excitarentur menſes, in omnibus æquè, perque eadem intervalla eſſloreſcerent. Sed ea penè infinita eſt *periodorum*

varietas,

varietas, quæ à nullâ, nisi perquam mutabili, causâ derivari potest; qualis quidem est *plethora*, mille modis mutari facillima; quemadmodum ostendent sequentia.

In *biliosis* enim *temperamentis*, uti diximus, paulò maturiùs fluunt menses, citiúsque periodos suas conficiunt. In hoc nimirum temperamento sanguis non uberior modò, sed fluidior tenuiorque fit; ita quò minùs inter se cohæreant partes sanguinis, cùm citiùs calorem concipiant & faciliùs rarescant, majus spatium occupabunt, adeóque arterias latiùs distendent. Unde in *bilioso temperamento* observatur *pulsus magnus*, *corpus macilentum*, *ad iracundiam* etiam, & ad *venerem proclivitas*; quæ omnia sanguinis abundantis signa sunt: ita ut temperamentum hoc vulgari nomine rectiùs dicamus *sanguineum* (sic enim temperamenti *causa* exponitur) quàm *biliosum*, cùm major *bilis* secretio à sanguinis *abundantiâ* necessariò, tanquam *effectus*, fluat. Igitur, cum hujusmodi mulier ad *plethoram* citiùs perducta sit, patet, quare ei & ante consuetum tempus fluant menses, & breviore periodo recurrant. In his etiam citiùs terminatur fluxus, quia sanguis, tenuis cùm sit & subtilissimè comminutus, per vasa liberiùs egeritur.

Ita si *regio* paulò *calidior* sit, anno uno aut altero secundum septenarium antevertunt menstrua; ratio eadem est ac in priori casu; calore enim intensiùs rarescit sanguis. Inde etiam fit, ut iis, quæ propiùs ad *Æquatorem* sita sint, copiosiùs fluant menses. Contrà *frigore* ad

plethoram

plethoram tardiùs aſſurgit mulier; itaque menſes in *regionibus Borealibus* ſecundum ſeptenarium ſæpiùs excedunt; hinc in urbibus ad ventos *frigidos* ſitis, virgines *tardiùs* pubeſcere ſcribit *Hippocrates* [a]. Etiam in *Scythicis* mulieribus notat profluvium uterinum, non modò *rarius*, ſed & *parcius* quoque reperiri [b].

Fœminis *gulæ deditis*, & genio liberiùs indulgentibus, fluxus ſæpe ad *ſextum* diem extenditur: quò enim major alimenti copia ſuſcepta ſit, eò amplior erit ſanguinis redundantia: quæ cùm ſit evacuationis menſtruæ cauſa, neceſſe eſt, ut magnitudini *plethoræ* reſpondeat fluxus. Quibus enim corpus plenum fuerit, his plures prodeunt menſes, authore *Hippocrate* [c]. Ita quibus major eſt vaſorum amplitudo, uti *macilentis*, & corpus minùs perſpirabile, uti *otioſis*, copioſiùs fluunt menſes [d]. Idem in mollibus mulierculis, in quibus humores abundant, obſervat *Galenus* [e]: cui etiam convenit illa *Hippocratis* ſententia, *aquoſis* (i. e.) perquam humidis *diu* durare menſes [f].

Contrà in *obeſioribus*, uti notat *Hippocrates* [g], & iis quæ aut *tenui victu*, aut *exercitio multo* utuntur, citiùs terminatur fluxus; in quibus quidem omnibus minor eſt *plethora*: quæ enim tenui victu utuntur, ſanguinem non accumulant; quæ exercitio multo, per poros diſſipant & abſumunt. Hinc *ruſticæ* mulieres, quæ laboribus aſſueſcunt, parciùs purgantur. In

[a] *De Aer.* 7. [b] *De Aer.* 48. [c] *Morb. Mul.* I. 19. [d] *Duret. in Holler.* 253. [e] *Morb vulg.* [f] *Epid.* 6. I. [g] *Morb. Mul.* I. 15.

obeſis

obesis verò, sanguis non intra vasa coacervatur, sed in habitum corporis diffunditur, uti *capite sexto* probatur: igitur hæ venis angustioribus præditæ sunt, & ad concipiendum ineptiores. Fluxus enim menstruus, quanquam conceptui non prorsus quidem *necessarius*, facit tamen ut *faciliùs concipiant* mulieres: quippe vias uterinas ita aperit, ut liberior fiat semini in sanguinem introitus. Hinc *Scythicas* mulieres ideo *infœcundas* esse dicit *Hippocrates* [a], quia menstruis parciùs purgantur. Deficiente igitur sanguinis quantitate, brevi peragetur fluxus; ita ut apud *Hippocratem* tanquam *obesitatis* signum habeatur, si infra *triduum* consistat purgatio [b]. Eâdem de causâ *obesis* menses citiùs multò cessant, scilicet à tricesimo aut tricesimo quinto anno, uti author est *Forestus* [c]. Notetur etiam in his menses prorsus *supprimi* sine noxâ; uti & in iis, quæ venam frequenter secant: quod & scriptores annotârunt, & confirmat experientia.

Pari modo in puellis *minùs sanguineis* seriùs erumpunt, & parciùs fluunt menses, quia tardiùs crescit *plethora*: cujus etiam defectu fit, ut fœminas ex *diuturniore morbo convalescentes* tardè admodum revisant menstrua; sanguis enim, morbo *chronico* exhaustus, pristinum statum non nisi difficillimè recolligit.

Ita in diversis fœminis discrepant *periodi*; quæ tamen in eâdem non minùs variæ sunt, prout ætas & vivendi ratio est diversa. Qua-

[a] *De Aer.* 48. [b] *Morb. Mul.* 1. 15. [c] *Lib.* 28. *Obs.* 3. *Gal. Cur. Morb. per V. S. Forest. ib.*

rum

rum tamen *periodorum* ea eſt indoles, ut quò minus ſtatæ atque definitæ, eò magis rationi conſentaneæ ſint, & vario *plethoræ*, unde oriuntur, genio reſpondeant. Quid enim magis naturale, quàm ut pro varietate ætatis varietur etiam *periodus*, cùm alia in *pubeſcentibus*, alia in *adultis*, alia demum in *provectioribus* ſit *plethora?* Quippe in *puellis*, menſtruo ſæpe longius reperitur periodi intervallum; quia, cùm plurimum ſanguinis in corporis nutrimentum cedat, in vaſis lentiùs augeſcit *plethora*. Cùm verò ad debitum incrementum pervenerit mulier, ſanguis, nutritionis munere ſolutus, poteſt eam ſingulis menſibus accumulare *plethoram*, quæ uterina vaſa facilè perrumpat. Ætate porrò in *ſenium* vergente, imminuuntur vires, & deficit paulatim ſanguis; ita ut tardius ſit plenitudinis augmentum, & diuturnior periodi mora: hinc ſæpe anno uno aut altero ante ſeptimum ſeptenarium, *bimeſtris* obſervatur, aut *trimeſtris* periodus; donec gradatim imminuti menſes tandem penitus intercidant. Par eſt *à vivendi ratione* periodorum diſcrepantia: ſi *labori multo* & *diætæ tenui* aſſueſcat mulier, vel quâcunque aliâ de causâ humores minùs accumulet, longioribus intervallis celebratur fluxus; eadem ſi *lautiùs* victitet, aut *plethoram* quovis modo intra vaſa coacervet, frequentiùs purgatur: uti in ſequentibus clariùs patebit.

Vidimus magnam in *periodis* diverſitatem; quâ tamen ita parum evertitur noſtra de *plethorâ* ſententia, ut vix firmiori argumento ſtabiliri

biliri queat. *Urinæ* excretionem tardiùs vel citiùs fieri, prout *potulentorum* copia diversa est, fatentur omnes: etiam in *pratis* non æquè ingentem quotannis diluviem, sed eam, quæ *intumescenti flumini* optimè respondeat, expectabunt: quidni etiam & menstrui fluxûs *periodos* variis *plethoræ* gradibus consentientes expectent?

Cap. VIII.

Phænomena Mensium explicantur.

VAsa uterina, *menstruis instantibus*, plethorico multùm *distendi* sanguine satis nos probavimus, &, qui fœminas *menstruales* secuerunt, testantur *Anatomici* [a]: quòd si ab hâc *plenitudine* cætera profluvii hujusce Phænomena optimè deduci possint, nihil est quod ad theoriam hanc illustrandam adjici queat.

Pro nobis igitur faciunt ea, quæ instante fluxu ingruere diximus, symptomata, *æstus scilicet & dolor partium vicinarum, ad lumbos præsertim & coxas, aliquando etiam inflammatio*; *Cephalalgia, crurum lassitudo, appetitûs remissio, & languor*: quæ omnia à sanguinis *plethorâ* commodè deduci possunt. In hâc enim sæpè diximus *momentum* sanguinis intendi; unde *calor* erit etiam intensior: qui à circulante sanguine ita pendet, ut nihil aliud sit, nisi partium sanguinis in se invicem impetus, & attritio.

[a] *Graaf. Highmor.* &c.

Motu

Motu verò aucto, uti in *plethorâ* fit, ſanguinis major eſt attritio; quia humorum tum *quantitas*, tum *velocitas* augetur: ita utrâque de causâ increſcet *calor*; qui ſi nimius fuerit, *febriculam*, quam & frequenter obſervant *practici*, & *phlogoſin* pariet.

Cùm porrò in *plethorâ* canalium latera ita diſtendantur, ut minor ſit fibrarum inter ſe cohærentia, orietur continui ſolutio, & proinde etiam *dolor*. Hinc menſtruis ex *graviditate* ſuppreſſis *abeſſe dolorem* ſcribit *Hippocrates*[a]; quia ſcilicet in vaſis maternis non redundat, ſed ad fœtum deducitur ſanguis plethoricus. *Caput* verò facilè invadit *dolor*, quia *cerebrum* uti eſt pars omnium molliſſima, & vaſis etiam ſanguineis plurimùm referta, ita fibras habet humorum impulſui minùs renitentes, promptiúſque ſolubiles. Igitur hos in *capite dolores*, circa progreſſum menſium, *Virginibus* potiſſimùm adeſſe notat *Hippocrates*[b]. Cum dolore capitis, *veſiculas* etiam pone aures intumuiſſe, inſtante fluxu, memorat *Paulinus*[c]. Memoratur etiam à *Baglivio* periodicus in oſſibus *clavicularum* tumor[d]. Partes denique *utero* vicinæ præ aliis magis *dolent*, quia in eâ potiſſimùm regione, propter vaſorum multitudinem, accumulatur *plethora*: & quia *lumbi* & *coxæ* nervos habeant cum iis, qui ad *uterum* excurrunt, communes, eos conſentire, & unà quaſi pati non poſſe, ſiquis neget, idem etiam nè ſentire quidem dicat. Aliquid etiam mu-

[a] *Nat. Puer.* 1. 6. [b] *Prædict.* 2. 39. [c] *Med. Septentr.* p. 34. [d] *Fibr. motr.* p. 5.

tuo huic conſenſui, ligamentorum interventu, accedere poteſt.

Crurum laſſitudo inde venit, quòd vaſa uterina, cum ſanguine adeò intumeſcant, origines nervorum, qui ab *oſſe ſacro* ad *crura* deferuntur, comprimant; iſtiuſmodi autem compreſſio ſpiritus intercipit, & quendam quaſi *ſtuporem cruribus* inducit: qui ob eandem cauſam in *gravidis* ferè ſemper accidit; uti & non rarò in iis, quibus *urina* diu *ſupprimitur*. Igitur, obſtructis menſibus, *claudicationis* periculum eſſe ſcribit *Hippocrates*[a].

Remittitur etiam *appetitus*: quia ſanguis ita ultra modum rareſcit, & *ventriculi* arterias dilatat, ut nervi admodum comprimantur: quò fit, ut ſpiritus in tunicam ventriculi muſculoſam copiosè ſatis influere nequeant, adeóque debita inhibeatur contractio. Contractione verò impeditâ, *appetitus*, ſive à *laterum attritu*, ſive ab *humore ventriculi* proveniat, neceſſariò langueſcit: neque enim niſi ſatis validè contrahatur *ventriculus*, aut latera contactu poſſunt atteri, aut humor è tunicis educi. Iſa ſæpè *cardiaca* & *opiata* ſtomachi aciem retundunt.

Languor verò invadit; quia in *plethorâ*, & nimio pondere laborat corpus, & tenera cerebri vaſcula ita turgeſcunt, ut compreſſu ſuo omnes penè in *nervis* aditus præcludant; hinc in membra minor derivatur ſpirituum copia.

Ita plerumque ſe habent, *inſtante fluxu*, mulieres: idem quoque in *viris*, quibus menſtrua

[a] *Nat. Puer.* 1. 7.

illa, de quâ diximus, obtingit evacuatio, obſervat *Sanctorius*[a]; "ante criſin nempe menſtrualem, vel gravitatem capitis, vel corporis laſſitudinem perſentiri, & deinde paulò copioſiori urinâ evacuatâ omnia ſedari. Pari modo in fœminis, ſimulac defluxerint *Catamenia*, priſtinus refloreſcit vigor.

Hæc omnia ferè à *plethorâ* oriri poſſe ſymptomata, idonei teſtes evincent, *Ebrii*.

Huc etiam illud referri poteſt, quòd in *puellis*, viz. menſtrua nondum paſſis, *mammæ* ſæpè ante fluxum *intumeſcunt* & *ſororiant*: etiam in nonnullis fœminis, inſtante fluxu, *ventrem* ita inflatum fuiſſe novi, ut planè *Tympaniticæ* viderentur; quod unde deduci queat, niſi à *plethorâ*, non video. Neque id ſanè prætereundum eſt, his, quæ fluxu menſium inſtante accidunt, ſymptomatis, præ cæteris obnoxias eſſe eas, quæ vitam agunt *otioſam*, aut *nunquam pepererunt*; in quibus faciliùs creſcit *plethora*.

Pari modo diverſitas *quantitatis* emiſſæ *plethoram* arguit; *ea quippe ad ætatis uſq; florem augeſcit*: quò enim propiùs ad debitam molem accedat puella, eò minus ſanguinis in corporis habitum ad nutriendas partes impenditur, adeóque uberiùs in vaſis coacervatur ſanguis. *Florente ætate æqualis permanet*, quia nempe, cùm augmenti terminum ſemel attigerit corpus, in eodem prorſus ſtatu diu viget. *Ætate rurſus declinante, paulatim minuitur*; *ſenectâ* enim obrepente, tum minor indies fit humorum re-

[a] *Med. Stat.* I. 66.

 dundantia,

dundantia, tum vaſorum fibræ rigidæ magis & duræ evadunt: ita ut neque eâ ætate accumuletur *plethora*, neque ſi accumuletur, propter vaſorum *tenacitatem* depleri poſſit. Igitur *aniculas* ſicciores, & ſanguine minùs abundantes rectè pronuntiat *Hippocrates*[a]. Hoc in loco haud alienum erit *plethoræ* originem paulò altiùs inveſtigare, cauſaſque exponere, quare nec ante *ſecundum ſeptenarium* incipiat fluxus menſtruus, nec *ultra ſeptimum* perduret: cujus rei rationem primus tradidit vir in *Oeconomiâ Animali* ſcientiſſimus, *Cockburnus*[b]. Corpore quippe tenello adhuc & pubeſcente, *fibræ* ita *flexiles* ſunt, ut pori omnes, quemadmodum *Hippocrates* loquitur, facilè pervii ſint & perſpirabiles; quod ſatis teſtatur ea, quæ in *junioribus* reperitur, in *ſudorem* proclivitas. Ideo quicquid alimenti ſuſcipitur, vel in partes nutriendas cedit, vel ſiquid ſuperfluum ſit, per poros promptè egeritur; unde nulla eâ ætate accumulatur, quæ menſes provocet, *plethora*. Cùm verò augeſcente corpore *fibræ ſolidæ* magis & *duræ* evadant, quod circa *pubertatis* annos ſemper fit, neceſſe eſt, ut pori ſive capillarium vaſorum orificia multò quam priùs anguſtiora ſint; ita ut, orificiis contractis minor fiat per minima vaſa ſecretio. Secretione igitur ad hunc modum deficiente, in ſanguine redundant, qui à nutriendis partibus reſidui ſunt, humores; à quâ humorum *redundantiâ* excitantur menſes. Pariter eâdem de cauſâ, & *pueris pubeſcentibus* frequenter accidit

[a] *Morb. Mul.* 2. 3. [b] *Oecon. Animal. p.* 130.

narium hæmorrhagia. Quoniam verò lentè & gradatim fiat hæc *fibrarum durities,* ideò pariter sensim augescit *plethora*; ita ut cùm primò incipiat, valde mediocris sit, deinde cum ætate increscens augmenti summam paulatim attingat. Cujus quidem rei veritatem abunde confirmat experientia; in *puellis* enim jam pubescentibus copiâ satis *exiguâ* erumpunt menses, qui cùm *plethoræ* respondere debeant, eâdem etiam ratione usque ad *ætatis florem* augescunt.

Menses verò ultra *septimum septenarium* non persistunt, eò quòd uteri vasa *robustiora* sint, quàm quæ à sanguinis momento perfringi queant: hoc autem *vasorum robur* inde nascitur, quòd in *senectute* non modò fibræ rigidæ magis & renitentes fiant, sed *capillarium oscula,* ex quibus fluere consuêrunt menses, continuâ tandem *cicatrice* quasi callo ita obducta sunt, (quemadmodum in *hæmorrhoïdibus sæpiùs incisis* contingit) ut per ea nullus ultrà pateat sanguini exitus. *Capillaribus* verò occlusis, *majora* vasa, utcunque increbrescat *plethora*, frustra impetuntur. Quòd si ad hanc normam in *provectioribus* subitò restricti essent menses, ingruerent sanè ea, quæ in *suppressione* mensium accidere solent, symptomata. Hoc igitur ut vitari posset incommodum, sapienter instituit natura, ut quemadmodum crescente ætate paulatim augescunt menses, eâdem declinante lentis etiam gradibus deficiant. Ita ferè semper ante annum 49 non modò *copia* sensim *minuitur*, sed *rariùs* recurrunt *periodi.* Vasis

ſis igitur uterinis ad hunc modum renitentibus, ſupponatur primo tempore intra canales retineri menſtruorum partem viceſimam ſive ℥ 1. quæ cùm quantitas ſit admodum exigua, per alias vias commodè ſatis evacuari poteſt; h. e. poteſt alia evacuatio ita augeri, ut menſium defectum ſuppleat: præſertim cùm nihil frequentiùs accidat, quàm ut, unâ evacuatione diminutâ, altera tanquam vicaria increſcat; quemadmodum ex. gr. *poris* frigore concluſis, ſuccedit frequentiſſimè *alvi fluor*. Periodo igitur ſecundâ ſupponatur effuſi ſanguinis quantitas non ultra ℥ 18 aſſurgere; facilè certè concedi poteſt, ut altera illa evacuatio eâdem etiam ratione augeſcat. Adeò menſibus ſenſim deficientibus, alia *ſecretoria*, aſſuetudine continuâ, ita ſe tandem comparabunt, ut *plethoram*, quæ menſe quolibet coacervatur, excipere & deplere poſſint. Igitur *provectioribus* nùllum gravius ſymptoma accidit, quanquam defecerint menſes. Huic ſententiæ multùm favet *Sanctorius*, qui in *ſenectute* augeri perhibet evacuationes *ſenſibiles*. Id etiam pro nobis facit quod perpetuâ ferè obſervatione comprobatum eſt, pleraſque ſcilicet mulieres, ſimul ac menſibus deſtitutæ ſint, habitum *pleniorem* contrahere, & *pingueſcere*. Ita poſſunt deficere menſes, cùm parum interim deficiat *humorum copia*; quòd ſi ea etiam defecerit, uti in *ſenili ætate* plerumque ſit, alia erit ratio, cur, citra ſanitatis noxam, *ſeptimo ſeptenario* ceſſent menſtrua. Notandum eſt obiter ab hâc variâ fibrarum duritie plurimùm pen-

dere diversam illam mensium, tum *erumpentium*, tum *cessantium*, tempestatem.

In *prægnantibus* penitus deficiunt menses; id verò unde fit, nisi quòd aliò, ad *fœtum* scil. remittitur sanguis plethoricus? Interdum quidem in *matre* reperitur uberior [a] sanguinis copia, quàm quæ in *alimentum fœtûs* insumi possit, ita ut, *gravidæ* licèt, non deficiant menses: itaque hæ, quibus etiamsi prægnantibus fluunt, *habitiores* plerumque, & humoribus turgentes observantur. *Tertiâ* verò *periodo* elapsâ supprimuntur penitus menstrua; quia fœtu tandem increscente, ita ut plenius alimentum postulet, minuitur *plethora*. Quòd si ad ultimos menses præstiterint, *fœtus* solet esse *valetudinarius* admodum & *imbecillis*: adeò vera est illa *Hippocratis* observatio [b], *mulieri utero gerenti si purgationes prodeant*, (i.e) solennes aut immodicæ, *impossibile esse, ut fœtus sit sanus*: cujus rei rationem alibi exponit, *mensibus* nempe *fœtûs augmentum dimitti* [c]. Ita *gravidæ* si *lac* ex mammis profluxerit, imbecillum est quod intus gerit, annotante *Celso* [d], quia scilicet eas sanguinis suppetias hauriunt *mammæ*, unde debuit nutriri *fœtus*.

Pari modo *lactantibus* desunt menses; quia ad *mammas* avertitur sanguis exuberans, ut in *lac*, quo alatur *fœtus*, abeat: quod & notat *Hippocrates* [e], & quomodo ad mammas potissimùm dirigatur, satis *mechanicè* [f] exponit. I-

[a] *Hild. c. 5. obs.* 41. *Cummius Med. Sept.* 37. [b] *Aph. V.* 60. *Morb. Mul.* 1. 44. [c] *Morb. Mul* 1. 40. [d] *Lib.* 2. *cap.* 7. [e] *Morb. Mul.* 1. 99. [f] *Nat. Puer.* 21 & 22.

gitur

gitur in his, quia nulla ad vaſa ſit *plethora*, ſine noxà retinentur menſes, ideo neque, provocari debent. Quòd ſi etiam *lactanti* fluant, neceſſe eſt ut illi poſt ea, quæ pro lacte fiunt, impendia, ſanguis adhuc *redundet*: ideo præcipuè in *nutricibus macilentis*, utpote ſanguine plurimùm turgentibus, reperiuntur menſtrua.

Adeò omnino à *plethorâ* pendet fluxus menſtruus, ut ſi *vaſa uterina* paulò robuſtiora ſint, aut vitio aliquo obſtructa, ſanguis alium ſibi aditum patefaciat: ita frequenter profluvii uterini alia evacuatio eſt vicaria. Apud authores paſſim memorantur fœminæ, quibus, menſtruis ſuppreſſis, ſanguis ſtato tempore per *hæmorrhoïdas*[a], per *nares*[b], per *poros cutaneos*[c], etiam per *urinam*[d], & *vomitum*[e] rejectus ſaluti fuit: quod in *aphoriſmis*, *criſeos* ſignum rectè ponit *Hippocrates*[f]. Quòd ſi vicaria hæc reprimatur evacuatio, gravia inſequuntur ſymptomata: uti frequens experientia ſatis teſtatur. Extra dubium eſt quibuſcunque è canalibus prodeat, periodicum hoc à *plethorâ* excitari profluvium (eſt enim *ſalutare*) & *menſtruorum* nomine inſigniri debere; hæc enim non tam evacuationis *locus*, quàm *quantitas* & *tempus* denominat & diſtinguit: quæ tamen magis amant per *uterum*, uti diximus, expurgari, niſi aliquod in uterinis vaſis ſit vitium; quod ſemper accidit, cùm aliæ ſanguini aperiantur viæ. Ita in hoc caſu natura ipſa per *hæmorrhagiam*,

[a] *Sennert. Prax. lib.* 3. *Bonet. Med. Sep* 36. [b] *Borrich. Med. Sep.* 37. [c] *Dolæus* 636. [d] *Salmuth. c.* 3. *Obſ.* 36. [e] *Hæchſtetter. Dec.* 2. *Caſ.* 6. [f] *Aph. V.* 32 & 33.

quæcunque ea ſit, fœminas *plethorâ* laborantes levat: idem fit, ſi per venæſectionem *arte* ſiat depletio, ubi in ſano corpore tantùm peccat *plethora.* Quin in iis quæ per *uterum* rite purgantur, menſes ſemper imminuit, non raro etiam ſiſtit, miſſus è brachio ſanguis. Eodem modo ſi plethorica ſit mulier, *abortum* præcavet *phlebotomia.* Mira quidem eſt & ad hanc rem maximè apposita, quam de muliere quâdam *Platerus* [a] narrat, hiſtoria; "cui poſt "ablatum exectumque uterum menſes dein-"ceps, cùm purgationis tempus inſtaret, per "vicinam anum, ſtato tempore, & colore con-"venienti, effluxere. Sanitati reſtituta diu "poſteà vixit non aliis uſa remediis, quàm quòd, "cùm menſtrua per podicem ſegniùs fluerent, "venam juxta malleolum quandoque aperiret. Satis manifeſtum eſt in muliere hâc eandem, ac ante uterum exectum, accumulatam eſſe *plethoram,* & menſtrua ſolenniter fluxiſſe: quæ quomodo, cùm paulò ſegniùs fluerent, à *venæſectione* cieri & promoveri poſſent, in ſequentibus oſtendetur. Memorantur apud *Zacutum* [b] menſtrua per *pollicem* periodicè erumpentia, quæ ſi fortè parciùs fluerent, acceſſit *capitis dolor,* & *febris.*

Neque ſanè adeò mira res eſt menſes per *pollicem* excerni, ſiquidem apud authores non infrequens ſit *ſanguinis per digitos* [c] *evacuati* mentio. Cuidam, ab infantiâ uſque ad annum ætatis 24, effluxit, unoquoque *plenilunio,* ex *pollice* [d]

[a] *Obſerv. Med. lib.* 3. [b] *Prax. Hiſt.* 1. 3. [c] *Mercat. Morb. Mul.* 469. [d] *Philoſ. Tranſ. numero* 272.

ſanguis

ſanguis primo quidem ad ℥ 4, deinde poſt annum 16. ad ℔. ß. Quo fluxu temere demum inhibito, in *hæmoptoen* conjectus eſt. Alteri ex *indice*[a], ſingulis ferè menſibus, per annos 12. uſque ad lib. 4. prorupit ſanguis: in quâ quidem hiſtoriâ hæc imprimis notatu digna videntur, 1. Quòd ſi *reſtricta* fuerit evacuatio, circa brachia exortus eſt *dolor* acerrimus. 2. Quòd quò *rariùs* rediret periodus, eò *copioſiùs* effluxit ſanguis. 3. Quòd à *potatione* ſemper *increſcebat* fluxus. Quæ omnia cum *menſium phænomenis* optimè conſentiunt.

Hoc loco non alienum erit periodicum illud memorare, quod in *viris* etiam interdum reperitur, ſanguinis profluvium. Sunt quibus ſtata fit per *hæmorrhoïdas*[b] evacuatio, in aliis *periodica hæmoptoe*[c], in nonnullis etiam *mictus ſanguineus*[d], certis temporibus recurrens, obſervatur. Hujuſmodi enim fluxus, pari modo atque in fœminis, à *plethorâ* oritur, & ſanitati plurimùm prodeſt; quòd ſi in iis ſupprimatur ſolennis hæc purgatio, ſuccedit morbus; uti quidam, cujus meminit[e] *Salmuthus*, " prohibito mictu ſanguinis periodico, in ſummam pectoris anguſtiam & compreſſionem, maximamque ſpirandi difficultatem incidit, eâque paucos intra dies extinctus eſt." Pari modo ac *ulcera* & *fonticuli*, quibus diu evacuari conſuèverint humores, ſi ſubitò ſiccantur, periculo raro vacant.

Illud etiam obſervatu dignum eſt, periodicâ

[a] *Philoſ. Tranſ. num.* 171. [b] *Amat. Luſit. l.* 5. 3. *Barthol. c.* 5. 53. [c] *Salmuth. c.* 2, 3, & 18. [d] *Id. c.* 3 47. [e] *ibid.*

evacua-

evacuatione in hujusmodi *viris* suppressâ, non modò sanitatem extingui, sed eadem prorsus, ac quæ *fœminis* menstruo levamine destitutis accidere solent, oriri symptomata; ita ut, si suppressio diuturnior sit, evadant planè *hysterici.* In quem etiam morbum facilè incidunt, qui vitam agunt nimis *otiosam:* à quâ quidem *plethoræ* origo in præcedentibus deducta est.

Quòd si in *viris* hujusmodi crescat *plethora*, quæ fluxum periodicum concitat; si porrò, deficiente fluxu, eadem, quæ in fœminis ob menses inhibitos, oriantur symptomata; quidni etiam in *muliere* menses moveat *plethora*, & morbos, qui à suppressis mensibus proveniunt, inducat?

CAP. IX.

De iis quæ aut citiùs cient, aut diutiùs retardant Menses.

EXplicatis igitur fluxûs menstrui phænomenis, erit forsan non inutilis opera rerum earum vires paulùm expendere, quarum interventu aut *maturiùs*, aut *tardiùs* moventur menses: his enim rite intellectis, si quando vitiatum fuerit hoc profluvium, istius mali non modò *causam* meliùs assequemur, sed & *curationem* feliciùs auspicabimur.

Ex iis quæ *maturiùs* cient menses, præcipua sunt,

ſunt, *febris*, *coitus*, *potatio largior*, *motus violentus*, *vomitus*, *ſternutatio*, *iracundia*, *paſſio hyſterica*, *ſolennis evacuatio inhibita*, *Plantæ Emmenagogæ* dictæ: quæ omnia aut ſanguini *plethoram* introducunt, aut *ſtimulo* quodam vaſa irritant.

In *febre* enim, cùm ſemper augeatur ſanguinis *velocitas*, immò frequenter & *copia*, etiam intenſius erit, quo canalium latera feriat & diſtendat, *momentum:* ita in hunc motum excitatus ſanguis, tenera uteri vaſcula, modo à nobis antea expoſito, facilè perrumpet. Quæ etiam cùm ætate longâ induruerint, ſanguini *febriliter* æſtuanti non ſemper reſiſtunt; uti in muliere quâdam, cujus meminit *Bohnius* [a], evenit, quæ, ingruente *febre*, octogenaria menſibus purgata eſt.

Eodem modo in *variolis* haud raro provocatur ſæpius fluxus menſtruus, nempe à *febre*; qui cùm proximo ante *criſin* die invadere ſolet, uti obſervant *practici*, peccantis fortè materiæ aliquid abducit, & morbum judicat. Igitur menſes, ſi *variolis* ſupervenerint, raro cohibuit, ſed ſuo more uti permiſit, practicus idem & ſcriptor integerrimus, *Sydenhamus* [b]. Hinc *febres acutas* menſtruis erumpentibus ſolvi docet *Hippocrates* [c]. Pari modo in fœminâ plethoricâ *febrem ſynochum* menſibus ad ſeptem dies fluentibus terminari ſcribit *Foreſtus* [d]. Quòd ſi hujuſmodi fluxus *criticus* turbetur, graviſſima ſæpè inſequuntur *pectoris* aut *capi-*

[a] *Circ. Anat.* p. 243. [b] *Morb. Acut. Hiſt.* 289. [c] *Coac. Præn. ſ.* 226. [d] *Lib.* 1. *Obſ.* 20.

tis

tis mala; uti in tribus puellis obſervat *Borrichius* [a].

A *coitu*, præter motum illum, quo uterina vaſa cæteræque corporis partes turgent atque incaleſcunt, admiſſo ſemine intenſiùs rareſcit ſanguis, & velociùs per canales circulatur, ita ut impedimenta quævis faciliùs perfringat. Igitur apud *Hippocratem*, ſanguinem attenuare & calefacere perhibetur *coitus* [b], & menſibus faciliorem exitum præſternere [c]. Hunc à virili ſemine ſanguinis motum cieri ſatis oſtendunt ea, quæ fœminis ſub *conceptionis* tempus ingruunt, ſymptomata. Inde eſt, quòd ultimum ſuppreſſionis menſtruæ remedium vulgò habeatur *coitus:* quem ideò fœminis paſſim commendat *Hippocrates.* Qui tamen ſi *immodicus* fuerit, *immodicum* etiam fluxum excitabit; uti experiuntur *prægnantes*, quæ eâ ſæpe de causâ *abortiunt.*

A *potu largiori* quomodo ſanguini inferatur *plethora*, & proinde rapidior circuitus, ex re ipsâ ſatis apparet.

Motu violento non tantùm ſanguinis calor increſcit, ſed particulæ etiam magis fluidæ, & tenues fiunt. Contractio enim muſculorum, quæ in *motu violento* fit, non modò ſeroſiorem ſanguinis partem per poros abducit, ſed id, quod intra canales circulatur, comprimendo attenuat & comminuit; ita ut auctâ velocitate fortiùs increbreſcat fluidi *momentum*, & major vaſorum *diſtenſio:* unde facilior ſanguini aperietur

[a] *Act. Haſn. vol.* 2. 195. [b] *Diæt.* 2. 36. [c] *Genitur. ſ.* 7.

exitus.

exitus. Ita *saltantibus* improvisò sæpe erumpunt menses.

Ad *motum violentum* referri possunt *vomitus*, & *sternutatio*[a]: in quibus quidem non modò validissimè movetur ventriculus & diaphragma, sed vicinus etiam *uterus* ità agitatur & concutitur, ut vasa, collisu hoc disrupta, sanguini locum cedant. Idem efficiet corporis in *passione hysterica convulsio*; quod in virgine quâdam observat *Platerus*[b].

Affectus animi quomodo *sanguini* novos motus introducant, fortasse arduum est explicare; quòd verò introducant, certissimum. In *iracundiâ* præsertim validiùs contrahitur cor, increbrescit pulsus, scintillant oculi, inardescunt genæ; quæ omnia sanguinem *motu concitatiore* ferri arguunt, adeóque majore impetu in canalium latera impingere: qui si violentiùs impingat, facilè dissiliunt vasa uterina.

Ab *evacuatione solenni inhibitâ* provocantur menses, quia major in sanguine accumulatur *plethora*; uti contrà, si præcesserit evacuatio nimia supprimuntur, quia tum deficit *plethora*.

Plantæ Emmenagogæ, cùm *sale volatili* ut plurimùm refertæ sint, sanguinis particulas incidunt atque attenuant, & in motum vividiorem exsuscitant. De harum viribus, & operandi modo in sequentibus dicetur; sufficiat hoc in loco id solùm annotare, nulla dari *Emmenagoga*, quæ non aliquo modo *momentum* sanguinis intendant: aucto verò sanguinis momento, erumpunt menses.

a *Hildan. c. 3. obs. 58.* b *Obs. Med. p. 191.*

Huc

Huc etiam referatur *victus acris, tenuis, &* *copiosus:* cujus exempla paſſim in *Authoribus* legenda.

Alia ſunt, quæ menſes *maturiùs* cient; ſed ea omnia ad has, quas jam percurrimus, claſſes reduci poſſunt: aut enim *vim* aliquam vaſis imprimunt aut ſanguini inducunt *plethoram*, uti & faciunt ea, quæ jam explicuimus: quòd ſi hoc modo ſemper agant, & hujuſmodi effectus producant, veriſimile eſt eadem eſſe in movendis menſibus etiam *naturæ* inſtrumenta.

Si quis dicat in *Febre, motu violento* &c. ſanguinem *rareſcere* tantùm, & curſu velociore circumagi, *plethorâ* verò minimè laborare, meminerit ab hâc ipsâ *rariore* ſanguinis texturâ, reſpectu *vaſorum*, veram exſurgere *plethoram.* Si enim ſanguinis particulæ, ſive comminutæ, ſive quocunque modo diviſæ, majus ſpatium occupent latera canalium æquè diſtendent, ac ſi aucta eſſet humorum *copia.* Ita ſanguine rarefacto, erit quæ *ad vaſa* dicitur *plethora.* Id etiam reponi poteſt, pleraſque *Febres*, non ſecus ac menſes, à *plethorâ* ortum ducere.

Contrà, ea quibus menſes retardantur, ſunt *Frigus immodicum, mœſtitia, repentina exanimatio, evacuatio nimia, victus incraſſans, humorum cruditas, pharmaca aſtringentia:* & hæc quidem omnia aut ſanguinis *lentorem* augent, aut *momentum* imminuunt.

Uti enim *calore* rareſcit ſanguis & relaxantur fibræ; ita *frigore* nimio conſtringuntur arctiùs vaſa, & rigeſcunt. In muliebri igitur *plethorâ*, cùm fluidi quantitas redundet, vaſa

frigoris

frigore conſtricta exitum negant; nec tamen ita ſunt capacia, ut per ea liberè ſatis moveatur ſanguis: unde neceſſe eſt, ut aliqua ſanguinis pars tandem in minimis canalibus ſtagnet; *ſtagnando* autem paulatim imminuetur motus ſanguinis, & orietur *viſciditas*. Ita utroque nomine menſtrua retardat frigus, quia tum *vaſa* conſtringit & roborat, tum ipſi *ſanguini* lentorem tarditatemque inducit: hinc minor vis fluidi ad latera rumpenda. Igitur *aëri frigido* paucitatem ſuppreſſionemque menſuum tribuit *Hippocrates*, quam & in *Septentrionalibus* eſſe popularem refert [a]. Quòd ſi *frigus*, *illæſo utero*, cæteras corporis partes repentè corripiat, fluxum ſi jam adſit, promovet: impeditâ enim perſpiratione, major ſuppetit humorum copia per *uterum*, *frigore intactum*, evacuanda. Ita ſæpe ſub fine profluvii, fœminis, quæ *ſubuculas* paulò *humidiores* induunt, uberiùs prorumpit ſanguis. In his quippe protinus recrudeſcunt menſes, etiamſi ceſsâſſe videantur.

Cum *mæſtitiâ* ſemper conjungitur motus ſanguinis *tardior*: igitur ſi *timor* & *triſtitia* diutiùs perſeverant, *melancholiam* adeſſe pronuntiat *Hippocrates* [b]: in *melancholicis* porrò obſervatur *pulſus rarus*, & *facies pallida*, ob impetum ſcilicet ſanguinis minorem. Ex motu enim imminuto fit, ut tardiùs ad *cerebrum* perveniat ſanguis, à cerebro item ut ſegniùs in *cor* deriventur ſpiritus: momento igitur languente, vaſa non ita facilè perrumpet ſanguis.

[a] *De Aëre* 48. [b] *Aph.* 6. 23.

Par

Par eſt ratio *exanimationis repentinæ:* in câ enim diſſipantur prorſus ſpiritus, ita ut cor viribus deſtitutum laboret admodum, & ſanguinem vix queat protrudere: unde tardior ſanguinis curſus, & debilius momentum. Ita narium *hæmorrhagia* ſubito *terrore* ſæpe reſtinguitur.

Menſes, ſi præceſſerit *evacuatio nimia*, ſiſti, aut ſaltem retardari debere, ſatis manifeſtum eſt: deficit enim, qui fluxum provocet, ſanguis. Ita poſt *partum* multæ *duas* vel *tres* periodos intermittunt; quia nempe *lochiorum* fluxu pene exhauſti ſint humores. Pariter à *diuturniore morbo* imminuuntur menſtrua, quia aut non ſuppetit ſanguis, aut in partium nutritionem impenditur. *Balnea* & *æſtuaria* ſudorem nimium promovendo, *plethoram* ideo & menſes imminuunt, & tardant. Idem de *ulceribus*, & *fonticulis* diuturnis annotandum eſt. Novi etiam mulierem, cui ex *Theæ* potu urina nimia profluxerat, menſibus vice proximâ immunem: alia à *venâ* liberiùs *ſectâ* ad ſpatium *trimeſtre* non purgata eſt. Etiam inter *ſalivandum* fœminæ defeciſſe menſtrua compertum habeo: in quâ quidem hoc ſingulare & notatu dignum evenit, quòd die proximo ante *ſalivæ* fluxum ab *utero* eruperunt menſes, proruente verò à glandulis *ſalivâ* intercepti ſunt. Ita, itinere per inferiora præcluſo, ſtatim per *nares* effluxit ſanguis, & eâ quidem copiâ, ac ab *utero* remitti conſueverat: deinde, *bimeſtris ſalivationis* decurſu, intra vaſa quietus ſubſtitit. Pari modo ſe habent mulieres, ſi alio

tradu-

traducitur humorum copia; igitur in *hydrope* menses sisti monet *Hippocrates* [a]; paucioresque fieri & tandem deficere, si in *utero* crescat *aqua intercus* [b].

Mensibus etiam officiunt *victus incrassans*, & *humorum cruditas*: quia, cùm chylus viscidior sit, sanguis ferè semper in *capillaribus* stagnat, difficiliùs certè & parciùs à sanguine separantur spiritus; unde imbecillior circulatio, & vis minor. Ita in iis sæpe supprimuntur menses, quæ *lactis* usui nimiùm indulgent; aut *cretacea* comedunt, uti pravissimum est *virginei morbi* ingenium. Idem efficit *vita otiosa*, & nimia *frigidæ potatio*; unde ab *aquis crudis* & *frigidis* menses vitiari admodum & imminui, utì etiam & *lac*, testatur *Hippocrates* [c]. A quibus etiam imprudenter potis non tantùm *mensium suppressionem*, sed & *mortem* aliquando sequi narrat *Forestus* [d].

Pharmaca denique *Astringentia* in causâ sunt, cur tardiùs fluant menses, quia & uterina vasa corroborant, & sanguinem magis viscidum & cohærentem efficiunt: ortæ ab his suppressionis menstruæ historiam satis notabilem refert *Actuarius* [e]. Quomodo verò ab *astringentibus* hujusmodi oriatur effectus, dicetur postea, cùm de menstrui fluxûs vitiis, eorumque remediis, tractaturi sumus doctrinam.

Hoc etiam de iis, quæ menses aut *maturiùs* aut *tardiùs* cient, annotari debet, quòd si paulò diutiùs aut violentiùs increbuerit eorum

[a] *Morb. Mul.* I. 2. [b] *Morb. Mul.* I. 85. [c] *De Aq. f.* 7. [d] *Lib.* 28. *ob.* 3. [e] *De Pravid. Urin.* 2. 12.

usus, *causæ* fiunt, quas authores vocant, *evidentes* purgationis menstruæ tum *penitus suppressæ*, tum *immodicè profluentis*.

Cap. X.

De Symptomatis quæ à suppressis Mensibus oriuntur.

CUM non minùs atrocia quàm contraria mensium occurrant vitia, *fluxus* nempe *immodicus*, *nimiaq*; *retentio*, cùm porrò ab horum alterutro ferè semper derivetur omnis illa muliebrium morborum *Ilias*, (eos enim enasci, cùm aut *plura* aut *pauciora* sint menstrua, docet *Hippocrates*[a]) non abs re erit rationem exponere, quâ fit, ut à *mensibus vitiatis* tot tantaque oriantur symptomata. Quia verò longè frequentissimum est malum, & inter *virgines* penè *epidemicum*, *mensium imminutio*, ab eâ disquisitionem ordiamur: siquidem nullus ferè in *puellis* reperitur morbus, qui non hanc aut comitem, aut causam agnoscat.

Imminutionis varii sunt gradus; aut enim *parciùs*, aut *tardiùs*, aut etiam *difficiliùs*, aut, quod frequenter fit, non omnino fluunt menses: *suppressos* verò atrocissima omnium sequuntur symptomata: quos quæ provocare denuo possunt *pharmaca*, eadem etiam quocunque modo imminutis prosunt: ita ut si *suppressio* mensium

[a] *Aph.* 5. 57.

pleniùs explicetur, cæteræ *imminutionis* ſpecies facillimè & intelligi, & curari queant.

Obſtructis igitur menſibus, non tam certa aliqua & *diagnoſtica*, uti cæteris affectibus, ſuperveniunt ſymptomata, quàm univerſi ferè, quibus humanum corpus laborat, morbi. Et primò quidem, *ſuppreſſione* adhuc *recente*, ingraveſcunt præcipuè ea, quæ *inſtante fluxu* ſæpius ingruere diximus, ſymptomata, *dolor* & *æſtus partium vicinarum, cephalalgia, appetitûs remiſſio,* & *languor*: quæ quomodo *plethoræ* reſpondeant, ſuprà oſtenſum eſt. Hæc deinde longum malorum agmen ſubſequitur, *uteri inflammatio*, aliquando etiam *gangræna, arteriarum pulſatio, dorſi & articulorum dolor, frigoris caloriſque viciſſitudo, venarum varices, tumores in cruribus præſertim, & pedibus, & hypochondriis; totius corporis gravitas & imbecillitas, tormina inflationeſque ventris colicæ haud abſimiles, flatus etiam & murmura, vomitus, ad præcordia anxietas, tuſſis, dyſpnœa, aſthma, tabes, cordis palpitatio, & ſyncope; in capite dolor acerrimus, ad ſinciput præſertim & occiput, oculorum gravitas, vertigo, nonnunquam apoplexia & inſania, pallor, fluor albus, paſſiones hyſtericæ, globus præſertim quaſi in gutture ſurſum reptans, urina aliquando ſtillans, aliquando ſuppreſſa, alvus dura, ſanguinis per aliena loca eruptio.* Hæc ferè à ſuppreſſione menſtruâ oriuntur ſymptomata, in aliis alia: quæ tamen omnia non inconcinnè à *plethorâ* deduci poſſunt.

Cùm verò horum alia à ſolâ ſanguinis *quan-*

titate auctâ, alia rursus à *qualitate* etiam vitiatâ oriantur, videndum est quales potissimùm affectus inferat aucta quantitas, sive *plethora*. Quoniam autem *plethora per se* spectata menses, uti *capite sexto* ostensum est, nequeat supprimere, sequitur, ut in *vasis* quærenda sit suppressionis causa: omnis quippe suppressio, *morbosa* saltem, vel à *vasorum*, vel à *sanguinis* vitio derivatur. *Vasis* igitur *uterinis* ita constrictis, ut nullus sanguini pateat egressus, propter eam quam explicuimus humorum *redundantiam*, *momentum* sanguinis intenditur, quia nempe non augetur modò *quantitas*, sed & *velocitas*; quæ semper, nisi adsit *lentor*, est in *ratione copiæ*. Quò enim uberior sit sanguinis *quantitas*, eò major erit spirituum secretio: ab his verò cùm pendeat cordis ad sanguinem circulandum vis, validior frequentiorque fiet contractio; unde *velocior* etiam per vasa sanguinis circuitus. Cùm itaque tum *moles*, tum *momentum* sanguinis increscat, orietur etiam *calor* humorum intensior, & canalium validior *distensio*, & proinde quicquid à *nimiâ distensione* proficiscitur: cujusmodi sunt ea, quæ *instante fluxu* sæpius ingruere solent symptomata; quibus adjici possunt *vasorum tumor*, & *pulsatio*: & hæc quidem præ cæteris patiuntur eæ, quibus suppressionis causa fuerit *vasorum tenacitas*. Ideo signum *diagnosticon* habetur à *vasorum* vitio suppressionem provenisse, si adsit *dolor* circa *uterum tensivus*, *venarum tumor*, faciei *color floridus*: quod etiam certius erit, si *fortiùs* increbrescat *pulsus*. Erit enim in *plethorâ*,

thorâ, quæ *qualitatem* ſanguinis nondum vitiat, *pulſus validus, plenus, creber: validus* quidem, quia cùm uberior ſit ſanguinis copia, largior etiam erit ſpirituum ſecretio: ita cor ſpiritibus magis inſtructum, fortiuſq; ſe contrahens, majori impetu ſanguinem in arterias protrudet; qui ideo vehementi ictu in arteriarum latera impinget, & *pulſum validiorem* excitabit. Cùm porrò in *plethorâ* amplior ſanguinis moles in canalibus continetur, amplius etiam ſpatium occupabit, & arteriarum tunicas magis extrorſum trudet, ſive *pulſus* ad digitum ſentietur *plenior. Crebriorem* etiam *pulſum* inferet *plethora*, quia tum copioſiùs in cordis *ventriculos* influit ſanguis, ita ut cor ſtimulo quodam in contractionem citiùs ſuſcitetur; tum uberiùs etiam in fibras cordis muſculares derivantur ſpiritus; ita ut cor motum ſuum exercere poſſit frequentiùs. Unde in arteriis *pulſus crebrior*.

Ad hunc modum tum *ictu* tum *tempore* incitatior fiet *pulſus*, donec ad augmenti *ſummam* pervenerit *plethora:* eſt enim certus quidam plenitudinis gradus, ultra quem, illæsâ *qualitate* ſanguinis, augeri nequeat *quantitas*. Hoc à *plenitudine* periculum optimè intellexit *Hippocrates: Athletas* enim, quorum habitus ad *ſummum* bonæ valetudinis *gradum* pervenit, in eo diu manere & conſiſtere non poſſe aſſerit; quippe ſi quid ulteriùs adjicitur, periculo non vacat [a]. Itaque hanc *bonam habitudinem* citò *ſolvendam* eſſe monet. *Plethora* enim diu nequit increſcere, quin comitem ſibi adſciſcat ſan-

[a] *Aph.* 1. 3.

guinis *lentorem*. Quippe cùm, instante fluxu menstruo, ea, quam priùs exposuimus, sit vasorum *distensio*, quia scilicet *quantitas*, & proinde etiam *momentum* sanguinis *decimâ* ferè parte augetur; si menses ad *duas periodos* substiterint, moles sanguinea *quintâ* ferè parte solito uberior erit, nisi aliæ evacuationes auctæ fuerint; adeóque eâdem ratione increscet ea, quâ latera vasorum à fluido circulante urgentur, *pressio*: quam à *vasis* citra virium noxam sustineri posse nemo credet, qui, quàm graviter ea sub *primæ periodi* incursum laborent, meminerit. Et hic quidem à *plethorâ lentor* tribus modis deducitur. 1. Enim ab ipsâ *copiâ* oriri potest, quæ ita supra modum intra vasa turgescit, ut ea, utcunque distenta, satis amplum sanguini circulando spatium præbere nequeant, nisi penitus dissiliant fibræ; ita ut, cùm uberior sit, quàm pro vasorum capacitate, fluidi moles, majorem patiatur renitentiam sanguis redundans. Quò fit ut particulæ ipsius, tum à canalium tunicis, tum à præcedenti liquido, cui continuo affricantur, quasi retropulsæ & retardatæ, in angustius spatium coeant, seu *tenaciùs* inter se coalescant: quæ etiam, quia mole nimiùm excrescunt, in *capillaribus* sensim stagnabunt; unde iterum circuitu per hæc minima vasa aliquatenus impedito, major erit in cæteris canalibus globulorum inter se invicem renitentia, & proinde strictior cohærentia, sive *lentor*. 2. *Lentorem* inducet *motus cordis* in *plethorâ* tandem *imminutus*. Cùm enim ultra determinatum quendam gradum intumescant

tumescant vasa sanguinea, nervos circumpositos non in cerebro modò, sed & in ipso corde, ita fortiter constringent, ut parcior fluat in fibras cordis spirituum copia, unde *motus cordis debilior*. Itaque sanguis, quò minore cum impetu protruditur, eò faciliùs à quâcunque renitentiâ retardatur, adeóque promptiùs ad *lentorem* perducitur. 3. Sanguinis etiam *lentorem* promovet *partium tenuiorum absumptio.* Cùm enim vasa distendat admodum sanguis plethoricus, ea contrà reciprocatâ quâdam actione in sanguinem nituntur; ita ut ipsius particulæ à tunicis vasorum repercussæ à pressione recedere conentur: quò fit, ut tum per vasorum *poros*, tum per ductus *secretorios* exprimatur quicquid fuerit sanguinis *tenue* & *aquosum*: ita particulis fluidioribus continuò extrusis, necesse est, ut sanguinis reliqui *compages* sit *arctior* multò, & *constrictior*. Igitur si non omnino prodeant menses, eos præ morbo aut *crassos*, aut *viscosos*, aut *glutinosos* fieri docet *Hippocrates* [a]. Adeò ut, licèt hæc quæ sequuntur symptomata à *plethorâ* proficisci queant, magnâ tamen ex parte *plethoræ cum lentore conjunctæ* ortum debent accedente saltem *lentore* in deterius eunt: qui tamen *lentor* cùm à *plethorâ* proveniat, minimè obstat, quò minùs symptomatum, quæ *suppressis* à *vasorum vitio* mensibus superveniunt, causa agnoscatur *plethora*. Atque hoc animo tenebit lector, ut eadem sæpius iterandi tædio parcatur.

[a] *Morb. Mul.* 1. 10.

Cùm autem *plethoræ* acceſſerit *lentor*, evaneſcit illa, quæ ſuppreſſioni à *vaſis* ortæ propria eſt, *pulsûs vehementia:* quippe ita vim priſtinam remittit *pulſus*, ut jam tandem *imbecillis*, *rarus*, atque *inæqualis* fiat. *Lentore* enim inducto, propter compagem ſanguinis ſtrictiorem parcior fit ſpirituum ſecretio: ſpiritibus verò minùs copiosè influentibus, & corde adeò debiliùs contracto, *imbecillior* erit ſanguinis in arterias projectio. Unde etiam *pulſus imbecillis*. Ad hoc illud etiam accedit, *pondus* nempe ſanguinis in *plethorâ* auctum: ita, cùm major moles movenda ſit, impetu debiliore ſanguinem extrudet cor. Increſcet adhuc *pulsûs imbecillitas*, eò quòd, cùm major ſit ſanguinis viſcoſi quantitas, major erit particularum inter ſe niſus & affrictus, earumque difficilior à ſe invicem divulſio: unde minor ſanguinis, propter majorem reſiſtentiam, *velocitas*, & *pulſus* proinde *imbecillior*. *Velocitate* porrò *imminutâ*, ad nervorum origines *tardiùs* deducitur, qui in ſpiritus abire debet, ſanguis: itaque ii, qui jam in nervis hoſpitantur, ſpiritus minùs protruſi, ſegniùs in cordis fibras influunt; unde longioribus intervallis iteratur cordis contractio, & *rarior* fit *pulſus*. Etiam *inæqualis* erit *pulſus*, tum *ictûs* tum *intervalli* reſpectu; quia, cùm novus continuò ferè in ſanguinem *lenteſcentem* traducatur *chylus*, fieri nequit, ut æqualis ſit ſanguinis totius temperatio, eademque particularum omnium cohærentia: molis igitur ſanguineæ cùm pars alia ſit tenuior, alia rurſus viſcidior, pro varietate

texturæ,

texturæ, quâ gaudet ſanguis ad nervorum oſcula allabens, varia erit ſpirituum ſecretorum copia, à ſanguine ſcil. laxiore major, à conſtrictiore minor: ita ſpiritibus *inæqualiter* ad cor derivatis, *inæqualis* etiam erit cordis *contractio*, non quoad *tempus* modò, ſed & *impetum*. Itidem *pulſum inæqualem* efficiet ſanguinis, qui in cordis ventriculos influit, *craſis inæqualis*: *lentum* enim ſanguinem, utpote compactum magis & renitentem, tardiùs & debiliùs projicit cordis *ſyſtole*; *tenuem* verò, minore reſiſtentiâ præditum, eadem vis citiùs & validiùs extrudit.

Eodem modo ſe habet *pulſus*, ſi ſuppreſſionis origo ab alterâ quam attulimus causâ provenerit, *ſanguinis* ſcilicet *qualitate* vitiatâ; ea enim, quanquam variis modis inquinari poteſt, nullis tamen ita vitioſa fiet, ut menſes valeat reſtringere, niſi ſimul adſit *lentor*. Igitur in hoc caſu, tanquam *unicum* ſanguinis vitium, habendus eſt *lentor*: à quo *ſuppreſſionem* inferri poſſe ſuperiora ſatis evincunt. Ita quemadmodum *plethora* ſanguini tandem *lentorem* inducit, ſic etiam *lentor plethoram* parit: obſtructis quippe craſſo ſanguine arteriis *capillaribus*, intra reliqua vaſa coacervatur ea, quæ ſingulis menſibus effundi debuit, ſanguinis portio. Ita quâcunque de causâ ſupprimantur menſes, exurget tandem *plethora*, quæ quomodo inferat ea, quæ à ſuppreſſis menſibus ſequi ſolent, ſymptomata, paulò jam diſtinctiùs explicandum eſt.

Redundante igitur in *uteri vaſis* ſanguinis copiâ,

copiâ, cùm aliqua ejus pars firmiùs hæreat, & abripi per tenuia capillaria non possit; *arteriolæ*, in quibus hæc inchoatur obstructio, magis magisque sensim extrorsum truduntur ab eo, qui continuò allabitur, sanguine: qui, succedente ob partium nisum calore, calorem pariter concipiet, & *inflammationem* pariet: quæ frequentiùs fit, quando in *ipso fluxu* subitò restricti sunt menses. Perdurante *inflammatione*, si partes solidæ ab humoribus corrosæ & laceratæ fuerint, insequitur *Ulcus:* nonnunquam etiam, si accesserit corruptio, *gangræna:* exempla suppeditabit *Hildanus* [a].

Arteriæ vehementiùs *pulsant*, quia suppressis mensibus ita redundat sanguis, ut tum ob *copiam* quidem canalium tunicas latiùs *distendat*, tum verò ob auctum *momentum feriat* validiùs. Igitur hæc *arteriarum pulsatio* in iis præcipuè observatur, quibus, *vasorum vitio*, recenter suppressi sunt menses. Cùm enim semel *lentorem* contraxerit sanguis, ita ut minùs velociter circuletur, cessat ea in *arteriis pulsatio*, ob momentum sanguinis debilius, quanquam minimè interim deficiat *plenitudo*. *Lentescente* quippe sanguine, parciùs separantur spiritus; unde corde motum suum admodum debiliter peragente, fluidum impetu languidiore in arteriarum tunicas defertur: ideo ea sensim labascit *pulsatio*.

Spina dorsi frequenter *dolet*, quoniam *medulla spinalis*, uti est sensu acutissimo prædita,

[a] *Cent.* 2. *obs.* 62, 63, 64.

ita

ita *pressione* eâ, quæ ab arteriis distentis oritur, facilè affici solet. Ideo *Variolarum* imminentium signum *diagnosticon* habetur *Spinæ* dolor: quem quidem in *variolis* non secus ac in suppressis mensibus, excitat nimia vasorum *plenitudo.* Orietur etiam inveterascente morbo ad *Articulos dolor*, propter exquisitum *Periostei* sensum: quo fit, ut, cùm sanguis *copiâ* & *lentore* simul peccans, vasa, quæ *Periosteo* intercedente ossibus inseruntur, supra modum distendat, tenuis illa membrana multùm distrahatur, quæ tamen ad *Articulos* potissimùm distrahetur, quia circa *ossium extremitates* vasorum longè uberior copia *Periosteum* pertransit.

Frigoris calorisque vicissitudo ex iis, quæ de *Febre intermittente*, *capite octavo*, diximus, satis commodè deduci potest: hæc enim *vicissitudo* nihil aliud est, quàm *Febricula*, gradu licèt multò remissiore, *intermittens.* Hinc suppressis mensibus *Quartanam* accessisse narrat *Forestus* [a]. Atque hæc quidem *frigoris calorisque* per vices accessio haud futile signum est, quòd sanguis in iis, quibus supprimuntur menses, jam tum incipiat *lentescere.* Itaque in *tertiis* mensibus si mulieri non prodierint, *febrem erraticam*, & *horrorem* accedere scribit *Hippocrates* [b].

Venarum in *pedibus cruribusq*; *Varices* non tantùm à sanguinis *exuberantiâ*, sed regressu in *Venam Cavam* aliquatenus tardato oriuntur. Accumulatâ enim *plethorâ*, distenditur adeò atque intumescit *uterus*, ut necessario *ramos Iliacos*

[a] 3 34. [b] *Morb. Mul.* 1. 4.

cos

cos multùm comprimat; comprimendo verò ſanguinis per eos refluxum moretur. Ita circuitu in *cruribus* admodum languente, intumeſcent *venæ*; in quibus quoniam ſint *valvularum* interjectu, diſtinctæ quaſi *cellulæ*, non *æqualiter* turgeſcent latera, ſed tumores quoſdam, ut ita dicam, *geniculatos*, quos *varices* appellant, efformabunt; in iis ſcilicet, quæ à duabus *valvulis* comprehenſa ſunt, *intervallis*. Quò autem magis à corde diſſitæ ſint venæ, eò turgidiùs eminent *varices*: quia, cùm major ſit fluidi incumbentis *altitudo*, major etiam erit ad *extremitates* canalium *preſſio*. Accedente *lentore* intenſiùs adhuc intumeſcent *varices*: quia, languente ſanguinis *velocitate*, tardior multò ſit per *venas iliacas* recurſus.

Quòd ſi paulò diutiùs fiat iſta à *plethorâ* diſtenſio, laterum fibræ ſanguinis impetu dimotæ & ſejunctæ ita fatiſcent, ut per ipſarum rimas humores facilè exudent; ita aditu in vaſorum interſtitia ſemel patefacto, perenne fiet ſtillicidium; unde ſenſim increſcet *tumor*. Qui ad *inferiora* potiſſimùm, uti *pedes*, *crura*, & *hypochondria*, naſcetur; quia cùm difficilior & tardior ſit in his *infimis* canalibus ſanguinis ad cor recurſus, & gravior incumbentis fluidi moles, uti jam oſtenſum eſt, ibi major erit in latera vaſorum niſus, & proinde facilior in interſtitia illa fluidi eruptio. Hinc paucis quibus ſupprimuntur menſtrua, hujuſmodi *tumores* abſunt: in quibuſdam etiam *rheumatiſmi*, & *podagræ* ſpeciem præ ſe ferunt, quâ quidem mulieres prorſus immunes eſſe ſcribit *Hippocrates*[a],

crates [a], nisi defecerint menses. Hos à *plethorâ tumores* proficisci ideo quoq; haud absurdè contendas, quòd *humidi temperamenti* mulieres, quibus diutiùs durant menstrua, suppresso profluvio, *citiùs* intumescunt: quale *Hippocrates* temperamentum *occidentalium* [b], quas vocat, fœminarum esse proprium observat; siquidem illi ista plaga ita *frigida* & *aquosa* videatur, ut incolis & *suppressionem mensium*, & proinde *tumores* inducat. Atque hi quidem *tumores*, utplurimum *laxi* sunt, non rarò tamen in abdomine *duri*, instar *nodi* aut *tuberculi* cujusdam, observantur; in quibus id satis singulare est, quòd non jugiter excrescant, sed modò turgeant, modò penitùs subsidant, ita ut hi ad *hysterica symptomata* reducendi sint *tumores*, de quibus in sequentibus dicetur. Talia circa inguen *tubercula*, retentis mensibus, observat *Hippocrates* [c]. Quòd si longiùs perseverârit suppressio, *lentore* accedente, ita sensim languescit circuitus, ut, motu per vasa minima imminuto, sanguinis particulæ tenaciùs inter se cohærentes, *obstructiones* in cæteris canalibus, *lymphaticis* præsertim, qui omnium sunt tenerrimi, facilè pariant. Ita humorum *visciditas*, fibrarum *laxitati* conjuncta, *hydropem* inferet, qualem in suppressis mensibus describit *Forestus* [d]. Frequenter etiam in ipso *utero* succrescit *Aqua intercus*, quam & sæpe notat *Hippocrates* [e]: qui quidem morbus *virgines* potissimùm afficit, eodem annotante *Hip-*

[a] *Aph.* 6. 29. [b] *De Aer.* 12. [c] *Nat. Puer.* 7. [d] 19. 34.
[e] *Morb. Mul.* 1. 2.

pocrate,

pocrate[a], quia in iis faciliùs ſupprimuntur menſes, utì poſtea dicetur. Pariter ſi aliæ evacuationes, uti *hæmorrhoïdum*, *urinæ*, *diaphoreſeos*, &c. ſuppreſſæ fuerint, propter *plethoram* in corpore coacervatam, frequentiſſimè ſuccedit *hydrops*: etiam noſtræ de *plethorâ* ſententiæ ulteriùs adhuc favet quotidiana illa de *guloſis* & *bibacibus* obſervatio, quòd in *hydropem* præ cæteris multò procliviores ſint.

Hæc quæ à canalibus nimiùm oppletis oriuntur mala, *Ventriculo* imprimis & *Inteſtinis* nocitura facilè ſentiet, quiſquis vaſorum, ad eas partes reptantium, multitudinem penè infinitam perpendat. Quippe, ob humores plethoricos, in ipſis vaſorum tunicis quædam quaſi *Inflatio* ſentitur: quæ cùm ſpirituum per *nervos* influxum, utì dictum eſt, intercipiat, langueſcit admodum *motus* ille ventriculi & inteſtinorum *Periſtalticus*, quo in tenuem *chylum* rediguntur alimenta. Ita ut his *chyloſeos* inſtrumentis, ob ſpirituum inopiam, minùs vividè ſe moventibus, non tantùm *tardiùs*, ſed *imperfectiùs* etiam comminuatur *chylus*: unde etiam majore copiâ intra *primas vias* accumulatur, & quendam *plenitudinis* ſenſum inducit. Adhuc *crudior* erit & *viſcidior* chylus, ſi adſit *lentor* ſanguinis; cùm enim in *lentore* motus ſanguinis ſit imbecillior, & cohærentia multò tenacior, non modò minor ſpirituum in *muſculos* derivatio, ſed minor etiam erit in *glandulis ventriculi*, & *inteſtinorum* liquidi ſecretio: ita ut alimenta liquido eo, quo hume-

[a] *Morb. Mul.* 1. 87.

ſcere

scere & molliri solebant, defraudata, minùs rite dissolvi queant; inde longior in intestinis *chyli* mora, & compages crassior. Igitur ferè semper mensium suppressorum comes esse solet *alvi pigrities:* tum quia, *motu* intestinorum *imminuto*, minùs detrusæ sint fæces, tum quia præ *siccitate* per se tardiùs exire queant. Hinc alia elucet ratio, cur plethorico sanguini necessariò tandem accedat *lentor*; quia scilicet *chylus*, ob motum stomachi & intestinorum in *plethorâ* imminutum minùs comminuitur, adeóque magis crassescens cum sanguine circulatur. Vera quippe est *veterum* sententia, id quod in *primâ* concoctione crudum est, in *secundâ* aut *tertiâ* nunquam digeri. Et hunc quidem *chyli lentorem* suppressioni menstruæ brevi succedere satis manifestum est, quod mulierum quibus suppressi sunt menses prima ferè semper sit de *Ventriculo* læso querimonia. Hinc sanguis crassior factus minutissima, quæ per *faciem* excurrunt, vasa nequit pervadere; unde *genæ pallidæ, & decolores*.

Chylus autem, si diutiùs æquo in his pomœriis moretur, ea vitia contrahet, quæ liquoribus *stagnantibus* ferè semper adsunt, cujusmodi sunt *Putredo*, & *Acor:* cùm verò sine quodam partium *motu putrescere* nequeat *chylus*, quicquid *aëris* in eo continetur, fortiùs quoque agitabitur: qui si *intus* sit conclusus, *flatus & murmura* excitabit: si *foras* eliminatus, *ructum*. Multifariam autem oriuntur ventriculi & intestinorum *tormina*, tum quia canalium fibras *intus* vehementer admodum distrahit

sanguis

ſanguis plethoricus, tum quia *extrà* chylus jam in *Acidum* mutatus pungit, vellicatque: utrâvis enim de causâ inferetur *Dolor*: qui ſi intenſior ſit, ſtimulo ſuo muſculoſam *ventriculi* tunicam laceſſet, eâque adeò violentiùs contractâ, *Vomitum* provocabit.

In *corpore* ſentitur *gravitas*, quia ſolenni menſium evacuatione inhibitâ, tum reverà creſcit corporis *pondus*, tum imminuuntur etiam *vires*: quæ quandocunque deficiunt, corpus, etiamſi reverà *levius* ſit, *ſentienti* tamen *gravius* videtur. Si enim dimidias ei, qui pondus ſuſtinere debet, vires detraxeris, idem eſt ac ſi duplum impoſueris. Suppreſſis verò menſibus ſequitur virium *imbecillitas*, quia vaſa ſanguinea & in cerebro & in cæteris quibuſcunque corporis partibus ita ſupra modum intumeſcunt, ut nervos, quibus adjacent, premant admodum & conſtringant; adeò ut tum minor liquidi nervoſi fiat ſecretio; tum minor etiam, pro ratione liquidi ſecreti, in membra derivatio. Itaq; ſpiritibus ad hunc modum interceptis, oriuntur *vires imbecilles*. Ita ſuppreſſis menſibus ſequuntur *duo illa*, quæ apud *authores* ſtatuuntur *plethoræ genera*; increſcente enim indies *ad vaſa plethorâ*, tandem ſuccedit etiam, quæ *ad vires* dicitur.

Cùm ad hunc modum canales inferciat ſanguis redundans, *glandulæ*, utpote ex *vaſculis* tenuiſſimis convolutæ, & carne parum ſuffultæ, ſiquæ aliæ corporis partes, labem ſatis promptè excipient: inter quas nullæ quidem promptiùs, quàm eæ, quæ ad internam *tracheæ* tunicam inſe-

inferuntur; quod ex *perspiratione impeditâ*, sive ut vulgò loquimur, *suscepto frigore*, quotidie experimur. Perspiratione quippe impeditâ, *glandulæ tracheales* ideo tument, quia obstructis poris cutaneis, major ad cæteras glandulas derivatur sanguinis copia; unde major quantitas materiæ per ipsas secernitur; ita *tracheales* hâc majori humorum copiâ oppletæ turgescunt, atque infarciuntur. Viscidus igitur humor cùm *tracheæ glandulis* semel inhæserit, nerveas propagines, quibus circum undique vestiuntur *glandulæ*, ita premit & vellicat, ut necessariò *musculi*, quibus *nervi* inserviunt, in contractionem excitentur: musculis verò *tracheæ* contractis, per *os* exprimitur *aër*, seu quod idem est, fit *tussis*. Quam quidem, cùm *dyspnœam* comitem non habeat, ab his *glandulis* potiùs, quàm à *pulmonibus* proficisci credimus; quippe si in *pulmones*, inciderit materia redundans, *tussim* excitare posse vix videtur, nisi & simul inferat *spirandi molestiam*: quæ sanè in suppressis mensibus perquam familiaris est. Sanguine enim in vasis *pulmonum* capillaribus restitante, *vesiculæ bronchiales*, quæ arteriis ubique interjectæ sunt, tum pondere nimio laborant, & quendam *gravitatis* seu *anxietatis* sensum excitant, tum in spatium angustius compressæ, ad *aërem* per vices intromittendum expellendumq; ineptiores fiunt: ita ut, sanguine magis indies stagnante, non nisi difficulter admodum peragatur *respiratio*. Ita à potu largiori *dyspnœam* inferri scribit *Hippocrates*[a]. Quin

[a] *Prædict.* 2. 5.

graviùs adhuc lædetur reſpiratio, ſi *thoracis muſculi*, uti plerumque fit, vel ita peccante materiâ oppleti ſint, vel ſpiritibus, ſive ob *plethoram* nimiam ſanguinis, ſive *lentorem*, deſtituti, ut munere ſuo minùs rite defungi queant, & *coſtas* nec validè ſatis ſurſum *elevent*, nec deorſum *premant*: unde parcior aëris ex *veſiculis* expreſſio, & gravior in ſpirando *pulmonum* labor. Etiam aliquando ab inflatis *utero* & *hypochondriis*, oritur, aut ſaltem augetur *dyſpnœa*; quia, *diaphragmate* ſurſum intra *thoracem* protruſo, ita coarctatur *pectoris* cavitas, ut debitæ *pulmonum* expanſioni deſit ſpatium; unde ſpirandi difficultas: cui malo maximè obnoxii ſunt ii, quibus *thorax* anguſtior eſt, uti experiuntur *gibboſi*. Quòd ſi hoc *pulmonibus* diutiùs incumbat malum, ſuccreſcet, quod gradu tantùm à *dyſpnœâ* diſcriminatur, *aſthma*.

Et hæc quidem in *pulmonibus* orientur ſymptomata, etiamſi adhuc *intra* canales ſanguineos coerceantur humores plethorici: qui ſi tandem *extra* vaſa profluant, & in *folliculis bronchialibus* ſive potiùs in *interſtitiis* eorum ſedem figant, eos multùm undique diſtendent; unde paulatim increſcet *vomica*: quod quidem vocabulum, ſi *vomicam* à *phthiſi pulmonari* diſtinctam eſſe volumus, humoribus *intra pulmones* quidem effuſis convenit, *veſiculâ* tamen ſive *cyſti* propriâ adhuc contentis; ita, quia nullum cum *bronchiis* commercium habeat, aut profundiùs ſaltem deliteſcat *vomica*, nulla etiam per *tuſſim* fiet *puris* excretio. Nec in *interſtitiis* ſolùm, ſed & in *glandulis*, quibus

plurimùm

plurimùm scatet interna *bronchiorum* tunica, accrescere potest *vomica*: eæ quippe *glandulæ*, quanquam in sano corpore oculis vix percipi queant, accedente morbo distendi admodum possunt, & *grandescere*: quod in reliquis *glandulis*, *pericardii* putà, *pleuræ*, *peritonæi*, &c. quæ extra morbum aciem oculorum fugiunt, frequenter observamus. Hujusmodi sanè *vesiculas* non semel vidi, nunquam tamen æquè conspicuas reperi, ac in fœminâ quâdam, quæ *tabe*, menses suppressos insecutâ, interiit. Hujus in sinistro latere universus *pulmo* materiâ purulentâ ita differtus est, ut ad *scirrhum* penè accederet: immisso cultro exiit *pus*, non circumquâque diffluens, sed *distinctis vesiculis*, plurimùm quidem *turgentibus*, non *ruptis* tamen, inclusum: quâ de re ut certior fierem, *vesiculas* quasdam aquâ tepidâ ita elui, ut omnī tandem *pure* exhausto, oculis integræ atque indivulsæ exhiberentur. Quòd si demum hæ *vesiculæ* inflammatæ & disruptæ fuerint, facto *ulcere*, succedit *tabes*. Cujus quidem causa frequentissima apud authores statuitur, aut evacuationis solennis suppressio [a], aut plenior alimenti ingurgitatio: utrinque scilicet ea, quam volumus, inducitur *plethora*. *Muliebrium* verò *phthiseων* usitatissimam originem agnoscit *Mortonus* [b], menses obstructos; quas quidem, quando ab hoc fonte derivantur, *Lethales* pronuntiat *Hippocrates* [c].

Nec sua meliùs *cordi* constat, suppressis men-

[b] *Willis Pharm. Rat.* 82. [b] *Phthisiol.* 3. 9. [c] *Præd.* 2. 13. *Morb. Mul.* 1. 6.

ſibus, *contractionis remiſſioniſq;* norma: accumulatis enim intra vaſa pene ad rupturam uſque humoribus, ſanguis, qui univerſum ferè *aortæ* truncum obſidet, liquido, quod à *corde* protruditur, validiùs multò renititur, quàm cùm minor eſſet in canalibus plenitudo: ſanguinis enim *renitentia* eſt, ut *particularum copia.* Ita liquidum, hoc impeditum obſtaculo, quò minùs liberè foras profluat, majore quàm conſueverat copiâ intra *cordis ventriculos* turgeſcit, & cor adeò nimio *pondere* laborat admodum, & pene *ſuffocatur:* ſpiritus interim in fibris motricibus compreſſi, & quaſi *ſtimulo* quodam excitati, vires ſuas vividiùs exercent, ut ſanguinem forti ſatis impetu foras protrudant. Corde autem vehementiùs contracto, ad *ſternum* altiùs inſurgit *conus*, & in *coſtas* ictu quodam impingit, qui proinde dicitur *palpitatio.* Ob hanc ſanguinis in arteriis *renitentiam*, neceſſe eſt, ut vehementiore impetu contrahatur *cor*, quia vis ea, quâ ſanguinem projicere conatur, repercuſſa quaſi & reverberata in ipſum denuo recidit; ita ut impetus, qui in ſanguinem per *arterias* propellendum fieri conſuevit, in *cordis fibras* exerceatur: unde cordis violentior concuſſio, & altior ad *coſtas* inſultus. Ad hunc modum ſi uberiùs increverit *plethora*, ſingulis arteriarum pulſibus *palpitabit* etiam *cor*. Adhuc moleſtior fiet *palpitatio*, ſi *plethoræ* ſanguinis *lentor* acceſſerit; quia globulis ſanguineis arctiùs inter ſeco hærentibus, major erit ea, quam in *aortæ* trunco fieri diximus, *renitentia*. Igitur mor-

bis iis, in quibus *lentior* reperitur sanguis, ut *rheumatismo*, *passioni hystericæ*, *chlorosi* etiam & *cachexiæ*[a], comes ferè assidua adest *palpitatio.*

Ulteriùs porrò indies crescente *plethorâ*, cor nimiæ sanguinis copiæ succumbit; deficiunt quippe quæ tanto ponderi movendo pares sint, vires. Motu adeò cordis suspenso, *intermittit pulsus*; & quia cursus sanguinis in præsens sistitur, nulla fit in cerebro spirituum secretio, unde *animi deliquium*, sive *syncope.* Potest etiam prohiberi contractio cordis à *pressione*, quæ in *cerebro* à vasis plethoricis oritur, quæque spirituum iter per *nervos* intercipit. Ad hoc vasa cordis *coronaria*, cùm plurimùm distenta sint, nervos etiam vicinos comprimunt: unde influxu spirituum præcluso, otiantur fibræ, & nulla fit è corde sanguinis projectio.

Capitis dolorem quomodo inferat *plethora*, alibi ostendimus; ideo suppressis mensibus necessarium esse dicit *Celsus*[b], ut in *capite* fiant *dolores acerbissimi.* Hi quidem *gravedinosi* erunt, propter solam, quâ canales quaquaversum urget *plethora*, *pressionem*, præcipuè si affuerit *lentor*; *pulsantes* etiam, quia cùm in *arteriis* uberiùs coacervatur sanguis, & impetu vehementiore propellitur, validior erit in latera humorum *ictus*, & major fibrarum *distractio*: unde *dolor cum pulsu* excitabitur. Ad *sinciput* tamen & *occiput* sentiri solent *dolores*, quia *dura mater*, in quâ præcipua est *doloris* sedes, *suturæ parietali* & *lamdoidali* firmè connectitur;

[a] *Willis Phar. Rat.* 263. [b] 2. 7.

ctitur; ita vaſa, quæ per eam diſſeminantur, & *intus* plurimùm diſtracta ſunt, & *extrà* oſſibus compreſſa: in his igitur canalibus plenitudine admodum turgentibus, & ad ſolidum impactis, acrior erit *doloris ſenſus.* Multa etiam *duræ matris* vaſa, per tenues utriuſq; *ſuturæ* rimas, in *integumenta capitis* funduntur: adeò ut ab his fortè, propter *tunicas* exuberante ſanguine dimotas, & *foramina* quæ pertranſeunt anguſtiora, haud exigua *doloris* pars oriatur. Itaque ii, quibus *ſuturarum* juncturæ arctè nimis inter ſe coaluerint, *cephalalgiâ* utplurimùm graviter laborant. Ab hujuſmodi *dolore*, ſi vehementior fuerit, ſatis patet, quomodo contumaces inferantur *vigiliæ.*

Hic quidem *capitis* in ſuppreſſione menſium *dolor*, utcunque familiaris ſit, non ab occultâ aliquâ cum *utero ſympathiâ*, ſed ab ipſius *cerebri ſtructurâ* oritur: quod cùm ſit viſcus omnium *tenerrimum*, injurias minùs, quàm reliquæ partes, ſuſtinere poteſt. Hoc etiam de *capite* & *pulmone* annotari debet, quòd in iis multò faciliùs atque altiùs, quàm in reliquo corpore, ſuſcipitur ea, quæ à *menſibus ſuppreſſis* oritur, labes; hæ quippe partes omnium ſunt molliſſimæ, & humorum incurſui minimè renituntur. Itaque in omni ferè morbo graviùs plectuntur. Præcipuè verò, ſi in *ipſo fluxu* reſtricti ſunt menſes, ſequi frequenter ſolet *capitis dolor*, & *hæmoptoë.*

Cerebro autem ſemel affecto, in mali conſortium ob viciniam facilè trahuntur *oculi*, & ſimili pondere ob canales nimium refertos *laborant*,

borant,

borant, nonnunquam etiam *intumescunt*: quemadmodum & eos *gravari* cernimus, simul ac in cerebro languescant spiritus, seu quod idem est, obrepat *somnus*. Ulterius adhuc serpente malo, *oculi* ita affecti sunt, ut *vertiginem* inducant: cujus quidem morbi rationem primus exposuit *Bellini*. In eâ enim quæcunque oculis obversantur, utcunque quiescentia & immota sint, *rotari* tamen, & *circumagi* videntur. Quippe cùm motus rerum externarum non aliâ ratione ab oculis percipi soleat, quàm per mutationem loci, in quem veniunt *species* intra oculum perductæ, sive imagines in *retinâ* depictæ; quocunque modo *specierum distantia* mutetur, *objectum moveri* videbitur. *Mutari* autem potest *distantia* vel quia objectum reverà moveatur, vel quia oculus moveatur immoto objecto, vel denique quia *nervi optici* filamenta loco suo dimota sint. *Nervo* enim *optico* sive *retinâ* dimotâ, *radii* ab objectis emissi non in easdem oculi partes incidunt, sed pro vario *retinæ* motu diversas; ita ut, dum *imagines* in *retinâ* locum mutant, *objecta* tanquam locum perpetuò mutantia videantur. Cùm itaque *arteriæ*, ad oculi fundum disseminatæ, sanguine plethorico supra modum turgescant, *retina* seu *nervi optici* expansio, *pulsantibus*, quibus contigua est, *arteriis*, loco suo dimovebitur, adeóque imago *radiantis*, in ipsam incidens, locum quoque immutabit: unde ipsum quoque moveri videbitur *objectum*, seu, quod idem est, ingruet *vertigo*.

Distentis ad hunc modum *cerebri vasis*, facilè concipitur, quomodo tandem succedat *apoplexia*, morbus *vertigini* multùm affinis. Hujus quidem plurimæ causæ apud authores statuuntur; quas tamen accuratissimus de hoc morbo scriptor *Wepferus*[a] ad *duas* classes redigit, eas scilicet, *quæ vel arteriolas obstruere possunt*, vel *spirituum per nervos effluxum intercipere*. Suppressis igitur mensibus ita paulatim increscit *plethora*, ut *lentorem*, qualem modò descripsimus, inducat: qui si tenax nimiùm & compactus fuerit, ad minima cerebri vasa adhærescit sanguis. Canalibus igitur semel oppletis, augescit indies allabente lento sanguine obstructio, donec in eam tandem molem excreverit, ut *arteriolarum* orificia penitus occludat: unde nulla ex arteriis fiet in *nervos* liquidi trajectio, adeóque nullus in corpore relinquetur *sensus*. Ita brevi succedet *mors*. Si tamen haud ita invaluerit obstructio, ut omnes in nervis aditus præcludat, sed aliquid adhuc liquidi nervosi per tubulos derivari sinat, liquidum illud, utcunque imbecillius sit, quàm ut cæteris *musculis* movendis sufficiat, *cor* tamen & *pectus* satis vividè movebit: *cor* enim, utì & ex iis plurimi qui *respirationis muneri* inserviunt *musculi*, *antagonistis* destitutum est, ideóque minore multò spirituum copiâ in contractiones cietur, quia tollitur illa, quæ ab *antagonistis* oritur, *contranitentia*. Ita ut *arteriolis obstructis*, potest *sensus* omnis extingui, etiam *fibrarum* omnium, nisi in *corde* &

[a] *Apopl.* p. 173.

thorace,

thorace, *motus*, in quo quidem consistit *Apoplexiæ* natura. Potest etiam inferri *apoplexia*, etiamsi absit sanguinis *lentor*, ob *interceptum* nempe *spirituum* per nervos *effluxum*: qui quomodo ab *arteriis* ultra modum *dilatatis* impediri potest, antea jam ostensum est. Eodem modo nervos comprimet spiritusque intercludet, sanguis *extra vasa* in *cerebro* effusus; quod non rarò in *plethoricis* accidere solet. Igitur *sanguineo temperamento* præditos, & *poculis* liberiùs usos, *apoplexiâ* frequentiùs corripi observamus.

Cùm *insania* sit *delirium sine febre*, quicquid poterit inferre *delirium*, excitabit etiam *insaniam*. *Delirium* verò à motu spirituum vario & perturbato oritur, unde *species* in *cerebro*, nullo ordine cohærentes, suscitantur. Spirituum verò perturbatio succedet, cùm motus ipsorum nimiùm rapidus sit, quod in *Plethorâ* facilè accidit, quia augetur moles sanguinis, & cordis impetus; unde vehementior *globulorum* in canalibus attritio: quæ cùm in *cerebro* etiam fiat, & nervos nimis violentè premat, *tremores* nervorum confusi erunt, adeóque & *species* minùs distinctæ. Ita ab evacuatione quâcunque solenni inhibitâ [a] sæpe sequitur *insania*, præsertim si *æstas* fuerit *sicca*, aut præcesserit *potus calidior*, à quibus omnibus inducitur *plethora*; itaque etiam *evacuantibus* curatur. Exemplum ad hanc rem satis appositum præbet *Forestus*, qui *venæsectione* mulierem, à suppressis mensibus *insanientem*, saluti

[a] *Willis Path. Cereb.* 445 & 493.

resti-

restituit [a]. Ita certum est illud *Hippocratis* effatum, *insanis si varices vel hæmorrhoïdes* supervenerint, *insaniæ crisin* fieri [b]; idem etiam de *mensibus erumpentibus* dicendum.

Fluor albus, cùm ex uterinis glandulis feratur, facilè erumpit, si glandularum orificia paulò laxiùs dehiscant: quæ quidem nihil promptiùs possit diducere, quàm humorum *plenitudo.* Igitur quoties menses denuo dimanent, semper subsistit *fluor*; quia minuitur ad glandulas *plethora:* quibus quidem induciis dignoscitur, utrùm morbus hic *idiopathicus* sit, an *symptomaticus.* Ita restrictis mensibus, à sanguinis redundantiâ oritur *fluor albus*; quod non modò evincit ratio, sed & experientia confirmat: eæ quippe, quæ in suppressione menstruâ huic malo maximè obnoxiæ reperiuntur, habitûs sunt admodum *plethorici.* Id etiam advertendum est, mulieres, quibus copiâ majore manaverit *fluor albus*, cæteris symptomatis, quæ à mensibus inhibitis sequi solent, minùs conflictari. In nonnullis etiam mensium *prodromus*, & quasi *vicarius* reperitur *fluor albus.*

Passionis hystericæ pleraque symptomata cùm sint *Spasmodica*, utì accuratissimè commonstravit Cl. *Willisius*, quale illud certè est, quod à suppressis *mensibus* oriri diximus, *globi* scilicet in *Gutture*, quasi *ascensus*, videamus quomodo à *plethorâ* deduci queat convulsio. Hujus quidem *duas* causas agnoscit *Hippocrates* [c], *repletionem* nempe, & *inanitionem*; quas

[a] *Lib.* 10. *obs.* 24. [b] *Aph.* 6. 21. [c] *Aph.* 6. 39.

si

si attentiùs scrutemur, morbi istius rationem meliùs explicabimus, quàm si subtiles recentiorum *hypotheses* consulamus. Quippe ad hunc modum illustrari potest ea, quæ hujus loci est, ex *repletione convulsio*: quæ cùm sit contractio inflatioque musculi *involuntaria*, orietur, quoties in musculum derivatur major liquidi copia, quàm quæ imperante *voluntate* impediri possit: ita duobus *antagonistis* ad *æquilibrium* perductis, si alteri plus liquidi adjeceris, is in statu contractionis continuo permanebit, donec in istum, qui in opposito latere est, æqualem liquidi copiam deduxeris. Hujusmodi quidem major solito in *musculum* liquidi influxus fiet, cùm sanguinis crasis ita inæqualis sit, ut *antagonistæ* vasa lentis humoribus quodammodo obstruantur: quo fit, ut in fibras alterius hujusce musculi major influat liquidi copia. Liquido igitur in vasis supra modum redundante, potest esse ita valida musculi contractio, quæ ab imperio voluntatis tolli nequeat; quòd si *lentor* adsit, adhuc magis intra fibras motrices detinebitur liquidum, adeóque fortior fiet contractio. Ita si ad hunc modum infletur *tracheæ* & *œsophagi* tunica musculosa, inferetur sensus quasi *globi* cujusdam ad *fauces* ascendentis: simul etiam ingruet *suffocationis* metus, quòd *laryngis* musculi, eodem modo intumescentis aëri introitum minùs liberum concedant. Atque huic malo maximè sunt obnoxiæ, quibus aut *incertis periodis* redeunt, aut *guttatim* fluunt menses. Pariter à *plethorâ* deduci possunt cætera *passionis hystericæ* symptomata;

ta ;

ta; quæ non modò à *ſuppreſſis menſibus* ſequi ſolent, ſed etiam à *fontanellis* & *ulceribus* occluſis ſæpe excitantur: idem quoque in *viris*, quibus periodica aliqua evacuatio reſtricta eſt, *cap*. 8. annotavimus.

Urinæ ſtillicidium, quod in ſuppreſſione menſtruâ ſæpe fieri notat *Hippocrates* [a], a *plethorâ* facilè deducitur. Vaſa enim ſanguinea, quæ *veſicæ* inſeruntur, cùm plurimùm diſtenta ſint, nervos ita comprimunt, ut parcior & difficilior multò fiat in fibras motrices ſpirituum derivatio: unde muſculi ad *urinam* foras trudendam minor vis. Poſt aliquam verò moram ſpiritibus copiâ ſatis ubere congeſtis, eo *momento* in *urinam* nitetur *muſculus*, ut parvulam quandam illius portiunculam neceſſariò propellat: hoc verò impetu exhauſtis iterum ſpiritibus motum ſuum ſuſpendere cogetur, donec novæ influant ſpirituum ſuppetiæ: ita, ſuperato ſenſim per *vices* obice, urinam *guttatim* demittit *veſica*. Quòd ſi vaſa intenſiùs intumuerint, ita ut ſpiritus prorſus intercipiant, etiam prorſus *ſupprimetur urina*; quia non ſuppetit aliqua idonea vis, quæ eam ex *veſicâ* protrudat. Fiet etiam *urinæ ſuppreſſio*, ſi *veſicæ ſphincter*, *ſpaſmo* correptus, exitum præcludat: vel ſi adeò *lentus* fuerit ſanguis, ut nulla inde fieri poſſit in ſubtiliſſimis *renum* canalibus ſeri ſecretio.

Suppreſſis menſibus *ſanguis per aliena loca erumpens*, ſatis oſtendit eruptionem à *plethorâ* ſuſcitari. Intra vaſa enim quietus ſubſiſteret,

[a] *Nat. Puer.* 7.

niſi

nisi copiâ ita redundaret, ut amplius sibi spatium posceret, quàm quod largiri possit vasorum capacitas. Aucto igitur *momento*, ita ut canalium impedimenta superet, effluit sanguis. Hæc per *aliena loca* eruptio in *virginibus* magis, quàm in iis *quæ pepererunt* familiaris est, utì observat *Hippocrates*[a]; in *virginibus* enim angusta admodum & constricta sunt *uteri* vasa, ita ut citiùs per ea inhibeatur solennis mensium purgatio: adeóq; ex *aliis* canalibus, quâ data est porta, effluat sanguis redundans. In iis verò, quæ *pepererunt*, *os uteri*[b], utì loquitur *Hippocrates*, sanguini exeunti magis patet, h. e. ipso interprete, *vasa*, quia *lochiorum* fluxu multùm *ampliari* & *dehiscere* soleant, mensibus, quandocunque erupturi sunt, liberiorem præbent exitum: itaque id etiam adjicit, eas minùs frequenter suppressione menstruâ laborare; suppressionem verò, si quando inciderit, faciliùs ferre, tum quia *partûs doloribus* assueverint, tum quia *vasa uteri* multò *ampliora* habeant, quàm *virgines*[c]. Quòd si in *virginibus* per alia etiam loca sanguinis exitus præclusus sit, oritur *febris alba*, sive *chlorosis*; quæ nihil aliud est quàm symptomatum, quæ jam descripsimus, *congeries*.

Ex his pleraque symptomata ab aliis rebus, quæ *plethoram ad vasa* inferunt, sæpe oriuntur, utì exercitio nimis violento, potu aut calore immodico, præsertim verò evacuatione aliquâ inhibitâ[d]: quidni eadem etiam, *suppressis mensibus*, *plethoræ* tribuantur?

[a] *Morb. Mul* 1. 9. [b] *Ibid.* 1. 1. [c] *Ibid.* [d] *Willis Bellin passim.*

Plurima

Plurima ex his, quæ exposuimus symptomata à suppressis mensibus ingruere notat accuratissimus *historiæ medicæ* scriptor, *Hippocrates*; quæ etiam à *plenitudine* oriri passim docet [a], utì & ipsum mensium profluvium. Satis singularis est ea, quam de *Phaethusâ* & *Nymasiâ* narrat, historia; quibus, post diuturnam mensium suppressionem, corpus tandem *virile* factum est, ita ut *hirsutæ* admodum, & *barbatæ* evaderent [b]. Ea enim, mensibus inhibitis, succrevit sanguinis *redundantia*, quæ in vasis minimè contineri potuit; *poris* igitur cutaneis humorum impetu sensim patefactis, in *capillos* migravit, quod erat liquidi superfluum. Nonnunquam etiam in *lac* convertitur, quod in *virgine* suppressionis menstruæ signum statuit *Hippocrates* [c].

His symptomatis fœminæ omnes haud æquè sunt obnoxiæ; in his *caput*, in illis *pulmo*, in aliis denique *venter* potissimùm afficitur: quippe ea est *fluidorum* omnium indoles, ut ad eas partes decumbat humor redundans, quibus minor suppetit ad renitendum vis: unde in iis liberius materiæ affluenti hospitium. Hæc quidem partium imbecillitas in diversis fœminis perinde varia est, ac sunt animi mores; nec duas fortè reperias, quibus, in suppressione menstruâ, sibi invicem accuratè respondent symptomata. Quæ tamen symptomatum varietas huic morbo ita parum propria & peculiaris est, ut ei cum cæteris ferè omnibus, *febre* præsertim, sit communis.

[a] *Nat. puer. s. 7. Morb. Virg. 2. Morb. Mul. 1. 2.* [b] *Epid. lib. 6.* [c] *Aph. 5. 39.*

Cap. XI.

De Methodo in ſuppreſſis Menſibus Therapeuticâ.

PErcurſis jam ſuppreſſorum menſium ſymptomatis, & ad theoriæ noſtræ normam explicatis, non alienum erit rem paulò ulteriùs perſequi *medendique* rationem expendere, nequid deſit, quod ad *plethoram* illuſtrandam afferri queat. Ea quippe *medendi* unica eſt *intentio*, ut inſtauretur denuo, quæ menſes reſuſcitet, *plethora*.

Antequam verò *methodum therapeuticam* aggrediar, notandum eſt non ſemper eſſe in ſuppreſſis menſibus *medicinæ* locum, cùm omnis ſuppreſſio non ſit *morboſa*; ideo neque provocandi ſunt, quia fluere non debent, menſes. Ita in *gravidis* & *lactantibus* citra ſanitatis noxam deficiunt; aliquando etiam in *obeſis* & *athleticis*; in his enim per *poros* egeritur, in iis in *pinguedinem* migrat humidi redundantia. Pariter ſi per *aliena loca* erumpat ſanguis, ſaluti eſſe ſolet fluxus vicarius: qui ideo, ſi nullo gravi ſymptomate comitatus fuerit, vix temperari, nedum reſtringi debet. Denique ſi ſanguis *deficiat*, ſi *evacuatio nimia*, ſi *morbus chronicus*, aut *inedia longa* præceſſerit, neutiquam ciendi ſunt menſes, donec refectæ fuerint vires. Hujuſmodi quippe fœminis

minis ita parùm nocet ſuppreſſio, ut morbum potiùs accerſeret, ſi intempeſtivè excitaretur fluxus.

Cùm itaque omnis ſuppreſſio *morboſa* vel à *canalium*, vel à *ſanguinis* vitio derivetur, duplex etiam erit curandi intentio; altera ad *canales recludendos*, altera ad *emendandum ſanguinem* dirigenda.

I. Suppreſſionis, quæ à *canalium vitio* oritur, ſigna in prioribus oſtenſa ſunt: quod quidem vitium facilè in canalibus ſuccreſcit, ſi aut præ *ſiccitate naturali* nimis indureſcant, aut *frigore* ſubito ſint conſtricti, ita ut fibræ arctiùs jam inter ſe cohærentes renitentiâ ſuâ ſanguinis momentum exſuperent. Si igitur, *qualitāte* ſanguinis illæsâ, obfirmati ſint *canales*, curatione adhibitâ, oportet aut *impedimentum vaſorum imminui*, aut *vim ſanguinis intendi.*

1. Igitur ut vaſorum impedimentum tollatur, *relaxandæ* ſunt *fibræ*. Ad hunc finem tepidè adhibentur *externa* remedia, qualia ſunt *ſuffitus*, *balnea*, *fomenta*, ex herbis *emollientibus*, & *penetrantibus* conflata. Particulæ ex plantis, ſive *aquâ* ſive *igne* elicitæ, & intra *uterum* ſuſceptæ, calore adjuvante & quaſi urgente, ita in vaſorum poros ſe inſinuant, ut fibras à ſe invicem ſeparent & diducant; contactu autem fibrarum inhibito, vaſorum latera laxiùs explicantur, & fluido impingenti debiliùs reſiſtunt: ita vi *impedimenti* debilitatâ, iter ſuum per vaſa expugnat ſanguis. *Externis* hiſce remediis plurimùm uſus eſt *Hippocrates*: quæ certè locum habent, non modò

cum

cùm à *vaſis* ſupra modum rigentibus, ſed etiam cùm ab ipſo *ſanguine* inducta ſit ſuppreſſio: quippe, ſi relaxatis canalibus *impedimentum* minuatur, idem eſt, ac ſi auctum fuerit ſanguinis *momentum*. Igitur, ſuppreſſis menſibus, *fomenta* purgationi eſſe præmittenda monet *Hippocrates* [a].

2. Ne à *canalibus conſtrictis* inhibeantur menſes, *vis ſanguinis* augenda eſt. Huic verò intentioni cùm eadem ſatisfaciat medendi norma, ac quæ in altero ſuppreſſionis genere adhibetur, *methodum Therapeuticam* lector ex ſequentibus deducat.

Suppreſſio hæc, quæ à *vaſorum vitio* oritur, minùs quidem frequenter accidit, curatu tamen eſt facillima: ea quippe, dum recens adhuc fuerit ſuppreſſio, *externis* remediis plerumq; cedunt: nonnunquam etiam, *æſtivo* præſertim tempore, *per ſe* aperiuntur. Quod ſi diutiùs perſtiterit vaſorum durities, *plethora* indies accreſcens ſanguini tandem vitium inducit; unde altera, eaque multò frequentior, ſuppreſſorum menſium cauſa in prioribus deducta eſt.

II. Cùm igitur à ſanguinis vitio, ſive *lentore*, ortum ducat ſuppreſſio, eò dirigenda eſt omnis medendi intentio, ut, ſublatâ partium cohærentiâ, is iterum ſanguini concilietur impetus, qui uterina vaſa perfringat. Quod ut aſſequerentur medici, his potiſſimùm uſi ſunt inſtrumentis, *venæſectione, adhibitis ad crura cucurbitis & frictionibus, catharſi, vomitu*, remediis denique, quæ, tanquam eſſent ad movendos menſes *ſpecifica*, appellantur *Emmenagoga*.

[a] *Morb. Mul.* 1. 25.

1. Itaque ad tollendam ſuppreſſionem, *venam*, ſi nihil impediat, *ſecari* ſuadet *Hippocrates*[a]: quod etiam unâ ferè voce præcipiunt, qui eum inſecuti ſunt, ſcriptores; diſſentientes interim, quo potiſſimùm *tempore*, & quo *loco* emitti debeat ſanguis. Alii quippe venæſectionem *præmittunt*, alii contrà non niſi poſt *purgantia* & *emmenagoga*, tribus vel quatuor ante periodum diebus, adminiſtrant; atque hi quidem in *brachio*, illi autem in *talo* inſtituendam eſſe cenſent. Utra potior ſit ſententia, ut meliùs intelligi queat, quærendum eſt, quomodo *intentioni therapeuticæ* reſpondeat *venæſectio*, ſeu quod idem eſt, *momentum* ſanguinis inſtauret. *Momentum* igitur ſanguinis, cùm conſiſtat in ratione *copiæ* & *velocitatis* compoſitâ, *venâ ſectâ* ſit imbecillius, niſi eâdem proportione increſcat *velocitas*, quâ diminuitur *copia*: quòd ſi major ſit *velocitatis auctæ*, quàm *diminutæ copiæ* ratio, *momentum* increbreſcit validiùs. Perforatâ venâ, ſanguinis *velocitatem* augeri probat, qui primus *phlebotomiam* cum judicio aliquo illuſtravit, *Bellini*[b]; quia ſcilicet portione ſanguinis evacuatâ, imminuitur multum illius *impedimenti*, quo præcedens ſanguis ſanguini continuò affluenti reſiſtens moram injicit; remoto itaque obſtaculo, ita ut minor ſit particularum inter ſe niſus, *citatiùs* per vaſa deferetur ſanguis. Ad quem verò gradum *velocitatem* perducat *venæſectio*, ſeu utrùm ſanguinis momentum intendat an imminuat, ex variâ partium cohærentiâ colligendum

[a] *Morb. Virg.* 2.

[b] *Sang. Miſſ.* p. 89. 94.

ligendum eſſe monet ſcriptor idem accuratiſſimus[a]. Quandocunque enim à Venâ ſectâ ſequitur intima ſanguinis *dimotio*, ſeu quando ita rareſcit ſanguinis compages, ut à contactu mutuo divellantur particulæ, ea increſcit *velocitas*, quæ ſanguinis *momentum* poſſit intendere; quia tum minor ſit in ipſo ſanguine partium reſiſtentia, tum uberiùs in cor traducantur ſpiritus: ita ſanguinis *craſi dimotâ*, & arterias extrorſum magis trudente, excitabitur *pulſus*. At ſi nulla fuerit ſanguinis *dimotio*, imminutâ copiâ langueſcet ſanguinis *momentum*, & quia non ita amplum ſpatium, ac prius, occupet ſanguis, *minor* erit etiam in arteriis *pulſus*. Hæc ferè de variâ *momenti* poſt *venæſectionem* immutandi ratione diſſerit vir ſcientiſſimus; in eo unicè lectori minùs ſatisfaciens, quòd id argumentum citiùs quàm par erat dimiſerit, nihilque planè ſuggeſſerit, quod tanquam ſignum haberi poſſit, qualis demum ſit illa ſanguinis *craſis*, quæ à *venâ ſectâ* facilè diſtrahitur, qualis iterum ea quæ dimoveri nequit. Hoc enim minùs perſpecto, medenti parum conſtat, quonam modo ſanguinis impetum immutatura ſit *venæſectio*; cujus remedii quandocunque anceps ſit fortuna, ab eo prorſus in ſuppreſſis menſibus abſtinendum eſt, niſi fortè ad *ſymptomatum* vehementiam levandam inſtitutum ſit. Si enim copiâ detractâ *lentior* fuerit ſanguinis compages, non modò minor erit ſpirituum ſecretio, adeóque cordis impetus imbecillior, ſed & increſcet etiam ea,

[a] *P.* 101, 112.

quæ *capillaria* jamdudum obſidet, *obſtructio.* Itaque *principio* morbi cùm ſanguis admodum *lenteſcat*, non videtur in uſum trahenda *venæſectio*, niſi id etiam certo aliquo indicio innoteſcat, tolli poſſe ſanguinis cohærentiam, ſeu intendi impetum: quòd ſi hoc innotuerit, ne tum quidem ad menſes ciendos peritè ſatis adhibetur *venæſectio*, ſi aliâ quâvis medendi methodo augeri queat *velocitas*, etiamſi nihil de *quantitate* detrahatur; diminuitur enim, quæ *momentum* faciliùs adhuc excitare poſſet, *plethora.* Ad hoc id etiam accedit, quòd tam *ſubitæ* evacuationis nulla videatur neceſſitas, quia medicinæ moram concedat morbus. Neque hoc ſanè prætermitti debet, quòd in iis, quibus ſuppreſſi ſunt menſes, ita ferè *vires* imminutæ ſint, ut ſanguinis miſſionem, à quâ adeò expedita inducitur humorum mutatio, minùs ſuſtinere queant. Neque etiam fœminis remedium hoc facilè perſuadeas, quibus, dum ſanæ ſunt, *venam* circa menſium tempus aperire religio eſt; eſt enim apud eas certum quoddam in medicinâ *axioma*, & ab omni retro antiquitate derivatum, menſibus, ſi jam erupturi ſint, officere *phlebotomiam.* Quanquam verò à *venæſectione*, ſi remediis præmiſſa fuerit, tam incertum plerumque ſit levamen, quia non certò ſecuturum eſt impetûs incrementum: nonnunquam tamen ſanguis ea de ſe præbet indicia, quibus ſi quis diligentiùs ſtuduerit, *venam* haud inauſpicatò poterit ſecare. Talis indicii exemplum ſit, *pulſus plenus, & imbecillis:* qui, morbo non-

dum inveterato, aliquando obſervatur. Itaq; ad hunc modum conſtituto *pulſu*, *venæſectio*, ſi adhibita ſit, ſanguinis *momentum* intendet. Quippe cùm ea ſit arteriarum *plenitudo*, ut in ſpatium amplius excurrant *tunicæ*, ſignum eſt non ita validam eſſe humorum *cohærentiam*; ſi enim denſa admodum & conſtricta fuerit compages, in molem anguſtiorem coirent particulæ, nec arteriarum latera ita extenderent. Ita cùm fluida ſatis ſit ſanguinis compages, turgent ob *plethoram* arteriæ: at quia ſanguinis *copia* ſeu quantitas materiæ movendæ augetur, vis autem cordis *contractilis* ſive propellens non augetur, ſed fortè diminuitur, ob *plethoram*, neceſſe eſt ut, cùm major quantitas materiæ æquali vel minore vi ſit movenda, minor ſit ſanguinis *velocitas*; adeóque ſi imminuatur quantitas movenda, eâdem adhibitâ vi, vel etiam auctâ, (quod poſt *venæſectionem*, ſi inſignis fuerit *plethoræ* gradus, fieri neceſſe eſt) augebitur *velocitas*: unde vehementior cordis impetus, & *pulſus fortior*. Ita in hoc caſu ſanguis miſſus *pulsûs imbecillitatem* tollit: ad quam quidem multùm facit *tonus* arteriarum remiſſior; unde, tunicis ſanguini affluenti minùs renitentibus, deficit *ictûs magnitudo*. Detumeſcente verò in vaſis poſt ſanguinis miſſionem *plethorâ*, imminuitur ea, quâ nervi ob arterias nimis turgentes coarctati ſunt, *preſſio*: ita, ſpiritibus copioſiùs ad cor deductis, reviviſcit ſanguinis impetus, & vaſorum tonus; unde digitum *fortiùs* ferit *pulſus*.

Vidimus jam, quid de hâc methodo ſentiendum ſit, quæ ſuppreſſorum menſium curationem à *phlebotomiâ* auſpicatur: meliùs fortè arridebit ea, quæ non niſi poſt *purgantia* & *emmenagoga* venam aperit. Ex iis quippe, quæ de augendi in *miſſione ſanguinis* momenti causâ diſſeruimus, ſatis patet, præmiſſis *purgantibus* & *emmenagogis*, venæſectionem feliciùs eſſe ceſſuram: in his enim cùm ea ſit operandi ratio, ut humores viſcidos diſſocient & attenuent, utì ex ſequentibus patebit, ſanguis jam antè comminutus laxiúſq; cohæreſcens, copiâ detractâ faciliùs dimovetur, & fortius momentum concipit. Igitur *triduo* ante conſuetum periodi tempus ſecatur *vena*, ut tum præcipuè novus ſanguini accreſcat impetus, cùm augmenti ſummam attigerit *plethora*.

Quo verò in loco inſtituenda ſit *venæſectio*, magna eſt inter authores controverſia; potior tamen videtur *Galeni* [a] ſententia, qui venam in *talo* incidi jubet. Facto enim orificio, non modò in inciſam venam, ſed in alias omnes, quæ ab eodem *trunco* proveniunt, uberior ſanguinis copia derivatur, utì fusè ſatis demonſtravit *Bellini*; quia nempe ad eas partes, ubi aperitur vena, minor quàm in reliquo corpore ſit reſiſtentia. Igitur ſi è *talo* mittatur ſanguis, copioſior erit in vaſa *uterina*, quæ à *venâ cavâ*, pariter ac *ſaphæna*, ducunt originem, ſanguinis derivatio: adeóq; cùm fluido largiùs influente major ſit vaſorum diſtenſio, facilior aperietur ſanguini men-

[a] *Curat. per V. S. cap.* 11. 19.

 ſtruo

ſtruo egreſſus. Ita *hirudinibus* ad *hæmorrhoidas* adhibitis, mirum & promptum effectum ſe vidiſſe teſtatur *Mayernus*[a]. Pariter cùm citra *lentorem* ſanguis exuberans, *vaſorum vitio*, reſtrictus fuerit, ſectâ *Saphænâ* tum intenſiùs rareſcent humores, tum ad uterum copioſiùs confluent: ita utrâque de causâ increſcet ſanguinis ad *uterina* vaſa momentum, perque ea *menſes* demittet. Hinc haud difficulter colligi poteſt, quid de *Lindani* doctrinâ, apud *Etmullerum*[b] ita decantatâ, ſentiendum ſit "qui tempora diſtinguit, in quibus vena ſecanda ſit: ubi ſcilicet menſes *inſtant*, nondum tamen fluunt, venam ſecandam ſuadet in *brachio*; ubi verò jam fluunt aut caſu ſubito reſtringuntur, tunc *Saphænam* aperiendam monet. In *pede* verò nunquam ſecandam eſſe venam cenſet, niſi menſtruatio actu fluat, aut ipſe fluxus ſuppreſſus fuerit." Hujuſce doctrinæ rationem ita explicat *Etmullerus*, "Quòd nempe inſtantibus menſibus, dum turgeſcit & rareſcit ſanguis, tum in eo omnis eſt naturæ conatus, ut deorſum versùs deducat ſanguinem: itaque viæ ſi ſint exiles, non ſtatim aperiri poſſunt, quia potiùs diſtentæ ſanguinis fluxum quodammodo ſiſtant. Quando itaque per *Saphænam* apertam inferiùs ſanguinis promovetur impetus, plus ad uterum ducis, & ita malum auges; ſin apertâ *brachii* venâ, ſurſum nonnihil revellitur, liberantur viæ ab oppreſſione, & ſanguis faciliùs fluit. Nunquam certè *Saphænæ* ſectio menſes pro-

[a] *Morb. Intern. cap.* 22. [b] *Tom.* 1. 544.

" vocabit, nisi aut actu fluentes ex frigore, " aut pavore fuerint restricti." Quale sit hoc argumentandi genus, per se satis patet; supponitur quippe sanguinem ita *turgidum & rarum* esse, ut per vasa satis expeditè effluere posset, nisi *deorsum versùs ducto sanguine* ipsa obesset *plenitudo:* quod certè ita parum medicæ philosophiæ congruit, ut ne communis quidem sensus ferret, vasa, quò magis sanguine *distenta* sint, eò minùs esse ad cedendum facilia. Quòd si menses & *jam fluentes* promoveat, & in fluxu *suppressos* revocet *Saphænæ* sectio, quidni etiam & *extra* fluxum restrictos queat deducere? unde fit ut in altero casu *momentum* sanguinis *instauret*, in altero cùm æquè fortiter sanguinem ad *uterum* ducat, *imminuat*? Sectâ *brachii* venâ cùm nonnihil sursum *revellitur*, *liberantur quidem ab oppressione viæ* uterinæ, sed impetu ob *plethoram* imminutam languente, haud ita facilè dissiliunt vasa, quia minùs sunt distenta. Sed huic ipsius de *plenitudine* sententiæ *Riverii* [a] observationem multùm favere ait *Etmullerus:* " In muliere quâdam, quoties secabatur vena " malleoli, menstrua cohibita sunt; dum verò " ex venâ brachii missus est sanguis, ea largi- " ùs profluebant." Cujus rei ratio, quia vulgaribus medicorum placitis adversari videbatur, ita à medicis *Monspeliensibus* explicata est, " nempe cùm mulier illa plethorica esset, & " suppressionem mensium pateretur, à nimiâ " sanguinis copiâ uteri vasa ita distendente, " ut comprimi sufficienter non valerent, at-

[a] *Cent.* 1. *Hist.* 2.

"tracto sanguine ad ea vasa per venarum in-
"feriorum apertionem augebatur obstructio.
"Quando verò misso sanguine à venis superi-
"oribus, retractio fiebat à vasis uteri, eorum-
"que plenitudo & distensio minuebatur, tunc
"illa faciliùs sese contrahebant ad expulsio-
"nem naturalem & ordinariam, quæ per ute-
"rum solet fieri." Jamdudum credo lectori suboluit, minùs adverti solere discrimen illud inter *plethoram solitariam*, & eam quæ cum *lentore* sanguinis conjungitur: ab *eâ* quippe menses supprimi non posse ostensum est, adeóque nec *Saphænæ* sectionem, quæ ad *uterina* vasa *plethoram* auget, mensium eruptioni officere; in *hâc* verò quia fit ad uterum *obstructio*, h. e. quia in vasis capillaribus lentus sanguis subsistit, deductis uberiùs per *Saphænæ* apertionem ad *uterum* humoribus, & effluente paulò impetuosiùs sanguine, major fit ad vasorum oscula viscidi adhæsio; quod tamen à sectâ *Saphænâ* periculum non *plethoræ*, sed *lentori* potiùs tribuendum est. Igitur in hâc solùm *plethorâ*, quæ cum *lentore* conjuncta est, locum habet *Lindani* cautio. Hujusmodi *plethorâ* laborabat mulier illa, cujus jam ex *Riverio* deprompta est historia. Itaque ea medicis rectè visa est *indicatio*, "ut largâ phle-
"botomiâ in brachio celebratâ imminueretur
"*plethora* (seu si magis propriè loqui volumus, ut *detractâ copiâ* sanguinis *velocitas & momentum* augesceret) "postea verò apertis
"venis inferioribus sanguis ad inferiora retra-
"heretur, præcipuè circa tempus, quo priùs
"laborans

" laborans purgari consueverat: ita quippe sanguis tum primâ *venæsectione*, tum *Emmenagogis* [a], quæ adhibita sunt, comminutus magis & divisus, per vasa capillaria facilè excerni poterat, si sub eruptionis tempus novum impetum à *Saphænâ* sectâ acceperit. Ratio verò, cur præstet venam in *brachio* priùs, & deinde in *malleolis* aperire, hæc esse videtur: diminutâ quippe per venam in *brachio* sectam sanguinis copiâ, augetur *velocitas*; postea verò apertâ *Saphænâ*, sanguis ad inferiora se præcipitat, & auget eam, quæ ad vasa uterina continuò increscit, *plethoram*; unde auctâ *plethorâ* & *velocitate*, augetur etiam ad ipsorum latera sanguinis *momentum*.

Huic argumento longiùs immoratus sum, ut legenti innotescat, quàm lubrica & dubii plena sint præcepta in medicinâ *generalia*, nisi fluidorum indolem, & varietates eas, in quas sanguinis temperies improvisò sæpe transit, accuratè perspexerit *practicus*.

2. *Frictionum & cucurbitarum*, quæ ad *crura* adhibentur, eadem est ratio, ac institutæ in talo *phlebotomiæ*: Hæ quippe humores partim intra vasa *atterendo*, partim per poros cutaneos *educendo*, ut *velociùs* circuletur sanguis; *derivando* autem deorsum versùs, ut in uterina vasa *validiùs* impingat, efficiunt. Itaque mensibus jam erupturis, in usum vocari solent. De *scarificatione* nihil dico, cùm ea, quantum ad hanc rem attinet, tanquam *venæsectionis* species habenda sit. Etiam menses

[a] *Ibid.*

deducunt *cruribus* inuſta *cauteria:* propter *ſtimulum* enim & *dolorem*, majorem ſanguinis affluxum versùs inferiora trahunt.

3. Quo meliùs redintegretur ſanguinis impetus, inſtituenda eſt *purgatio*; quam ideo in ſuppreſſis menſibus neceſſariam eſſe ſcribit *Hippocrates*[a]. Cùm verò *purgantium* alia in *primis viis*, alia etiam in ipſo *ſanguine* vires ſuas exerceant, videndum eſt, quid commodi ad ſanguinem corrigendum alterutrinque redundare queat. Ea quidem, quorum actio intra *primas vias* circumſcripta eſt, ſolâ *ſtimuli* virtute alvum ſubducunt; *ſtimulo* enim inteſtina ita vellicant, & in contractiones cient, ut uberiùs, quicquid in *Peyerii glandulis* hæret, exprimatur; unde, fæcibus effluente muco ſolutis, deſcendit alvus. Ita *cathartici ſtimulus*, cùm *lympham* ex glandulis copioſiùs evocet, facit, ut ſanguis majore paulò copiâ ad inteſtina confluat: *Lymphâ* quippe per glandulas liberiùs effusâ, minor eſt ad eas partes renitentia. Sanguinis adeò renitentiâ imminutâ, increſcit aliquatenus *velocitas*. Ex hâc *purgantium* claſſe ſunt *manna*, *caſſia*, *electuarium lenitivum*, cæteráque, quæ alvum *leniter* movent. Quorum tamen ferè omnis virtus in eo conſiſtit, ut *primas vias* excrementorum onere liberent; ea quippe, quam *derivatione* iſtâ ſanguini inducunt, mutatio ita perpuſilla eſt, ut ſenſum omnem pene effugiat.

Ut igitur humorum vitio ſuccurratur, adhibenda ſunt *purgantia*, quæ non modò *ſtimulo*

[a] *Aph.* V. 36. *Nat. Mul.* 20.

pollent,

pollent, ſed intra circulationis ambitum ſeſe ingerunt, ſanguiniſque *craſin* immutant. Et hanc quidem fortioribus *catharticis* ineſſe vim ſatis manifeſtum eſt. Quippe cùm in *ſalibus* potiſſimùm conſiſtere videatur medicamentorum omnium energia, *purgantia* certè, quæ *ſale acri* imprimis & vivido abundant, humores vehementiùs agitabunt. Eorum igitur *ſales*, in canales deducti, ſanguinem lentum ita ſolvunt & diſtrahunt, ut minor ſit particularum inter ſe contactus: unde uberior ſpirituum ſecretio. Ideo poſt fortiora *purgantia pulſus* ſemper increbreſcit. Ita duplici de causâ ad menſes ciendos prodeſt *purgatio*, tum quia *velocitatis* impetum intendit, tum quia ſanguinis *compagem* ita *attenuat*, ut uterina vaſa latiùs diſtendat. Hujuſce familiæ ſunt *cathartica* ex *aloe*, *jalappâ*, *ſcammonio*, *elaterio*, &c. conflata. Quibus ſi adjecta ſit aliqua *Mercurii* præparatio, fortiùs adhuc excitabitur ſanguinis impetus: nihil enim aut *lentorem* efficaciùs *tollit*, aut *vaſa obſtructa* citiùs *recludit*, quàm *Mercurius*; uti, cùm de remediorum viribus dicturi ſumus, pleniùs explicabitur. Nequa verò ſit *purgantium* ſuſpicio, id obiter notandum eſt, mulieres, quibus ſuppreſſa ſunt menſtrua, utcunque imbecilles fuerint, *catharſin* ſatis validam ſuſtinere poſſe: præſertim ſi, operatione peractâ, exhibeatur *paregoricum*.

4. Alii *vomitum* in ſuppreſſis menſibus ſuadent: qui quidem, ſi *ventriculi* gratiâ inſtituatur, plurimùm prodeſt; *chyloſin* enim reſtituit, & *lentori*, ſi non vim ejus imminuit, ſuppe-

tias certè præcîdit: ſin ad morbi *cauſam* dirigatur, huic intentioni rariùs reſpondet. Utcunque enim inter operandum ſanguinis *momentum* augeat, & viſcera omnia vehementiùs ſuccutiat *emeticum*, craſsâ materiâ ita oppleti ſunt *capillares uterini*, ut quocunque impetu inſtructus ſit ſanguis, per eos nequeat ſibi viam aperire, donec attenuatis humoribus tollatur *arteriolarum* obſtructio. Ita ſi ad expellendos menſes uti volumus *emeticis*, tum præcipuè adhibenda ſunt, cùm ſanguis, vitio licèt omni immunis, præ *vaſorum duritie* nequeat excerni: in hoc enim caſu, ſanguinis impetus, *emeticis* excitatus, vaſorum renitentiam faciliùs pervincet.

5. Ut ad medendi ſcopum feliciùs perveniri queat, perpetuo in uſu ſunt *emmenagoga*; quæ quibus viribus ſanguinis impetum inſtaurent, mox paulò diſtinctiùs erit diſſerendi locus.

Inveſtigatâ ad hunc modum tum *ſymptomatum*, tum *remediorum* naturâ, & ad rationem aliqualem exactâ, non fortè alienum erit ſuppreſſorum menſium *hiſtorias* quaſdam adjicere: quo pleniùs innoteſcat hanc de menſibus *theoriam* non domi eſſe fictam & concinnatam, ſed *experientiæ*, unde deducta eſt, conſentire. In quibus etſi multa fortè deſiderari poſſint, id lectori ſpondeo in meque recipio, nuſquam iis deeſſe, quæ *hiſtoriam* imprimis commendare debet, *fidem*.

Hiſtoria

Historia I.

Oct. 26. 1700.

PUella quædam, octodecim annos nata, & mensium adhuc expers, de acri circa lumbos, genua, & malleolos dolore querebatur. Laborabat etiam dyspnoeâ, nauseâ, & torminibus ventriculi. Deambulatione quamvis lenissimâ palpitabat cor. Color faciei floridus. Pulsus debilis, & tardus. Hæc ferè à sex mensibus graviter invaluerant symptomata; quæ quoniam à sanguine *lentescente*, utì *pulsus* admonuit, proficisci existimabam, hanc morbi *indicationem* esse arbitratus sum, ut *attenuaretur sanguinis compages*: ita enim velocitate auctâ, momento satis valido instrui posse videbatur sanguis, quo uterina vasa perrumperet. Hoc igitur ut efficerem, methodo sequenti usus sum. Et primo quidem *catharticum* adhibui, quod humorum cohærentiam tolleret, & faciliorem per *vasa capillaria* transitum sanguini conciliaret.

℞. *Calomelan.* ℈ 1.
Resin. Jalap. gr. 5.
Tartar. Vitr. gr. 4. *M. F. Pulv.* Cap. manè in *Conserv. Ros.* unde *dejectiones* tantùm binæ: à quibus tamen aliquod doloris levamen sensit.

Neque ideo de hâc *pulveris*, quem præscripsimus, efficaciâ dubitet quispiam, quòd parciùs

ciùs mota fuerit *alvus*: quippe ex *dejectionum* numero malè judicantur *catharticorum* vires, utì in *mercurialibus* præsertim sæpius comperi: quæ utcunque alvum aliquando minùs subducant, non tamen medici consilium fallunt. Ea enim præcipua est, in hujusmodi saltem casu, *purgandi intentio*, ut sanguinis particulæ arctè minùs inter se cohæreant: id verò à purgantibus effici posse superiora satis evincunt, licèt haud ita copiosa fiat per *alvum* evacuatio. Cùm autem alvus à *catharticis* subducitur, non modò quia *velocitate* auctâ major sit in glandulis humorum secretio, sed etiam quia *stimulo* irritantur intestinorum tunicæ; si stimulus iste quovis modo imminuatur, *alvus* minùs solvetur. Stimulus verò potest deficere, cùm *catharticum* omne intra *vasa lactea* traducitur: ita, cùm in ipso sanguine vires suas exerceant *purgantia*, propter auctam velocitatem, copiosior solito erit in glandulis quibuscunque secretio; in *intestinalibus* tamen, quàm in cæteris, ob defectum stimuli, nequaquam uberior. Quòd si pauculæ *cathartici* particulæ in intestinis restitent, eæ stimulo suo vasa irritabunt, ut largior fiat ex glandulis intestinalibus, quàm ex reliquis, liquidi profusio: quod tamen eâdem ratione per intestina minùs profluet, quâ imminuitur *stimulus*. Si verò parciùs purgatur alvus, reliquas secretiones auget *catharticum*: quod cùm faciat, sanguinem æquè attenuat & expurgat, ac si secessum crebriùs moveret. Cujus rei argumentum esse potest, quòd ab his *purgantibus*, si alvum minùs subduxerint,

duxerint, rariſſimè ſequitur noxa. Atque hinc fortè haud ineptè deduci poteſt varia illa in diverſis corporibus *catharticorum* efficacia, quæ hos uberiùs, illos rurſum parciùs, per *inferiora* purgant: in iis ſcilicet, quibus patentiora ſunt *lacteorum* oſcula, ſive id à naturâ ſive vitio aliquo provenerit, ita ut medicamentum omne in ſanguinem facilè tranſmittant, alvus minùs movetur: in iis verò, quibus arctiùs coaleſcunt aut obſtruuntur *lactea*, ita ut pars *cathartici* maxima in *inteſtinis* ſubſiſtat, ſtimulus ad tunicas validior eſt, & proinde crebrior alvi dejectio.

Ut verò efficaciùs tolleretur ſanguinis *lentor*, atque invaleſceret *momentum*, hæc, quæ viribus idoneis pollere docet experientia, præſcripta ſunt remedia.

℞. *Conſerv. Abſynth. Rom.* ℥ 3.
Æthiop. Min. ℥ 1.
Chalyb. cum Sulph. pp. ℥ß.
Rad. Gentian.
Curcum. } *pulver.* ana ʒ 2.
Syr. Garyoph. q. ſ. M. F. Elect. Cap. q. n. m. ter in die hor. Med. Superb. Cochl. 5. *infuſi* ſeq.

℞. *Limatur. Chalyb.* ℥ 1ß. *Infund. in cereviſiæ tenuis lib.* 3. *per triduum. Deinde add.*
Rad. Gentian. inciſ. ℥ß.
Rub. Tinctor.
Curcum. ana ʒ 2.
Summitat. Abſynth. Vulg.
Centaur. min. ana *M.* 1.
Bacc. Junip. ℥ß.
Sem. Gardamom. min.

Cubeb.

Cubeb. $\overline{aa}$ ʒ 1. *M.* Fiat *infus.* per diem. In colaturæ quolibet haustu cap. gt. 20. *mixtur.* seq.

℞. *Spir. Sal. Armon.*
Elix. pp. $\overline{aa}$ ʒ 2.

Venæsectionem consultò omisi, tum quia evacuationem ita *celerem* puella, cùm esset imbecilla, ægrè pati poterat, tum quia *venâ sectâ* sanguinis *impetum* diminutum potiùs, quàm auctum iri verebar.

Oct. 28. *Temp. Pom.* De ventriculo minùs questa est. Pulsus fortior. Vires etiam multùm instauratæ.

Oct. 30. Eruperunt menses, coloris optimi. Dolor ad lumbos, & malleolos statim evanuit. Ad octo dies perstitit fluxus; eo durante, præscriptis interdictum est: quibus tamen post alteram hebdomadem repetitis, proximâ periodo rite denuo fluxerunt menses, & puella sanitati restituta est.

Historia II.

Octob. 31. 1700.

MUlieri, annos ferè triginta natæ, menses à *biennio* defecerant. Quibus restrictis, ingruebat tussis arida, dyspnœa vehemens, cordis palpitatio, capitis dolor, vertigo, appetitûs remissio, ventriculi cruditas, & inflatio, aliquando vomitus, virium imbecillitas, sudores nocturni, frigoris calorisque vicissitudo, tremor; nonnunquam per Nares eru-

pit sanguis. Pulsus admodum imbecillis.

Indicationes curatoriæ videbantur *tres.*

1. *Ut restitueretur ventriculi concoctio.*

2. *Ut sanguinis impetus fieret intensior.*

3. *Ut vasa uterina relaxarentur.* In iis enim, æquè ac in sanguine, vitium esse indicabat *narium hæmorrhagia.*

Ut *doloribus* & *virium imbecillitati* occurrerem, usus sum sequenti *cardiaco.*

℞. *Spir. Sal. Armon.*
Tinct. Croc.
Laud. Liq. $\overline{a\ a}$ ℥ 1. M. Cap. gt. 30 sæpius in quovis vehiculo.

His dolor plurimùm sedatus est, & refectæ vires.

Nov. 2. Cepit *catharticum* in *priori historiâ* præscriptum; unde *sexies* descendit alvus, & remisit *dyspnœa.*

Nov. 3. Usa est *electuario* & infusione *in hist.* 1. descriptis: non neglectâ interim mixturâ *cardiacâ*, quæ non modò *dolori* profuit, sed sanguinis etiam *impetum* instauravit. Ignorant certè, quid efficere possint *opiata*, qui ea *horâ decubitûs* pro *somno* tantùm conciliando adhibent, quasi nihil emolumenti præstaret, nisi *stuporem* induceret, *papaver.* Quod si dosibus minoribus, & pro morbi ratione sæpius iteratis exhiberetur *opium*, remedio ita leni atque efficaci adjutus sanguis, iis sensim instrueretur viribus, quæ ab aliis fortè *attenuantibus* frustra poterant sperari: quam quidem methodum non modò periculo omni vacare, sed raro infeliciter adhiberi expertus sum. *Opio*

enim aſſumpto ſanguinem comminui admodum, & rareſcere oſtendent ſequentia.

Ut verò vaſa faciliùs dehiſcerent, *fomento* emollita eſt *regio uterina.*

℞ *Rad. Althæ. Lil. Alb.* $\overline{a\,a}$ ℥ *ii.*
Sem. Lin. Fœnugræc. $\overline{a\,a}$ ℥ *iii.*
Fl. Chamæmel. Aneth. $\overline{a\,a}$ *P.* 1. *Majoran. M.* 1.
Bulliant ex Vin. & Aq. part. æq.

Liquor ſit pro fomentatione bis in die tepidè applicandâ.

Nov. 8. *Pulſus* paulò validior; in *ſymptomatis* nulla ferè mutatio.

Nov. 15. Nihil novi, niſi quòd redire videretur *appetitus*, & evaneſceret *nocturnus ſudor.*

Nov. 22. Profluxit ex utero humor *ſubalbidus*, qui poſt *quinque dies* tandem ſubſtitit. Humorem hunc, utcunque albeſcentem, menſium nomine inſigniri debere arbitror, tum quia ad ſolenne ferè tempus duravit, nulliſque adhibitis remediis ſponte deſiit fluxus, tum quia factâ hâc evacuatione omnia in melius mutata ſunt ſymptomata: quæ, ſi *fluor Albus* fuiſſet, potiùs exacerbeſcerent De *menſibus* etiam *pallidis* frequens eſt apud Authores mentio.

Dec. 1. Symptomata, etſi multò mitiora, nondum tamen ſublata ſunt. Præſcriptum eſt *Catharticum*, quod erat hujuſmodi.

℞ *Pil. Ruff.* ʒß.
Reſin. Jalap. gr. 3.
Ol. Saſſafr. gt. 1.
Balſ. Peruv. q. ſ. M. F. Pil. Mediocr.

Rediit etiam ad *Electuarii*, *infuſi*, & *mix-*

turæ usum; quibus rite assumptis, *pulsus* fortiùs increbuit, & refocillatæ sunt *vires*.

Dec. 19. Deducti sunt menses colore satis rubicundo, qui ad *triduum* fluxerunt. His erumpentibus ita sublevata sunt symptomata, ut solùm de exiguâ quâdam spirandi molestiâ, & capitis dolore quereretur. Infusione verò repetitâ, post exactum mensem, rediit cum *Catameniis* sanitas.

Historia III.

VIrgo quædam Lotrix, temperamenti sanguinei, Annos 24 nata, dum Menses fluerent, inter lavandum, frigus suscepit: crura etiam frigidâ perluebat. Ita ante tempus consuetum subitò restricti menses, anni integri decursu penitus substiterunt, citra tamen insigne aliquod sanitatis dispendium: quod inde proficisci puto, quoniam laboribus & exercitiis multùm assueverit. Anno autem elapso, hæc tandem ingruebant symptomata, corporis gravitas & imbecillitas, ventriculi concoctio læsa, membrorum pene omnium dolor, tussis, dyspnœa, pallor: intumescebant etiam crura; in tibiâ adeò durus excrevit tumor, ut nullis *cataplasmatis* & *emplastris* molliri, aut suppurari potuerit. Pulsus languidus, & segnis.

Indicationes curatoriæ eædem prorsus, ac in *historiâ secundâ.*

Ad

Ad *tumorem* autem leniendum, instituta est *Oct.* 20. 1702. in brachio *venæsectio:* quæ tamen voto parum respondit. Igitur ut tumori, & mensium suppressioni simul prospicerem, *Oct.* 22. adhibui *pilulas purgantes.*

℞ *Pil. Coch. maj.* ʒß.
Calomel. ℈1.
Resin. Jalap. gr. 6.
Syr. è Chalyb. q. s. M. F. Pil.

Eo die alvus ne semel quidem mota est; mane autem postero, *bis* largâ satis copiâ dejecit.

Oct. 23. Adhuc parum levaminis persensit. Itaque ut sanguinis *momentum* excitaretur, data est sequens *infusio.*

℞ *Limatur. Chalyb.* ℥1ß.
Rad. Zedoar. ℥1.
Fol. Absinth.
Centaur. Min. ā ā *M.* 1. Infund. tepidè in cerevisiæ tenuis lib. 3. per biduum. Colaturæ add.
Tinct. Croc. ℥2. Cap. haustum ter in die.

Usa est etiam *fomento* in *hist.* 2 descripto.

Oct. 28. Levata est paululùm virium imbecillitas: cætera nihil remisêre symptomata. Repetito autem *Cathartico*, mitescebat *tumor.*

Nov. 6. Cum viribus increvit pulsus. Itaque sanguine ad hunc modum vividiùs circumacto, ut in vasa uterina impetu fortiore impingeret, adeóque menses provocaret, secta est *Saphæna.*

Nov. 11. Menses, quamvis haud ita ubere copiâ, fluxere. Rediit virgini color floridus, evanuitque cum cæteris symptomatis *tumor.*

Historia IV.

Dec. 2.

MUlier boni habitûs, cui, per annos quatuor aut ultra, *bimestri periodo* redierant menses, de sanitate amissâ graviter querebatur. Eam quippe vexabat sitis continua, frequens oscitatio, dyspnœa, ad interiora frigoris sensus, ventriculi aliquando & intestinorum tormina, capitis dolor acerrimus, lassitudo & languor, ad dorsum, genua, & brachia dolor satis vehemens, tumor verò nullus; cordis palpitatio, quæ cum isto circa articulos dolore à *sex mensibus* increverat. Pulsus tardus, debilis, & inæqualis. Venâ sectâ exiit sanguis pallidus admodum, & aquosus.

Intentio igitur medendi præcipua ea esse visa est, ut canalibus reclusis & expurgatis, sua sanguini restitueretur crasis, & usitatis periodis excitaretur fluxus menstruus. Deinde etiam *symptomatis levandis* aliqua impendi debuit cura.

Ut canales à lentis humoribus liberarentur, adhibita est purgatio.

℞ *Pil. Stomach. cum Gum.*
Succin. $\overline{aa}$ ℈ 1.
Calomelan. gr. 16.
Resin. Jalap. gr. 5.
Castor. gr. 2.
Syr. è. Spin. Cerv. q. s. M. F. Pil. 5.
intra quatriduum ad quatuor vices repetend.

Ad

Ad sanguinem porrò excitandum, ita ut velociùs circulari, rectiùsque commisceri posset, præscripsi sequentia.

℞ *Conserv. Fumar.* ℥ 2.
Æthiop. Miner. ℥ 1.
Syr. è Bacc. Samb. q. s. M. F. Elect.

de quo cap. q. n. c. bis in die superbib. Cochl. 5. *Tinct.* seq.

℞. *Tinctur. Chalyb. Lower. lib.* 2. cui add.
Tinctur. Castor. ℥ 1.

Symptomatis relevandis sic prospexi. Ad *dolores* scilicet *sedandos* dedi *Paregoricum*

℞. *Aq. Paralys.*
Cinnamom. Hordeat. $\overline{aa}$ ℥ 3.
Diacodii. ℥ 4.
Laud. Liq. gt. 100. Cap. Coch. 6.

hor. decub. etiam & interdiu, quoties atrociùs sævierit dolor.

Pro *viribus* reficiendis cap. sæpiùs *Sal. Volat. Oleos.* gt. 30 in *Vin. Canarin.* & *Aq. part. æqual.*

Ingruente *Oscitatione* cap. 40. vel. 50. *Tinct. Castor.*

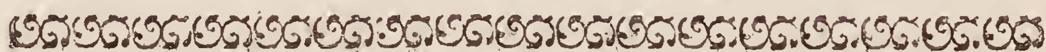
Ut pacaretur denique *capitis dolor*, *vesicatorium* largum *nuchæ* applicatum est.

Cùm *ventriculi* tormina graviùs invalescerent, hujusmodi potum usurpavit.

℞. *Rad. Gentian. incis.* ℥ 1.
Fl. Chamæmel.
Summit. Marrhub.
Centaur. Min.
Absinth. Vulg. $\overline{aa}$ *M.* 1.
Sabin. M. ß. Coq. in Aq. Font.

lib. 4. ad consumpt. lib. 1. colatura sit pro potu communi.

Morbi historiam, quia rure vixit mulier, per singulos dies haud ita accuratè persecutus sum. His tamen usa remediis, plurimùm sublevata est, & vires ita recuperavit, ut post dierum 45 intervallum redirent menses; quibus rite fluentibus, remiserunt symptomata. Iteratis denuo *electuario* & *infusione*, fluxus intra dies triginta quinque redintegratus est, qui quidem ægrotæ multùm profuit. Eâdem medendi methodo adhibitâ, idem fuit proximæ periodi intervallum. Deinde ut integrâ valetudine frueretur, ad *aquas Astropenses* amandata est: quorum usu tandem ad consuetas periodos reducti menses, mulierem ægritudine omni liberabant.

Historia V.

Feb. 28. 1702.

MUlier quadragenaria, & paulò quàm par erat habitior, novem abhinc mensibus, tussi fortè laborans, venam secuit: *Sectâ venâ* menses, quibus ea semper parciùs purgata est, ad *duas*, quæ insecutæ sunt, *periodos* penitus substiterunt. Postea verò statis temporibus regressi, imminutâ admodum copiâ, effluxerunt. Ita cùm minor solito esset evacuatio menstrua, adversâ valetudine usa est, præsertim à *tribus* proximè elapsis mensibus. Symptomata, cùm curæ meæ se commisit, ita

se

ſe habebant. Sæviit in univerſo corpore dolor acerrimus, tumore quodam comitatus: remittente dolore, ita tenera erat cutis, ut tactum refugeret. Maximè verò queſta eſt de abdomine: in inteſtinis quippe ſenſit tormina quaſi colica, in ventriculo gravitatem, inflationem, & nauſeam; ita ut pituitoſa ſæpius evomeret. Ad coxendicem fixus quidam decubuit dolor. Virium ea fuit imbecillitas, ut à motu quamvis leniſſimo abhorreret. In hypochondriis ſæpius exorta ſunt tubercula, per vices rurſus evaneſcentia. Urinæ, utì & coloris, nullum vitium. Pulſus piger, & debilis. Hebdomade proximè prægreſsâ, acceſſit menſtrua periodus; guttis verò pauculis demiſſis, ſubſtitit fluxus.

Hujuſce morbi *duplex* potiſſimùm fuit *indicatio.*

I. Nempe, ut ſedarentur, quibus graviter conflictata eſt mulier, ſymptomata.

II. Ut, pacatâ quodammodo ſymptomatum ferociâ, ad legitimam normam redigeretur fluxus menſtruus.

Primæ igitùr intentioni ut ſatisfacerem, quia præcipuè affecta eſt *regio epigaſtrica*, *emplaſtrum* ſuaſi, quod humores reſolveret, & doloris vehementiam ſopiret.

℞. *Emplaſtr. Hyſter.*
de Galban. $\overline{aa}$ *q. ſ.*
Opii, Camphoræ $\overline{aa}$ ʒ 2. *M. F. Emplaſtr.* largum abdomini applicand.

Adjeci *opium* & *camphoram*, ut in vaſa abdominis penitus ſe ingereret *emplaſtri* virtus; horum

horum quippe particulæ, cùm tenues admodum & ſubtiles ſint, penetrandi vi maximâ pollent. Hæc *emplaſtris* ſuis admiſcuit, vir in *pharmacis concinnandis* non felix minùs quàm elegans *Batêus*, cùm humores vellet diſcutere[a]: cujus quidem methodi, utì eo primùm authore uſum aggreſſus ſum, ita miram ſæpius comperi efficaciam.

Hoc igitur *emplaſtro* ſub noctem adhibito, poſt aliquot horas vehementer incaleſcebat mulier, & humorum quandam quaſi inter ſe luctam ſibi viſa eſt ſentire: poſtero verò mane, prorſus evanuit in abdomine dolor, & diſſipata ſunt tubercula. Cujus rei ratio explicatu parum difficilis eſt. *Ingredientium* quippe, *camphoræ* præſertim & *opii*, particulæ, tenuitate ſuâ intra vaſorum poros ſe inſinuant; ibique lentis humoribus, quorum vitio oriuntur dolores & tubercula, commixtæ, eos ita incidunt & exagitant, ut ſanguinis globuli non ultrà ad oſcula arteriolarum hæreant, ſed jam in minima diviſi, vel in *venas* trajici queant, vel *perſpiratione* foras extrudi. Ita penetrans reperitur *opii* & *camphoræ* vis, ut nullum ferè ſit (ſi *cantharidas* excipias) remedium, quod, *externè* adhibitum, *cutim* promptiùs pertranſit, & viam ſibi in ſanguinem aperit; adeò parum ſe oſtendit ignava illa & *frigida* qualitas, quam iis plerique ſolent affingere.

Mart. 1. Ut ventriculi & inteſtinorum aliqua haberetur cura, data eſt in *Aq. Bathon.* lib.2. *Sal.Epſom.*℥1.quæ ſaburram in *primis vi-*

[a] *Vide Emplaſtr. Camphor. & Podagr.*

is

is hæreſcentem per alvum abduxit. Noctu ſomnus longior ſolito, & pacatior.

Mart. 2. Viſa eſt ſibi aliquantò vividior; & de membrorum doloribus minùs querebatur.

Igitur cùm *ſecundæ*, quam retulimus, *intentioni* locus eſſe videretur, præſcripta ſunt ea, quæ ſanguinis impetum ita ſuſcitare poterant, ut uſitata per *uterum* efflueret ſanguinis menſura.

℞. *Æthiop. Min.* ℥ 1. Cap. ℈ 2 in *Syr. Viol.* bis in die ſuperb. Coch 6. *Decoct.* ſeq.

℞. *Cortic. Peruv.*
Rad. Gentian. ana ℥ ß.
Sem. Cardamom.
Cubeb. ana ʒ 2.
Bacc. Juniper. ℥ 1. Coq. in Aq. Font. lib. 3. ad conſumpt. lib. 1. add. ſub finem decoctionis *Vin. Alb.* lib. 1. Colaturæ add.
Tinct. Caſtor.
Mart. Mynſicth. ana ℥ 1.

Mart. 4. Meliùs ſe habuit, quanquam aliquando ad breve tempus recrudeſceret *dolor.* Horâ decubitûs, quoniam ſomnus ultimis noctibus parcior fuerat, aſſumptum eſt *hypnoticum.*

℞. *Tinct. Croc.*
Laud. Liq. Sydenh. ana ℥ 1. Cepit gt. 40. ex *Ther. Venet.* quas & ſingulis noctibus repetiit. Unde ſemper placidus ſucceſſit ſomnus, & mane virium refectio.

Mart. 6. Pulſus multò validior. Adhuc ſubinde rediit ventriculi nauſea, interdum etiam & vomitus. Igitur ad humores ex *primis*

mis viis educendos, iterum adhibitæ ſunt *aquæ purgantes.*

Mart. 7. Indies auctæ ſunt vires, & pulſus fortior increbuit. Hauſto *decocto* multùm incaluit. Doloris nulla veſtigia. Ventriculi inflatio nulla: quanquam ſæpe adhuc per vices rediret *nauſea.* Ab ambulatione vix ulla ferè laſſitudo.

Mart. 8. Repetitæ ſunt *aquæ purgantes,* non modò ut *ſordibus* liberentur *primæ viæ* ſed ut *tenuior* fiat ſanguinis compages. His tamen cùm nauſea & vomitus parum ceſſerint, *Mart.* 9. ad *emetica* confugi; quibus antea, dum vires admodum langueſcerent, abſtinendum duxi. Adhibitis igitur *Sal. Vitriol.* ℨ 2. multum craſſæ & viſcidæ materiæ excrevit ventriculus; quâ ita foras ejectâ, nullam fere moleſtiam ſenſit.

Mart. 11. Igitur ut *utrique indicationi* ulteriùs proſpectum ſit, præſcripſi, utì in *hiſtoriâ* 3, *catharticum,* quod & *primas vias,* & ipſum *ſanguinem* purgaret, Unde *ſexies* deſcendit alvus, & ventriculus ita deterſus eſt, ut, quicquid alimenti ſuſceperit, retinere poſſet.

Mart. 13. Vires ferè in totum inſtauratæ ſunt. Pulſus quotidie validior. Ad *coxas* aliquando acceſſit ſubitus quidam doloris inſultus, qui tamen brevi evanuit.

Mart. 15. Repetitum eſt *catharticum,* deinde etiam *pulvis,* & *decoctum.*

Ap. 2. Nulla, niſi de gravitate quâdam circa ventriculum, querimonia.

Ap. 10. Menſes majore copiâ, quàm ab annis

nis quatuor aut quinque consueverant, fluxerunt: quibus ad *quatriduum* demissis, subsedit omnis illa ventriculi gravitas.

Historia VI.

Oct. 20. 1702.

MUlieri annos 25. natæ & viro nuptæ, menses per annum ferè minore copiâ fluxerant; à tribus verò, quæ proximè antegressæ sunt, periodis penitus substiterant: unde venarum omnium tumor, dorsi & capitis dolor acerrimus, ventriculi nausea, & appetitûs languor, globi quasi in gutture ascensus, virium maxima debilitas, dyspnœa vehemens; de quo quidem symptomate acerbiùs, quàm de cæteris, questa est. Color haud multùm vitiatus; erat enim mulier temperamenti sanguinei. Pulsus plenus, & debilis. Aniculæ, quæ juxta habitabant, omnes uno ore clamitant eam *utero* gestare: quod ut minùs crederem, his potissimùm argumentis inductus sum.

1. Quia *cibi fastidium* perpetuò ad tertium mensem, & ultrà indies increbuit; quod tamen gravidas sub *initium* magis infestare solet, *tertio* verò mense paulatim evanescere.

2. Quia *capitis dolor* continuus, & gravis *spirandi* molestia, in deterius ibant; quæ quidem symptomata, cùm ultra modum exacerbescant, menstruæ suppressioni potiùs, quàm *graviditati* congruere videntur.

3. Quia in ventre nec *motum* ullum, nec *tumorem* persensit; quorum tamen alteruter saltem, si in utero sit infans, elapso *tertio* mense percipi solet.

Igitur in curandis symptomatis, quæ à *morbosâ* mensium suppressione oriri arbitratus sum, id unicè agendum videbatur, ut suus sanguini restitueretur *impetus*.

Quoniam verò *venæsectionem* indicabat *pulsûs plenitudo*, sanguis ad ℥ 12 missus est.

Feb. 21. ℞. *Mercur. dulc.* ℈ 1.
Resin. Scammon. gr. 6. M.

Unde *decies* subducta est alvus, & nauseâ minùs laborabat ventriculus.

Diebus à purgatione liberis, usa est pilulis sequentibus.

℞. *Chalyb. cum Sulph. pp.* ʒ 2.
Rad. Gentian.
Aristoloch. Rotund. ā ā ʒ iß.
Castor.
Pulv. Ari. comp. ā ā ʒ 1.
Extract. Absinth. q. s. M. F. Pil. medi-ocr. cap. 4. bis in die, superb. haustum cerevisiæ tenuis, in cujus lib. 3. incoq.
Limatur. Chalyb. ℥ 1.
Rad. Rub. Tinctor.
Curcum. ā ā ʒ 3.
Bacc. Juniper. ℥ß.
Sabin. M. 1. In quolibet haustu cap. *Tinctur. Croc. gt.* 15.

Febr. 28. Nulla ferè in symptomatis mutatio. Pulsus tamen multò fortior. Repetitum

est

est itaque *catharticum*, unde ad duos aut tres dies plurimùm levata est.

Mart. 6. Cùm vix quicquam levaminis sentiret, *tertiò* adhibita est *purgatio*.

Mart. 12. Mitescebat aliquantulùm *capitis dolor*, & *dyspnœa*.

Post *infusionem* repetitam, *Apr.* 8. menses, quanquam exiguâ nimis copiâ, fluxerunt: quibus erumpentibus, evanuit ea, quam hactenus secum tacitè foverat, graviditatis suspicio.

Restitutis mensibus, rediit simul valetudo; nisi quòd ad motum & laborem, si paulò diuturnior fuerit, rediret subinde *dyspnœa*.

Cap. XII.

De symptomatis, quæ à mensium fluxu immodico oriuntur.

ALterum uterini fluxûs vitium est, *nimia sanguinis profusio*; quæ duobus modis accidere solet, cùm vel statis periodis nimis copiosè erumpat sanguis, vel periodi frequenter nimis recurrant. Hic quidem morbus inter mulieres haud æquè familiaris est, ac *suppressio*; *paucioribus* etiam stipatur *symptomatis*: quæ tamen utì *numero* deficiunt, ita vehementiâ suâ invalescunt, ut gravius multò sit à mensibus ultra modum *fluentibus*, quàm *retentis* periculum. Sanguinis enim *defectus* difficiliùs resarcitur, quàm detrahitur *copia*; uti & *obesis*

obesis corporis habitudo faciliùs deteri solet, quàm apponi *macilentis*. *Solidæ* quippe partes, si paulò laxiùs distendantur, diminutâ fluidi copiâ, tonum satis promptè recolligunt: sin præ fluidi inopiâ arctiùs semel coalescant, quomodocunque humida & mollientia adhibueris, meatus obthurati non nisi ægrè admodum recluduntur.

Mensibus adeò immodicè profluentibus insequi solent, *virium imbecillitas*, *cordis anxietas*, *syncope*, *extremorum frigus*, *pallor*, *convulsio*, *suffocatio*; quæ quidem, *recente* adhuc morbo, sese exerunt symptomata: *inveterascente* profluvio etiam hæc tandem accrescunt, *tumores*, *cachexia*, *hydrops*, *fluor albus*, *febris hectica*, *atrophia*. Atque hic quidem morbus utì suppressioni menstruæ est contrarius, ita ea, quæ fœminis infert, symptomata contrariam prorsus agnoscunt causam, sanguinis scilicet *inopiam*.

Sanguine enim liberè nimis profuso, multum istius liquidi unà effluit, quod in spirituum animalium suppetias cedere debuit: unde promptuario exhausto, parciùs in nervos traducuntur spiritus; quibus adeò imminutis, languescunt, quæ à spirituum copiâ derivantur, *vires*. Atque hæ quidem decrescunt in *ratione* sanguinis diminuti *triplicatâ*: cùm enim ad motum muscularem requiratur *liquidi nervosi*, *fibrarum muscularium*, & ipsius demum *sanguinis* unita actio, satis patet musculorum vires sive animalis *robur* esse in proportione horum trium *compositâ*: quæ cùm à masfâ sanguineâ

guineâ ita pendeant, ut ei ſemper proportionalis ſit ipſorum quantitas, erunt *vires* in ratione ſanguinis *triplicatâ*; utì demonſtravit *D. Cheynêus*[a]. Si igitur menſium fluxu immodico profundatur pars ſanguinis *dimidia*, virium $\frac{7}{8}$ deperdet mulier. Hinc & ratio elucet diverſi iſtius effectûs, qui diſſimiles inter ſe evacuationes ſequi ſolet: ab *ingentibus* ſcilicet & ſubitis, propter ſanguinem exhauſtum, labefactantur admodum *vires*; eædem ſatis conſtant, ſi *lentè* & *gradatim* peragatur evacuatio, utì in *Diaphoreſi*, *Diureſi* &c. fit.

Deficiente ad hunc modum ſatis ubere ſpirituum copiâ, *cor*, ſiqua alia corporis pars, propter aſſidua in propellendo ſanguine virium diſpendia, brevi deficiet: ſpiritibus enim deſtitutum, minorem multò ſanguinis molem foras pellit; qui ideo in *ventriculis* ejus diutiùs ſubſiſtens, laboris quendam & *anxietatis* ſenſum ad *præcordia* inducit. Quòd ſi exhauſtis ſpiritibus ita tandem deficiat *cordis* robur, ut ſanguinis ponderi prorſus impar ſit, ſuſpendetur contractio, & ceſſante ſanguinis motu ſuccedet *animi deliquium*; donec *cor* iis ſpirituum ſupplementis inſtructum fuerit, ut ſanguinis momento præpollens, *circuitum* denuo integrare valeat.

Vacillante porrò *cordis* motu, debilius erit ſanguinis *momentum*: tum quia menſibus profluentibus detrahitur *copia*, tum quia, corde vim ſuam imbecilliùs exerente, minuitur etiam *velocitas*. Igitur cùm langueſcat admodum

[a] *De Hecticâ.*

ſanguinis jam in arterias protruſi *momentum*, haud ita facilè pervincet eam, quæ ab arteriarum tunicis, & præcedente ſanguine continuò oritur, renitentiam. Saltem cùm ad minutiora vaſa devenerit ſanguis, motu adeò languido feretur, ut tenaciùs inter ſe cohæreant particulæ: quàm quæ per *capillarium* orificia ſatis expeditè traduci queant: ita ad *extremitates* vaſorum aut ſubſiſtet penitus, aut ſegniter admodum perlabetur ſanguis: cujus impetu ad hunc modum fracto & debilitato, in *extremis* orietur *frigus*, in *facie pallor.* Poteſt etiam non à *lentore* modò, ſed ex ipſo ſanguinis *defectu* derivari *extremorum frigus*; *calor* quippe partis cujuſcunque, eſt ut *cauſa*, quæ ipſum producit: ea verò *cauſa* nihil aliud eſt, niſi ipſe *ſanguis* calidus ad partes perveniens: ideoque, ſi ex defectu ſanguinis *extrema* corporis aut parciùs aut non omnino irrigantur, neceſſe eſt, ut in iis ſentiatur *frigus.* Eodem modo & *pallor in facie*, ob copiam ſanguinis deficientem, orietur; certum enim eſt *puellas*, quò magis ſanguine rite circumacto abundent, eò intenſiùs *rubeſcere.*

Convulſio, utì menſibus ſuppreſſis à *repletione* proficiſcitur, ita iiſdem immodicè profluentibus, ab *inanitione*, quæ apud *Hippocratem* eſt altera *convulſionis* cauſa, deduci poteſt. Si enim in muſculum quemvis derivetur liquidi copia minor, quàm in oppoſitum, orietur muſculi oppoſiti contractio, utì ex iis, quæ de *convulſione* paulò ante diximus, patebit. Ita ſi muſculos *laryngis* & *œſophagi* corripiat *ſpaſmus*,

ſpaſmus, *ſuffocationem* quandam patietur fœmina: quam tum maximè in mulieribus reperiri ſcribit *Hippocrates*[a], cùm menſes ſupra modum profluxerint. Idem quoque hanc, quæ immodicis [b] menſibus ſupervenit, *convulſionem periculoſam* pronuntiat: quia, cùm hoc ſemel acceſſerit ſymptoma, ſignum eſt plus ſanguinis effluxiſſe, quàm quod vires corporis citra noxam pati queant: ita ut ſolidarum partium tono vehementer labefactato, vix ulla ſalutis ſpes ſuperſit.

Hæc quidem, quibus hactenus immorati ſumus, ſymptomata, non tantùm à menſibus immodicis ſequi ſolent, ſed à quocunque ferè *nimio* ſanguinis[c], ſive id naturâ, ſive arte fiat, profluvio.

Imminuta verò evacuatione nimiâ ſanguinis copia *qualitatem* etiam vitiabit, inferetque *cachexiam*. Quippe tum demum rite temperatur ſanguis, & ſua corpori conſtat *ſanitas*, cùm legitima fiat humorum omnium, qui ſecerni debent, *ſecretio:* ea verò debitè peragi non poteſt, niſi intra certos limites conſtiterit *velocitas*. Datis quippe vaſorum *orificiis*, in ratione *velocitatis* eſt ſecretio. Cùm itaque profuſis menſibus, propter ſpirituum inopiam, cordis contractio, adeóque fluidi circulantis *velocitas*, remittatur admodum & langueſcat, minùs debita erit particularum *ſecretio*; ita multi intra vaſa retinentur, quos eliminari oportuit, humores; *craſinque* naturalem amittit

[a] *Morb. Mul.* I. 16. [b] *Aph.* 5. 56. [c] *Vid. Willis.* & *Bellin. paſſim.*

ſanguis. Hanc ſanguinis *cachexiam* multùm promovet *chylus* in *primis viis* minùs rite elaboratus: ſpiritibus enim imminutis, deſunt *ventriculo* & *inteſtinis* vires, ita ut alimentum non ſatis validè comminuere queant: quod cùm imperfectiùs conteritur, in ſanguinis naturam difficiliùs migrat.

Nec *cachexia* ſolum à *chylo* minùs comminuto, ſed *lentor* etiam ſuccedet: qui tamen, quamvis nullum in *chylo* fuerit vitium, à velocitate ſanguinis imminutâ orietur. Cùm enim ſegniùs moveatur ſanguis, deficit illa particularum attritio, quæ cohærentiam prohibet: ita, cùm minor ſit globulorum in ſe invicem actio, facilior erit unio, & compages denſior. Sanguine adeò ad *lentorem* perducto, & canalium fibris propter ſpirituum defectum debilitatis & penè flacceſcentibus, orientur *tumores* ſimili prorſus modo, ac in *ſuppreſſione menſtruâ* explicatum eſt: quia, cùm eadem utrobique ſit cauſa, eundem etiam effectum poteſt producere: aliquando etiam ſuccedet *hydrops*. Quanquam *hydrops* quidem menſium *ſuppreſſorum* comes frequentior ſit, *redundantium* verò *hectica*.

Hecticæ rationem nuper expoſuit vir[a] in *theoriâ medicâ* verſatiſſimus, ejuſque ſymptomata à canalibus *ſecretoriis* ſupra modum *dilatatis* haud abſurdè deduxit: hanc igitur *hecticæ* cauſam nos non diſcutiemus denuo, ſed pro certâ atque conceſsâ habebimus; oſtenſuri tantùm, quomodo à menſibus immodicis

[a] *Theory of Fevers.*

hujuſ-

hujuſmodi ſuccedat *canalium diſtenſio.* Et ea quïdem duobus potiſſimum modis efficitur. 1. Menſibus nimiùm profluentibus, utì deficit quod in corpore detineri debet *fluidum*, ita *ſolidæ* etiam partes ſenſim aboleſcunt: pabulo enim ſuo defraudatæ, à mole priſtinâ multùm recedunt contractioreſque fiunt, ita ut canales, quos undiquaque ambiunt, minùs jam premere & conſtringere queant: remoto igitur hoc ad latera canalium obſtaculo, ſanguis intus decurrens fortiore impetu in fibras arietat, quas proinde faciliùs diſtrahit; unde major *vaſorum amplitudo.* 2. Vaſa laxiùs explicari patitur *tonus* fibrarum *labefactus.* Sanguine enim evacuatione nimiâ exhauſto, deficiunt tandem ſpiritus, qui fibras canalium *contractiles* vividè ſatis animent, ut motum *tonicum* exerceant, & debitâ vi in ſanguinem circulantem reciprocè nitantur: viribus adeò fibrarum imminutis, ſanguini impingenti cùm imbecilliùs reſiſtant canales, ipſius momento cedunt, & ſpatium *amplius* largiuntur. Sequetur etiam *hectica*, ſi, immutatâ *canalium* amplitudine, minuatur certâ ratione ſanguinis *copia*; *humorum* enim reſpectu nimis *ſpatioſi* ſunt *canales:* unde eadem oriuntur ſymptomata, ac ſi, cùm nulla eſſet in *ſanguine* molis mutatio, revera ampliaretur *vaſorum* capacitas. Quippe ſi, ſanguinis quantitate dimidio imminutâ, eadem ac olim fuerint vaſorum orificia, idem eſt, ac ſi conſueta ſanguinis quantitas in vaſis circuletur, vaſa verò dimidio ampliora fiant. Cùm verò ſpiritus, quibus fibrarum

tonus conſervatur, eâdem proportione ac ſanguis deficiant, erit *toni diminutio* in ratione fluidi imminuti *duplicatâ.* Ita, cùm utraque concurrat cauſa, *canalium* nempe *laxitas*, *ſanguiniſque imminutio*, graviùs invaleſcet, in eâdem ſcilicet ratione, *febris hectica.*

Ad hunc modum naſcetur *hectica*, ſi canalium omnium, *cutaneorum* præſertim, labaſcat *tonus*; ſin vaſa *ſecretoria* in particulari aliquo viſcere *tonum* amiſerint, *hecticæ* producendæ licèt impar ſit iſta meatuum ampliatio, id efficiet tamen, ut per eos fiat uberior liquidi ſecretio: quæ datâ ſanguinis *velocitate*, eſt in ratione *orificii.* Ita ſi *uteri tonus* vacillet, *glandularum*, quæ internæ ipſius tunicæ interſeruntur, adeò dehiſcent oſcula, ut lympham ſuam in *uterum* copioſiùs effundant: eâ verò continuò foras ſtillante, orietur morbus ille, qui appellatur *fluor albus*: quo ſemper ferè laborant eæ, quas menſium fluxus nimius exhauſit.

Succedit tandem *atrophia*, quia tum deficit, qui in corporis nutrimentum cedat, *ſanguis*, tum *chylus* propter ventriculi imbecillitatem minùs rite comminutus eſt, tum denique quia ita debilitatur ſanguinis *momentum*, ut non ictu ſatis valido ſuccum *nutritium* in ſolidarum partium poros impellere atque adigere queat: ita impetu ſanguinis infracto, coaleſcunt penitus & occluduntur, qui nutrimentum excipere ſolent, meatus. *Nutritio* quippe nihil aliud eſt, quàm ſucci alicujus *appoſitio*, ſive perpetua in fibrarum poros alimenti ſucceſſio.

Hoc

Hoc nimio menſium profluvio non æquè laborant omnes: *Virginibus* enim, utì frequentiùs multò reſtricti ſunt, ita rariùs immodicè fluunt menſes: in iis nempe, propter vaſa *conſtrictiora*, non ita facilis ſanguini patet exitus, ac in *puerperium* expertis.

Cap. XIII.

De methodo in fluxu menſium immodico Therapeuticâ.

HUjuſce morbi curatio pro ratione cauſarum diverſa eſt; *duplici* enim *modo* provocatur fluxus immodicus, nempe vel *vaſorum*, vel *ſanguinis* vitio. *Vaſa* quippe in vitio ſunt, cùm flacceſcunt nimiùm, & dehiſcunt, h. e. cum ipſorum *fibræ* ita laxè inter ſe cohærent, ut ſanguinis *momento* cedant: *ſanguis* verò, cùm ita *redundans*, aut *tenuis* ſit, aut rapidè circumactus, ut intra vaſa uberiùs feratur.

Id verò ſemper advertendum eſt, fluxûs immodici *judicium* fieri debere, collatione habitâ ad priores circuitus, ad incommoda, ad victum præcedentem, ad ſanguinis ſtatum: *nimios* verò eſſe menſes præ cæteris ſignis indicat *virium imbecillitas*, ita ut virium regulâ unicè metienda ſit fluxûs redundantia. Quippe, quibus *diu ſubſtiterint*, vel ipſi menſes, vel evacuationes aliæ ſolennes, in iis longiùs citra noxam durat fluxus; ideo *critica eruptio*,

quamvis diuturnior ſit, nunquam ſubitò ſiſtenda eſt. Pariter *mollibus* fœminis & *aquoſis*, *otioſis* etiam & *victui indulgentibus*, diutiùs fluunt menſtrua; quia in his omnibus uberior ſit, quæ fluxum temperat, *plethora*. Igitur eas, quibus *ſanguis aquoſus*, & *habitus ſucculentus* fuerit, fluxui nimio magis obnoxias eſſe rectè pronuntiat *Etmullerus*[a].

I. Itaque *vaſis flacceſcentibus*, in eo præcipuè enitendum eſſe videtur, ut redintegretur, quocunque modo labefactus fuerit, *tonus*: qui quidem facilè reſtitui ſolet, ſi *externè* adhibeantur remedia, quæ fibras roborant, & conſtringunt. Hæc facilè ex *aſtringentium* familiâ depromi poſſunt, quorum ſanè ratio, ſi operandi modum ſpectes, ita videtur explicanda. Scilicet cùm *aſtringentium* ea ſit vis, ut humoribus *coagulum* quoddam inducant, quemadmodum mox probaturi ſumus, particulæ *ſtypticæ*, ſanguini effluenti commixtæ intimiúſque unitæ, quaſi *gluten* effingunt, quo coaleſcant, & compingantur vaſorum *lacunæ*. Præter hanc *coagulandi* vim, alia etiam in *externis* remediis virtus concipi poteſt, quæ vaſa dehiſcentia reſtringat, *ſtimulis* nempe *aſtringentium*; qui cùm acriter fibras pungat & vellicet, *vaſa* adeò irritantur, ut ſe validiùs contrahant, & motum quem vocant *tonicum* recolligant. Ita *urticæ* ſuccus *naribus* admotus, *ſtimuli* virtute; *ſpiritus vitrioli*, tum *ſtimulando*, tum *coagulando*, *hæmorrhagiam* ſiſtere videtur. Poſſunt etiam in uſum vocari

[a] *Tom.* 1. 552.

interna

interna remedia; quæ tamen ad fluxum nimium, tum cùm à *sanguinis* vitio oritur, quasi jure quodam pertinere videntur.

Quòd si *vasorum tonus* ultra modum debilitatus fuerit, cohibito fluxu, *internè* adhibenda sunt remedia, quæ fibras roborant; ne proximâ fortè periodo, cùm *sanguinis* plethorici *momentum* increverit, *vasa* adhuc imbecillia plus sanguinis, quàm par est, emitti sinant. Fibras itaque maximè roborant *analeptica*, sive ea quæ nutrimentum corpori largiùs sufficiunt, & *solidarum* partium *robur* instaurant.

II. Cùm à *sanguinis* vitio ortum traxerint menses immodici, *curatio* exposcit *duo* medicamentorum genera, vel *revellentia* scilicet, vel *astringentia*.

1. Quippe *revellentia*, cùm ad partes, quà instituitur *revulsio*, humores uberiùs trahant, efficiunt, ut sanguis minore impetu ad *uterum*, unde *derivatur*, profluat: ita momento fluidi debilitato, vasa minùs jam distenta in statum *contractilem* redeunt, & sanguinem intra latera sua coercent. Ita mensium fluxum cohibet facta in *brachio revulsio*, sive per *venæsectionem* ea fiat, sive per *frictiones*, sive per *cucurbitas*; quas & *mammis* admoveri suadet *Hippocrates*[a]. Ita si *revulsione* quâdam *naturali* excitetur sanguinis *vomitus*, mulier profusis mensibus liberatur[b]: quia sanguine tum imminuto, tum uberiùs sursum ducto, vasa *uterina* minùs premuntur. Hæc tamen *naturæ* methodus non ea esse videtur, quam *ars*

[a] *Aph* 5. 50. *Epid.* 2. 6. [b] *Aph.* 5 32.

imi-

imitari debeat; *emetica* enim, cùm *abdomen* vehementer succutiant, menses promovent potiùs, quam restringunt. Idem de *fortioribus purgantibus*, quæ sanguinem agitant & rarefaciunt, dicendum est: possunt tamen adhiberi *mitiora*, ut subductâ alvo, aliqua, qualiscunq; ea sit, ab *utero* fiat humorum *revulsio*: quæ ideo *practici* astringentibus semper ferè *præmittunt*. Hisce *revellentibus* sæpe compescitur fluxus menstruus: cùm ex eo ortum duxerit, quòd sanguis, aut *redundans* fuerit, aut nimis *rapidè circumactus*.

His *revulsionum* generibus rejectis, *diaphoretica* suadet *Etmullerus*, *quæ serum copiosum unà cum acrioribus salibus per cutim eliminant*[a]: quod tamen medendi consilium rationi parum congruere videtur. Quamvis enim copiam sanguinis imminuant *diaphoretica*, ipsius tamen compagem ita solvunt & attenuant, ut augeatur plurimùm, quæ ad vasa est, *plethora*: ita sub ipso fluxu si adhibeantur *diaphoretica*, periculum est, ne uberiùs prorumpant menses.

2. Ad compescendum fluxum adhibentur *astringentia*: quæ cùm *coagulum* & *lentorem* humoribus inducant, sanguinis impetum ita imminuunt & infringunt, ut *vasorum impedimentum* nequeat pervincere, uti in sequentibus fusiùs ostendetur. Ad fluxum sistendum aliquid fortè conferre potest & *stimulus* ille, quo pollent *astringentia*; etiam cùm *internè* adhibeantur: qui cùm fibras vasorum vellicet, ea stringere quodammodo & contrahere posse videtur:

[a] *Tom.* I. 553.

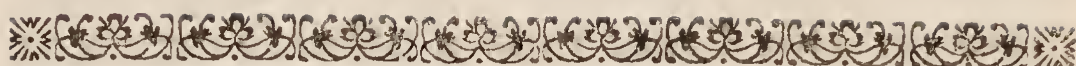
videtur: licèt fatendum sit non magni æstimandam esse hanc, quæ à *stimulo* derivatur, *astringentium internorum* virtutem.

Astringentibus annumeranda sunt *glutinantia*, inter quæ præcipuum locum obtinent *balsamica*; quippe hæc etiam, gradu licèt remissiore, sanguinem incrassant, partiumque *crasin* compactiorem reddunt: ideo non modò sanguinis momentum imminuunt, sed & vasis dehiscentibus *gluten* quoddam affingunt. Quia verò imbecillioris efficaciæ sint *balsamica*, iis non nisi *post astringentia* videtur esse in *praxi* locus.

Quò verò fluxus faciliùs sisti queat, adhibenda sunt non *interna* modò, sed & *externa* etiam, quæ jam in altero fluxûs genere descripsimus, *astringentia*; tardiùs quippe succedit curatio, si dum *sanguini* temperando opera impenditur, *vasorum* conglutinatio negligatur.

Cohibito fluxu, canalibusque satis obfirmatis, si, utì plerumque fit, defecerint *vires*, ad ea confugiendum est remedia, quæ sanguinem instaurant, spirituumque copiam sufficiunt: & ea quidem non ex *officinâ* modò, sed etiam ex *culinâ* depromenda sunt. Et hîc demum locum habent ea, quæ etiam *suppressis* mensibus prosunt, remedia: quod libentiùs noto, quia hoc minùs habito *temporum* discrimine, multos fortè fefellerit *materia medica*, quæ, utì ab authoribus ordinatur, in utroque mensium vitio ferè eadem est[a].

[a] *Blasii Mat. Med.* p. 563.

Historia I.

Feb. 1. 1702.

MUlier quædam poſt partum fluxu menſium immodico correpta eſt, qui ad ſex annos perſtitit: ultimo biennio quotidie ferè profluxit ſanguis, interdum in grumos, ovi magnitudinem æquantes, concretus. Siti & ſummâ virium imbecillitate laborabat, nonnunquam & febricitabat. Dolor in abdomine & regione uterinâ vehemens, & continuus. Cordis anxietas, aliquando etiam ſyncope invaſit. Pulſus digito vix percipiendus.

Intentio curatoria videbatur, ut fluxu cohibito, reficerentur, quæ admodum langueſcebant, *vires.*

In fluxu igitur coercendo, cùm *revellentibus* abſtinendum duxerim, quia eorum uſum prohibere videbantur vires ſupra modum imbecilles, *aſtringentibus* unicè confiſus ſum: atque ea quidem tam *internè*, quàm *externè* adhibenda curavi.

℞. *Cortic. Granat.* ℥ß.
Rad. Tormentill. ℥ 1.
Fl. Roſ. Rubr.
Balauſtior. ā ā *M.* 1. Coq. in *Aq. Ferrar.* lib. 3. ad Conſumpt. lib. 1. Colatura ſit pro *fomentatione*, bis in die parti affectæ tepidè applicand.

Pro potu communi utebatur *decocto albo*, in cujus lib. 2. incoctæ ſunt *cinnamomi* ℥ 2.

Internè

Internè adhibita est *tinctura* illa *antiphthisica*, quam tantopere commendat *Etmullerus*[a], ex *saccharo saturni*, & *martis vitriolo* cum *sp. vin.* conflata. Hujus *tinct.* gt. 20. in *aq. plantag.* cepit sæpius in die.

Urgente dolore, vel vigiliis, sumpsit *laud. liq.* gt. 20.

Feb. 3. Substitit fluxus; qui ne postea fortè redire posset, indies adhuc usque ad *Feb.* 6. repetebatur *fomentatio.*

Restricto autem ad hunc modum profluvio, *doloris* & *imbecillitatis* habenda videbatur cura. Desumpsi igitur ex medicinâ *Diætetica* jusculа & cibos boni nutrimenti, ex *pharmaceuticâ* mixturam sequentem.

℞. *Tinct. Croc.*
Laudan. Liq. Sydenh. āā ʒ 2.
Camphor. in Spir. Vin. ℥ß. *dissolut.* ʒ 1. *M.*

Cap. gt. 30. sexies in die in *Aq. Cinnam. Fort.* & *Hord.* āā p. æq. unde plurimum refectæ sunt vires, & remisit dolor.

Feb. 8. *Ex labiis pudendi* quasi sacculus quidam membranosus prominuit: qui tamen versus uterum ita firmiter adhæsit, ut ex *vaginâ* extrahi nequiret. Graviter insuper fœtebat. Et primâ quidem fronte interna *vaginæ* tunica *procidisse* videbatur: *placentæ* quippe reliquias esse minùs suspicabar, quòd mulier se à sex annis puerperam esse negârat, Cùm verò fœtoris dolorisque ratione habitâ, incideret mihi aliqua de *placentâ* suspicio, rem paulò altiùs investigandam duxi; mulieremque percunctatus sum, num post ultimum illud puerperium

[a] *Schrœder. dilucidat.* p. 253.

abortum

abortum fecerit: Illa se circiter abhinc *biennio gravidam* fuisse aiebat, & terrore exanimatam, dum noctu per compita domum reverteretur, in viâ *abortiisse*; reversam verò non usam esse obstetrice, quæ, utrùm aliquid in utero relictum fuerit necne, inspiceret. Ab eo etiam tempore *doloris* origo ducta est.

Morbo igitur sub examen hoc vocato, ea visa est *indicatio*, ut *uteri* & *musculorum abdominalium* ita instauraretur vis, quæ *placentæ* reliquias foras expelleret. Ad quem finem quia plurimùm conduceret præscripta *mixtura*, illius gt. 40. indies sæpe assumptæ sunt: Quo remedio ita spiritus refecti sunt, ut

Feb. 10. Aliqua *placentæ* portiuncula foras excluderetur, non graveolens modò, sed planè putrida.

Feb. 11. Exclusa est & altera fœtore simili portio. Deinde nulla substantiæ istius membranaceæ intra *vaginam* vestigia: etiam omnis illico sopitus est dolor.

Feb. 13. Vires ita redierunt, ut lecto, cui per mensem ferè affixa fuerat, jam per horas aliquot abesse posset. Nulla nisi de virium imbecillitate, & appetitûs remissione querimonia. Usa est indies *mixturâ*, unde semper se plurimùm levari sensit.

Feb. 17. Rediit fluxus: quem, quoniam mediocrem valde & nullo gravi symptomate stipatum esse conspexerim, nolui compescere; videbatur enim evacuatio mensium *naturalis*, & ordinaria: quæ itaque *quatriduo* terminata est.

Feb.

Feb. 23. Ut viribus ulteriùs prospectum sit, præscripta sunt sequentia.

℞. *Tinctur. Cortic. Peruv.* (*in Vin. Alb.*) *lib.* 1. ß.

Tinct. Croc.

Spec. Diambr. $\overline{aa}$ ℥ß. *M.* Cap. Coch 6. ter. in die.

Feb. 25. Appetitus ad se rediit. Nihil nisi virium robur sanitati defuit; quod etiam, *decocto* ad duas vices repetito, intra mensem feliciter instauratum est.

Historia II.

Sept. 10. 1701.

MUlier pleni habitûs, & mensibus paulò copiosiùs purgari solita, ab exercitio immodico in fluxum nimium incidit; ita ut primò quidem ad *sex*, deinde ad *duodecim* dies largâ copiâ demitterentur menses. Hoc malo cùm per æstatem omnem laborâsset, vires admodum dejectæ sunt: invasit sæpe syncope, & spasmus; intumescebant pedes. Facies penè hippocratica. Sanguis tenuis valdè, non guttatim, sed continuo quasi flumine profluxit. Cùm eam primò inviserem, quatriduo jam perstiterat fluxus.

Postulabat igitur morbi *indicatio*, ut quamprimum cohiberetur profluvium. Hoc ut effici posset, adhibita est, utì in *histor.* 1, *fomentatio*.

Horâ decubitûs, usa est *hypnotico* sequenti.

℞. *Tro-*

℞. *Trochisc. Gordon.* ʒß.
Laudan. Londin. gr. 2.
Mucilag. Gum. Arab. q. s. M. F. Pil.
exiguæ. Cap. 3. quibus assumptis, satis placidè dormiebat.

Sept. 11. Mensibus etiamnum profluentibus, præscriptum est hujusmodi *electuarium.*

℞. *Conserv. Ros. Rubr.* ℥ 1.
Bol. Armen.
Croc. Mart. Astring. ãã ʒ 1.
Mastich.
Terr. Japan. ãã ℈ 2.
Spec. Diatriων Santal. ℈ 4.
Syr. è Symphyt. q. s. M. F. Elect.
Cap. q. n. m. 4tâ quâque hor. superb. Coch. 5. *Julap.* seq.

℞. *Aq. Sperm. Ranar.*
Plantagin.
Cinnam. Hord. ãã *lib.* ß.
Syr. è Corall. q. s. M. F. Julap.
Cap. etiam ter in die *Spir. Vitriol.* gt. 40. in quovis *vehiculo.*

Repet. *Foment.* & *Pilul.* præscript.

Sept. 13. Manavit adhuc, sed non nisi guttatim, fluxus: qui tamen remediis rite assumtis, *Sept.* 15. omnino cessit.

Igitur in eo jam omnis medendi cura versari debuit, ut firmarentur vasa, & prohiberetur illa sanguinis raritas. *Primæ* intentioni ut satisfieret, quotidie repetita est *fomentatio* ; *secundæ* par esse videbatur *glutinantium,* & *balsamicorum* usus. Postpositis itaque *astringentibus,* instituta est sequens methodus.

℞. *De-*

℞. *Decoct. Alb.* ℔. 2.
Aq. Cinnam. Hord. ℥ iii.
Sacch. Alb. q. s. M. Cap. ℥ 4. quater in die.

℞. *Balsam. Capiv.*
Polychrest. āā ʒ 2. Cap. gr. 25. horâ decubitûs in *Conserv. Ros. Rubr.*

His adhibitis remediis, post trium ferè hebdomadum intervallum, *Oct.* 5, redierunt menses: & ad *sex* quidem dies demissi sunt. Repetitis verò iis quæ ultimò præscripta sunt, periodo proximâ, *quatriduo* terminatus est fluxus: qui, eundem intra terminum etiamnum subsistens, mulieri sanitatem restituit.

****

Historia III.

Maii 21. 1703.

MUlieri, annos 36 natæ, post abortum ad tres periodos per dies *quatuordecim* manârunt menses; deinde per trimestre ferè spatium, *quotidie* eruperunt. Quo profluvio ita labefactatæ sunt vires, ut vix stare, nedum ambulare potuerit. Spiritum ita graviter duxit, ut penè in suffocationis periculum incideret. Invasit aliquando syncope, aliquando hysterica passio: ita ut per horam unam aut alteram quasi animæ expers jaceret. Pallor & macies, qualis in phthisicis. Pulsus debilis, frequenter etiam intermittens.

Indicatio *Curatoriæ* primò ad *fluxum compescendum*, deinde ad *vires instaurandas* respicere visa est.

Usa est igitur *fomento*, in *histor.* 1. descripto: cujus quidem vim semper ferè efficacissimam comperi.

Internè adhibitæ sunt, in *decocto tormentillæ spir. sal. dulc.* gt. 20. quater in die.

Maii 25. Fluxus paulò imminutus, quotidie licèt recrudescens.

In potûs communis locum suffecta est sequens *emulsio.*

℞. *Amygdal. Dulc. excortic.* ℥1.
Sem. 4 *Frig. Maj.* $\overline{aa}$ ʒ2. quibus in mortario contusis affund. *Aq. Hord.* lib. 2. colaturæ add.
Sal. Prunell. ʒ2.
Syr. Althæ. q. s. M.

Maii 30. Substitit fluxus; postero tamen vespere, denuo erupit.

Usu verò præscriptorum continuò ita temperatum est profluvium, ut à *Jun.* 3 ad 9 penitus sisteretur; deinde, post mensem exactum, ad solennes periodos rediret. Cohibito igitur fluxu, & canalibus satis obfirmatis, *alterius indicationis* ad hunc modum habita est ratio.

℞. *Cortic. Peruv.* ℥1.
Ra. Zedoar. ℥ß.
Cochinell. ʒ2. Digerantur cum *Vin. Alb.* lib. 2 tepidè per triduum. Liquoris filtrati cap. ter in die ℥2. In quolibet haustu instillentur

Tinct.

Tinct. Serpentar. Virgin. gt. 20.

Noctu, quia frequenter *insomnis* fuerit, nonnunquam etiam & *hysterica*, usa est *pilulis paregoricis*.

℞. *Galban. col.* ℥ 1.
Spec. Diambr.
Castor.
Camphor. $\overline{aa}$ ℈ß.
Laudan. Londin. ℈ 1. *M. F. Pil.* 20.

Cap. 2. ante decubitum, superb. *Tinct.* præscript. Coch. 4.

Diæta sit ex cibis ad *nutriendum* maximè idoneis.

Jul. 19. Ventriculus, qui hactenus malè se habuit, multùm refectus est. Vires etiam aliquatenus roboratæ. Ineunte *Augusto*, mulier, methodi præscriptæ usu, integrè convaluit.

Cap. XIV.

De remediorum viribus, & operatione.

Illustratâ jam variis ratiociniis plethorâ, & per omnem *phænomenorum* seriem deductâ, *remediorum*, quæ *internè* adhibita mensibus vitiatis mederi solent, *vires*, tanquam ultimum theoriæ nostræ argumentum, expendamus: his quippe rite investigatis, facilè patebit, *Emmenagoga*, sive ea quæ menses suppressos cient, *plethoram* ad vasa *intendere*;

eandem verò ab *astringentibus*, sive ab iis quæ fluentes sistunt, *imminui*.

Hæc quidem remedia, tanquam *utero specifica*, à plerisque prædicantur; cùm solummodo humorum *crasin* ita immutant, ut pro variâ sanguinis texturâ aut provocetur, aut sistatur per *uterinas vias* profluvium: ita ut hæc *sensibilis operatio* nihil aliud sit, nisi alterius cujusdam, quæ in *sanguine* peragitur, operationis effectus necessarius: qui quidem non tam peculiari alicui *remediorum* efficaciæ, quàm ipsius *uteri fabricæ* debetur. Hoc sanè à scriptoribus parum animadversum est, qui, cùm de remediorum viribus disserant, pro actione *internâ* operationem *sensibilem* substituunt; ita apud eos alia *diuretica*, alia *diaphoretica*, alia *emmenagoga* appellantur, cùm tamen de *agendi modo* nihil inde innotescat: quæ quidem medicamentorum operatio non modò non est *primaria*, sed fallax etiam, & incerta. Ex. gr. si exhibeatur *diaphoreticum*, nemo ignorat id pro voto minimè cessurum, nisi aperiantur *pori*: iis enim occlusis, quamcunque in *sanguine* virtutem exerat remedium, ad *sudorem* provocandum est prorsus inefficax. Sive tamen *sudor* succedat, necne, eodem modo in *sanguinem* agit *diaphoreticum*; sanguinem enim ad certos quosdam gradus attenuat & *resolvit*, ut ejus tenuior pars per poros cutaneos, nisi præcludatur via, elabi possit: ipsa tamen *diaphoresis* non est actio medicamenti *primaria*, sed ab humoribus ita attenuatis, nisi *pori* prohibeant, necessariò fluit; si enim *pori* occlusi

clusi fuerint, ita *sanguinem* rarefacit *diaphoreticum*, ut *ardorem*, nonnunquam & *febrem* inducat. Ita ut propria medicamenti virtus non in humorum *diaphoresi*, sed *resolutione* consistat. Par est in *emmenagogis* ratio; ea quippe perpetuâ & immutabili quâdam agendi normâ *plethoram* exsuscitant, ut per *uterinæ vasa* erumpat sanguis. Potest verò talis esse ad *uterum* obstructio, sive canalium, sive sanguinis vitio, quæ à nullis *emmenagogis* pervinci queat; cùm tamen *emmenagogi* eadem sit, ac si *menses* cieret, in molem sanguineam operatio. Ita ejusdem remedii varia esse potest *sensibilis operatio*, utì rectè argumentatur Cl. *Cockburnus*, vis verò, quam in *humores* exercet, unica sibique perpetuò constans.

Hinc est, quòd illa de remediorum viribus disquisitio inter *medicinæ desiderata* poni soleat; cùm si simplex & *primaria* accuratè observetur *operatio*, explicationem non ita difficilem exigant *remediorum* virtutes. Quippe adhibitâ hâc ratiocinandi methodo, concideret omnis illa, quæ pharmacorum viribus immeritò objicitur, *ancipitis efficaciæ* querela. Queruntur enim medici nullum dari remedium, quod certam aliquam agendi normam persequitur, imò quod non potiùs ita incertum & fallax est, ut sæpe *variam*, nonnunquam etiam *contrariam*, nec in diversis modò, sed & in eodem corpore, vim exerceat. Ita delirantibus medicis, innocua plectuntur pharmaca. Hæc enim, quam medicinæ exprobrant, operationis *varietas*, non ex mutabili *remediorum* virtute,

 sed

ſed ex multiplici *corporis* ſtatu deduci debet. Eorum quippe actio eadem ſemper eſt ſibique conſentiens; cùm verò corporis, in quod agunt, diſſimillima ſit indoles, adhibitis remediis, ratio poſtulat, ut non *diverſus* modò, ſed & *contrarius* aliquando oriatur effectus. Ita v. gr. detur medicamentum, quod humores viſcidos *reſolvat*: id quidem ſuâ *attenuandi* vi operatur, licèt pro vario *lentoris* genio diversè; ita ut in alio, qui minoris eſt cohærentiæ, *reſolutio* ſit major; in alio, qui majoris eſt, minor; in alio denique, qui firmiùs compingitur, nulla; ita varia quidem medicamenti ad *medendum* vis, non varia tamen in *agendo* norma. Quomodo enim eadem vis diverſa longè momenta queat pervincere? quomodo ſimilis ſemper eſſe poſſet *agentis* energia, cùm ita diſſimilis prorſus ſit corporis, in quod agitur, natura? Conſtantem hanc à medicamentis ſperare efficaciam ita ridiculum eſt, ut nihil mirum ſit, ſi etiam ab eodem medicamento educi poſſit effectus *contrarius*. Concipiamus enim eam eſſe ſanguinis *craſin*, ut pars ejus longè maxima inſigniter lenteſcat, cohærentiæque in eâ momentum validius ſit, quàm quæ ab *attenuantium* viribus reſolvi queat: in hoc caſu ſi adhibeatur medicamentum *reſolvens*, eam quidem ſanguinis partem, quæ minùs lenteſcit, ita fundit & attenuat, ut per *glandulas ſecretorias* uberiùs extrudatur; ita, medicamenti vi eliminatis particulis tenuioribus, craſſior erit reliqui ſanguinis compages. Ad hunc modum, utì & docet experientia, *lentorem* ali-

quando

quando augent *diaphoretica.* Igitur *opium*, quod ad *reſerandam* ſanguinis *compagem*, & *ſudores movendos* maximè efficax agnoſcit *Williſius*, nullo alio modo ſanguinem *incraſſare* poſſe arbitratur, niſi quatenus *ſeroſitates copiosè ſecerni & amandari faciat*; *proinde ut liquor reſiduus ſpiſſior, & compactior evadat*[a]. Neque id ſanè *medicamento* imputandum; (hoc enim eam agendi normam, quam ipſi præſcripſerit natura, conſtanter fideliterque obſervat) ſed *humoribus* potiùs, qui variæ hujuſce efficaciæ neceſſitatem inducunt. Ita corpora quædam *emollit*, quædam rurſus *indurat* ignis; cùm tamen in ipſo igne nulla ſit agendi varietas. Ita *febris*, ſi tenuior ſit ſanguis, pulſum excitat; ſi craſſior, *deprimit*. Etiam *chalybs*, qui, ſi vaſa lenteſcente ſanguine oppleta ulteriùs ſe diſtendi ſinant, vi ſuâ *obſtructionem tollit*, eandem iis renitentibus *auget*. Quod in *hyſtericis affectibus* ſæpius compertum habui. Pari modo *emetica*, ſi ventriculus *robuſtior* ſit, *alvum* movent: contrà, ſi *tenerior* fuerit, *vomitum* cient *cathartica*. Ita denique *ſyrupus violarum*, cum *acidis* admixtus, colorem *rubrum*; cum *alcalicis*, *viridem* exhibet: quæ tamen coloris diverſitas non variæ *violarum* virtuti, ſed corporum, quibus commiſcentur, diſſimili ingenio aſcribenda eſt. Etenim unica eaque leviſſima nonnunquam circumſtantia, ſi immutata ſit, id efficere poteſt, ut medicamenta non variis modò, ſed & contrariis etiam viribus pollere videantur: utì in ſpeculis concavis,

[a] *Pharm. Rat. p.* 1. 301.

multiformem objecti imaginem exhibet sola *distantiæ* mutatio.

Ut verò res omnis exemplo clariùs patescat, sub examen revocetur *opii* in sanguinem operatio: à quo certè, si ab alio quopiam remedio, excitantur *phænomena*, non modò inter se disjuncta maximè, sed & repugnantia. Supponatur igitur, id quod mox ostensuri sumus, actionem *opii* primariam in sanguine *attenuando* consistere. *Attenuato* sanguine, necessariò sequitur, ut uberior spirituum copia secerni debeat; hinc *animus alacer, vegetus, pacatus, vigil, vires corporis instauratæ*; quod præcipuè experiuntur ii, qui *opium* interdiu parciore *dosi* assumunt: animo ita refecto, obrepit sensim *doloris oblivio*; viribus verò roboratis nonnunquam fit, ut *fœtum, & calculum expellant opiata.*

Cùm verò sanguinis particulas ita attenuat *opium*, facit, ut siquid in *arteriolis* hæserit, jam in *venas* trajici queat: unde remotâ omni *obstructione*, cessat ille, qui ab humoribus stagnantibus frequenter oritur, *dolor.* Eodem modo solvitur *febris intermittens*; quam à *lentore* suprà deduximus. Viis igitur reclusis, ita ut consueti spiritibus sanguiniq; pateant aditus, sopitur, quæ à nervis obstructis provenit, *convulsio.* Ita *opio* frequenter cedit *colica convulsiva, & singultus*; quibus etiam annumerari potest *vomitus, & purgatio enormis.*

Spiritibus *opio* refectis, validiùs se contrahit *cor*, unde vividior sanguinis circuitus: sanguine autem *attenuato*, & velociùs, quàm con-

suevit

ſuevit, ad *cutaneas glandulas* delato, ſuccedit *libera perſpiratio*, & *ſudor*; quia tum ob *rariorem* ſanguinis *texturam* facilior ſit per poros ſecretio, tum ob *velocitatem* auctam etiam uberior. Hujuſmodi *perſpiratio* largiùs provocata, *ſanguinis*, & *ventris profluvia ſedat*; quia humoribus per *poros* evacuatis, fit à parte affectâ *revulſio*: eadem quoque *tuſſim*, & *catarrhos ſolvit.* Humoribus verò ad hunc modum reſolutis, & in exteriora protruſis, *efflorescit cutis*, nonnunquam & *prurit.*

Cùm verò, ſanguine attenuato, non modò ſit uberior ſpirituum copia, & proinde impetus cordis fortior, ſed augeatur etiam ad *vaſa* humorum *plenitudo*, utrâq; de causâ *pulſum excitabit*, *menſes* etiam, & *lochia provocabit opium.*

Ita ferè corpus afficiunt modicâ doſi aſſumpta *opiata*, cùm adhuc intra debitos limites conſtiterit ea, quæ ad *vaſa* inducitur, *plenitudo*: quæ tamen ſi, *opio* liberè nimis adhibito, ulteriùs increſcat, alia prorſus, eaq; multùm diverſa, exhibet *phænomena.* Sanguine enim ita attenuato, ut *arteriæ* cerebri latiùs, quàm par eſt, diſtendantur, *nervorum*, qui iis ubiq; interſeruntur, non poteſt non valida eſſe compreſſio: compreſſione verò neceſſe eſt aut intercipi penitus, aut ſaltem copiâ minore ſecerni ſpiritus: ita ut ingruat *dyſpnœa*, *obruatur animi vigor*, & pro ratione momenti illius, quo *nervos* premunt arteriæ, ſuccedat aut *ſtupor*, aut *ſomnolentia*, aut ipſe *ſomnus*; eodem modo ac à *vino* liberiùs epoto ſequi ſolet.

let. Interceptis adeò ſpiritibus, *imminuuntur vires*; quibus deficientibus, *langueſcit pulſus*, nonnunquam & *concidit inferior maxilla:* tonuſq; partium ita vacillat, ut relaxentur admodum fibræ; inde *pupillæ dilatatio, iſchuria, & membrorum quædam quaſi paralyſis.* Ad eandem normam facilè illuſtrari poſſunt reliqui *opiatorum* effectus, qui utcunq; inter ſe diſſimiles ſint, unicam tamen agnoſcunt cauſam, ſanguinis ſcilicet, quæ ab *opio* inducitur, *attenuationem:* quæ cùm *arteriarum carotidum* capacitatem ampliet, à ſolâ *diametri* mutatione pendet omnis illa operationis diſcrepantia. Et hæc quidem inſequuntur mala, non modò cùm manu nimis liberâ, ſed cùm alieno tempore, & corporis cui adhibetur parum ſpectatâ conditione, detur *opium: nimia* enim *doſis* non tam *officinali* menſurâ, quàm corporis ratione dijudicanda eſt. In alio quippe humorum ſtatu deſideratur larga *doſis*, in alio ſufficiet mediocris, in alio etiam nocebit minima. Siquid verò hujuſmodi acciderit, id *medenti* potiùs, quam *remedio* imputandum eſt.

Hæc paulò fuſiùs explicata ſunt, ut manifeſtum fiat, quàm iniqua ſit medicamentorum accuſatio, quaſi in iis fuerit agendi modus multiformis, & tanquam deſultorius. Ita ut quicquid incerti fuerit, id non tam *inſtrumentis* medicinæ, quam *ſubjecto* aſcribi; non tam ad *vires pharmacorum inconſtantes*, quàm ad *humorum craſin ignotam* referri debeat. Itaque cùm medicina nihil aliud ſit, quàm morbi & medicamenti comparatio, niſi illius indoles

probè

probè intellecta ſit, hujus vires fruſtra explorantur. In eo quippe præcipuus eſſe debet medici labor, ut *humorum* variam temperiem inclinationeſque omnes perſpiciat; ſic enim, quid eos excitet, quid compeſcat, feliciùs dignoſcet: quorum momenta cùm ita varia ſint, ut non tantùm ob *numerum* minùs accuratè animadverti, ſed ob *ſimilitudinem* etiam minùs diſtingui ſoleant, is certè, qui illorum morem acutiùs inſpexerit, aptiſſimâ utetur medicinâ. Quâ quidem in re, ab *empirico* maximè diſcernitur *rationalis* medicus; qui non tantùm *remedii*, quod adhibet, ſed *mali* etiam, cui id adhibetur, vires explorat.

Sed, ut eò unde digreſſi ſumus redeamus, inquirendum reſtat, quænam ſit *medicamentorum*, quæ menſibus vitiatis proſunt, *operatio primaria*. Ordiamur itaque ab *emmenagogis*, mox ad *aſtringentia* perventuri.

Emmenagoga ferè omnia ſunt etiam *alterantia*, aliter ac cenſet *Etmullerus*[a]; *craſin* enim ſanguinis immutant. Eorum verò operatio à vi quâdam *attenuatrice* potiſſimùm deducitur. Quippe, cùm partium tenuium ſint & maximè penetrantium *emmenagoga*, molem ſanguineam ita incîdunt & comminuunt, ut minor ſit globulorum inter ſe contactus, & proinde compages rarior: ſanguis verò ad hunc modum *attenuatus*, non modò ſpatium amplius intra canales occupat, ſed ſpiritus nervis uberiores ſufficit; unde iterum corde vehementiùs contracto, fortiore impetu per arterias circulatur. Ita cùm adhibitis *emmenagogis* non modò *ad*

[a] Tom. I. 547.

vaſa

vasa increscat *plenitudo*, sed & cordis augeatur vis, sanguis *canales uterinos* præ cæteris validiùs feriens & distendens, quemadmodum suprà satis ostensum est, per eos viam sibi patefacit. Cùm verò frequentior mensium suppressorum causa à *lentore*, qui *capillaria* obstruit, oriatur, ab *emmenagogis* ita *attenuantur* humores, ut illa ipsa sanguinis portio, quæ vasorum lateribus adhæsit, jam per minima orificia satis promptè traduci queat; ita aditu patefacto, sanguis solenni more vim suam in canalium latera exercet, quæ ad capillaria, dum obstructa essent, minùs potuit pertingere. Ita *emmenagogis* instaurantur spiritus, & vis cordis augescit; quia iis adhibitis *attenuatur* sanguis. Id verò notandum volo, non solùm ab hâc *attenuatrice* virtute deduci spirituum incrementum. Hoc enim concesso sequitur, ut quicquid potentiùs *attenuat*, id etiam maximè esset *cardiacum*; secus ac testatur experientia. Ex gr. *cortex Peruvianus* multò magis *attenuat*, quàm *chalybs*; ad *pulsum* tamen excitandum longè ineptior. Igitur in remediis *cardiacis*, & proinde menses moventibus, *duplex* est operandi ratio: alia enim *attenuando* sanguinem spiritus reficiunt, alia rursus, etiamsi humores non attenuent, spirituum secretionem promovent. De illis suprà dictum est. Ad hæc quantum attinet dicendum est, nonnullis remediis inesse particulas in spiritus faciliùs mutabiles, iisque quasi cognatas & congeneres, utì & quibusdam *alimentis* insunt succi ad nutriendum magis idonei:

ita

ita ut, imminutâ sanguinis cohærentiâ, ex ipso *medicamento* hauriri queant *spiritus*. Spiritibus ad hunc modum refectis, vehementiùs contrahitur cor, & sanguis velociùs circumagitur; increbrescente adeò sanguinis motu, cùm *calor* etiam increscat, quod capite 8 satis probavimus, *aëris* particulæ, quæ globulis sanguineis immixtæ sunt, *calore*, utì in *thermometro* fit, *rarefactæ*, sese undique expandunt, canaliumque tunicas distendunt: ita potest esse sanguinis *rarescentia*, cùm minimè interim *attenuetur* compages. Quod in *febribus* sæpe fit, licèt parum observetur. Hæc tamen *rarescentia*, cùm ad *vasa plethoram* augeat, menses æquè potenter provocat, ac si *attenuaretur* sanguis. Cùm itaque à *vasorum duritie* oriatur *suppressio*, cum fructu adhiberi possunt ea, quæ humores *rarefaciunt*; cùm verò *sanguis* in vitio sit, ea etiam, quæ *attenuant*, in usum sunt vocanda. *Emmenagoga* verò his *attenuandi* viribus præcipuè instructa esse, tum *ratio* suadet, tum *experimenta* confirmant. Argumentorum igitur capita erunt *quatuor*: *remediorum* scilicet, 1. *Effectus sensibiles*. 2. *Cum sanguine adhuc tepente*, & 3, etiam cum *syrupo violarum commixtio*: 4 denique, *injectiones in vivo animali per syringa institutæ*.

I. Itaque *emmenagogis* hanc *attenuandi* virtutem inesse probant eorundem *effectus sensibiles*; ex quibus satis erit sequentes tantùm expandere.

1. *Saporem*; qui, cùm in *emmenagogis* plerumq; *acris* & *amarus* sit, indicat partes esse

tenues

tenues, & ad motum excitandum idoneas: igitur hujusmodi *sapor* in iis præcipuè observatur, quæ *sale volatili* abundant; *salis* verò *volatilis* ea est efficacia, ut sanguinem plurimùm *attenuet*, spiritusq; instaurat. Ita *sapore* vires suas produnt, *opium*, *gentiana*, *myrrha*, *arum*, *absinthium*, *sabina*, *ruta*, *pulegium*, *centaurêum* &c. *calida* omnia, & *odorata*: quibus adjici potest *cortex peruvianus*, qui licèt nondum inter *emmenagoga* locum obtineat, iis tamen, propter egregiam illam, quam in *attenuando* sanguine exercet vim, annumerari debet.

2. *Odorem*; qui, si vividior sit, *salis volatilis* æquè ingenuus est index, ac *sapor*. Tali *odore* pollent ex *amaris* pleraque, item *aromatica* omnia, quæ itaq; universa *emmenagogis* ascribi solent, & apud *Heurnium*[a] utero *studere* perhibentur. Ex quibus tamen primas meritò obtinet *crocus*, & *cinnamomum*. Inter ea quæ odorem *acrem* præ se ferunt, reponenda sunt *urinosa*, v. g. *sal armoniacus*, *sal corn. cerv.* &c. quæ ideò menses potenter cient.

3. *Pulsûs incitationem*: qui, cùm fortiùs increbrescat, satis ostendit sanguinem ita *attenuari* & *rarescere*, ut copiosior fiat spirituum secretio; unde cordis impetus, qui *pulsum* regit, validior. Hoc præ cæteris *emmenagogis* efficiunt *chalybs*, & *hydrargyrum*, *calida*, & *cardiaca* omnia; quorum usus ad movendos menses plurimùm semper valuit.

4. *Calorem*. Cùm enim *calor* nihil aliud sit, nisi partium motus vividior, hoc inter se invicem

[a] *Meth. ad Prax.* 306.

cem attritu fit, ut ſanguinis globuli divellantur plurimùm, & *rareſcant*. Ita ubi nullum ferè eſt *emmenagogum*, quod calorem non excitet, ſic etiam quicquid calorem inducit, menſibus etiam ciendis prodeſt: quemadmodum ſatis oſtendunt *cardiaca*, & *ſtomachica*.

5. *Diaphoreſin*; quam quæ provocare poſſunt pharmaca, ea certè ſanguinis cohærentiam ita *reſolvunt*, ut faciliùs per poros ſecerni queat. Igitur inter *emmenagoga* utramque paginam faciunt *diaphoretica*; ex quibus ferè cùm nullum ſit *opio* potentius, ſatis conſtat id etiam menſibus movendis haud ineptè adhiberi.

II. *Attenuatricem* hanc, quam *emmenagogis* aſcripſimus, virtutem probat ipſorum cum *ſanguine* adhuc *tepente* commixtio. Neque hoc, quod ab hujuſmodi *experimentis* deducitur, futile videtur argumentum. Quippe ſi ſanguini ſtagnanti, & jam ſponte in *lentorem* abeunti, admiſta *emmenagoga* prohibeant, quò minùs *coaguletur*, & *concreſcat*; certè ſi *motus* acceſſerit & valida ſatis partium inter ſe *agitatio*, quemadmodum in corpore fit, *emmenagogis* adhibitis faciliùs *rareſcet* ſanguinis cohærentia; uti ratio non *analogica* modò, ſed & *mathematica* poſtulat. Idem enim utrobique agendi modus, licèt vis *gradu* multùm diverſa; quod qui negant, iidem etiam ſenſuum teſtimonia redarguent.

Sanguinis igitur ex arteriâ *canis* recenter extracti ſequentibuſque admixti, ita ſe habuerunt *phænomena*, Feb. 12. 1702.

1. Cum

1. Cum *ſpir. ſalis armoniaci.* Floridus admodum color, & compages fluida: quod etiam fit, ſi in *ſubſtantiâ* adhibeatur ipſe *ſal.* Feb. 18. fluorem retinuit ſanguis, quoad colorem tamen paululùm nigreſcens. Cum *ſpiritu ſalis armon. ſuccinati* eadem exhibuit, niſi quòd citiùs nigreſceret.

2. Cum *decocto ſabinæ.* Rubedo intenſior, & major tenuitas, quàm cum *ſpir. ſal. armon.* Feb. 13. eadem phænomena. Pari modo ſe habuit *decoctum marrhubii.*

3. Cum *laudano liq. Sydenham.* Sanguis rutilantior, quamvis non multò tenuior, quàm cum *decocto ſabinæ.* Feb. 13. Color paulò ſubfuſcior. Idem quoque admiſto *ſpir. corn. cerv.* apparuit, utì etiam & ſucco *ſalviæ, lavendulæ, imperatoriæ, pulegii, abſinthii.*

4. Cum *panaceâ opii liq. D. Jones.* Eadem præbuit ac *laudanum liq. Syd.* niſi quòd Feb. 13 color nihil de nitore amiſerit.

5. Cum *aquâ rutæ ſtill.* Fluiditas ſumma, nec Feb. 13, quicquam immutata. Idem præbuit *aqua abſinthii.*

4. Cum *ſpiritu vini rectif.* ſanguis coagulatus admodum, & inſtar *viſci* lenteſcens. Feb. 13, *conſervam cynosbati* tam colore, quàm craſſitie referebat. Idem exhibuit *ſpiritus vini camphoratus*, niſi quòd imbecillius eſſet *coagulum.* Idem quoque effecit & *tinctura opii cum ſpir. vini camphorato* extracta.

7. Cum *tincturâ corticis peruviani ſpir. vin. extract.* ſanguis craſſus valde, & obſcurus. Feb. 13. paulò ſplendidior, tamen fortiùs adhuc

con-

concretus. Idem *cortex vino* ad ſaturitatem infuſus ſummam ſanguini fluiditatem, & colorem elegantiſſimum conciliabat.

8. Cum *tincturâ jalapii.* Color vividus, & rutilus, compages denſa. Feb. 13. Utrumque intenſius. Eadem præbuit *tinct. ſcammonii*, & *ſpir. lavend. comp.*

9. Cum *tinct. ſuccini.* Color ſubfuſcus. Maſſa in grumos abiit. Feb. 13. Satis forte coagulum. Pari modo ſanguinem immutavit *tartari tinctura.*

10. Cum *calomelan.* Rubedo vivida. Fluor etiam factus intenſior. Supernatabat plurimum ſeri.

11. Cum *æthiop. min.* ad fundum demiſſa eſt maſſa nigra: pars reliqua ſatis attenuata.

12. Cum *ſal. geniſt.* Color vividus: fluiditas, quàm in ipſo ſanguine, major.

13. Cum *ſal. abſinth.* Rubedo & fluiditas ſumma.

14. Cum *ſal. tartar.* Color idem, compages tamen paulò denſior, quàm in *ſal. abſinth.*

15. Cum *tinct. chalyb. Lower.* ſanguis tenuior multò factus, & rubicundior. Supernatabat ſpuma quaſi oleoſa.

Cum *sero* sanguinis *humani* admixta sunt sequentia.

1. *Tinct. Aloes cum Aq. Menth. extract.*	
Decoctum Sabinæ.	
Aqua Sabinæ still.	
Aq. Fontan.	
Decoctum Gentianæ.	
Ari.	
Sarzæ.	
Chinæ.	
Spir. Sal. Armon. cum Cin. Clavell.	
cum Calce vivâ.	
Succinatus.	Color pro liquoris ratione varius, *seri* tamen compages aliquanto tenuior facta; quæ, ad diem unum aut alterum, immutata perstitit.
Spir. Tartari.	
Ol. Semin. Carui.	
Panaceâ Liq. D. Jones.	
Laudanum Liq. Sydenh.	
Spir. Croci.	
Spir. Terebinth.	
Tinctura martis tartari.	
Spir. Guaiaci.	
Sp. Corn. Cerv.	
Ol. Tereb. Guaiac. Lav. Caryophyl.	

2. *Decoctum corticis peruviani.* Serum multò magis, quàm à prioribus, in fluorem redactum.

3. *Spir. vini. camphorat.* Fortiter coagulabatur. Phialæ inditum cùm aliquamdiu remanserit, in fundo apparuit *hypostasis* satis copiosa: liquoris pars superior clara, & pellucens.

4. *Spir. vini rectif.* Phialâ pariter inclusum, sine ullâ præcipitatione turbidum permansit.

5. *Tinc-*

5. *Tinctura. Scammonii.*
Castorei.
Succini simpl.
Sulphuris.
Corticis Peruv.
} Serum mediocriter coagulabatur. Eadem exhibuit *spir. vini tartari. & ratafia.*

6. *Tinctura Croci.*
Metallorum.
Potestates Succini.
Sal Volatilis Oleosus.
} Leve aliquod coagulum.

7. *Tinctura martis mynsicthi.* Coagulum forte. Ad fundum demissa est massa, instar gummi, concreta.

8. *Tinctura antimonii diaphor.* Turbatum & aliquatenus concretum.

9. *Tinct. Jalapii.*
Succini cum *Sal. Armon. pp.* } tantùm turbidius.

10. *Tinctura coccinea, ex spec. diambræ & cochinellâ cum spir. vini extracta.* Nullum ferè coagulum.

Annotabit lector, omnia hæc, quæ *sanguini* & *sero* admixta sunt, eorum compagem *attenuare* & dissolvere, præter *tincturas* eas, quæ *spiritu vini* extrahuntur. Sed hæc quæ ab hujusmodi *tincturis* oritur *concretio*, non *rei* solutæ, sed *menstruo* ascribenda est. *Spiritus* enim *ardentes*, quodcunque fere in iis medicamentum dissolveris, sanguini *coagulum* inducunt. Quod tum aliàs, tum re ipsâ probari potest. *Spiritus* quippe *vini simplex* coagulum multò fortiùs intulit, quàm *tinctura* quævis eodem *spiritu* extracta; ideo etiam pro variâ rerum in eo solutarum indole diversa est *concretio*; levior scilicet, si adjiciatur medica-

mentum *attenuans*, quale eſt *ſal armoniacus*, *opium*, *crocus*, & *aroma* quodvis. Ita ex experimentis conſtat, à *poteſtat. ſuccini*, *ſale volatili oleoſo*, *ſpir. vin. camphorato*, *tinctur. opii* cum *ſp. vin. camphorato*, *tinctur. croci* admixtis, ſanguinem imbecilliùs *concreſcere*; à *tincturâ coccineâ*, propter *aromatum* virtutem, vix quicquam *coaguli* ſuſcipere. Pari modo *ſerum* à *tincturâ ſuccini ſimpl.* fortiter *concretum* eſt; ab eâdem *tincturâ*, cui *ſal armoniacus* adjectus eſt, ſolummodo turbidius evaſit. Cujus quidem varietatis hæc eſt ratio, quòd *attenuantibus* infuſis impeditur, aut ſaltem imminuitur ea, quæ à *ſpiritu vini* ſemper inducitur, *concretio*. Hæc quippe remedia, quorum *tincturas* cum *ſpiritu vini* extractas recenſuimus, vi *attenuatrice* inſtructa eſſe facilè ſentiet, qui ea aliis *menſtruis* accommodârit. Ita *opium*, ſive *aquâ* ſive *vino* diſſolutum, ſanguinem potenter *attenuat*, utì ſatis probat *laudanum liq. Syd.* & *panacêa D. Jones*; cùm tamen *ſp. vin.* extractum, cohærentiam minùs prohibeat. Pariter *cortex peruvianus*, *ſpiritu vini* in *tincturam* redactus, ſanguinem ſatis fortiter *coagulat*; idem interim *aquæ* incoctus, præ cæteris attenuantibus ſanguinis *raritatem* promovet. Quanquam verò *tincturis* hiſce cum *ſp. vini* extractis minimè *attenuetur* ſanguis, eæ tamen jure optimo inter *emmenagoga* recenſentur; nam ut nihil dicam de rebus iis, unde educitur *tinctura*, ipſe *ſp. vini* eas in ſe continet particulas, quæ in *ſpiritus animales* facilè migrare poſſunt; quemadmodum ſatis oſtendit

ſtendit repentina illa aſſumptis, hujuſmodi *ſpiritibus*, virium refectio. Spiritibus verò in cor uberiùs profluentibus, inducitur illa ſanguini *rareſcentia*, quam ad *ciendos menſes* ſatis inſtructam eſſe jam paulò antè monſtravimus. Ita ut hujuſmodi *tincturæ*, *ſpiritu vini* elicitæ, menſibus ciendis proſint, cùm à *vaſis* prædurís nimiúmque renitentibus ortum duxerit ſuppreſſio. Sin à *ſanguinis* vitio inhibeantur menſes, ita ut in *attenuandis* humoribus unicè conſiſtat curatio, *tincturis* hiſce *emmenagogis* alia longè aptiora videntur eſſe *menſtrua*, putà *aqua* aut *vinum*, quàm *ſpiritus ardentes*.

III. *Emmenagogis* ſanguinis cohærentiam dimoveri & *attenuari*, indicat ipſorum cum *ſyr. violarum* commixtio. Cujus argumenti ratio inde deducitur, quòd in confeſſo ſit, quicquid ferè *ſyrupo violarum* colorem *viridem* aut viridi affinem conciliat, id inter *alkalica* referri debere[a]. *Alkalicorum* verò eas eſſe vires fatentur omnes, quæ *coagulum* ſanguinis *reſolvant*. Igitur utrùm *emmenagoga* ſint *alkalica*, ſeu quod idem eſt *attenuantia*, experimentis innoteſcet.

Syrup. violarum commixt.

1. Cum *ol. ſuccini*——Color ſubviridis.

2. Cum *chalybe in aceto ſolut.* Viridis, ſed obſcurus admodum color. Eadem præbuit *chalybis cum ſulph. pp.* tum in *aceto*, tum in *ſpiritu nitri* ſolutio ; eadem etiam, *tinctura martis* cum *ſale armoniaco* præparata.

3. Cum *chalybe in ſpir. ſalis ſolut.* Coloris

[a] *Boyle de Color. p. 3. 98.*

nulla mutatio, nisi quæ à solâ commixtione provenerit.

4. Cum *chalybe in sp. salis armon. solut.* Viriditas nitidissima. Eadem exhibuit *tinctura tartari*, & *metallorum, potestat. succini.*

5. Cum *chalybe in aq. fontan. solut.* Color aliquantùm virescens.

6. Cum *spir. sal. armon. succinat.* Color inter viridem & subfuscum medius.

7. Cum *spir. sal. armon. cum calce vivâ pp.* Viriditas, qualis in stagno, aut palude observatur.

8. Cum *spir. sal. armon.* cum *sale tartari pp.* Color ad saturitatem viridis, & pellucens Idem præbuit *sp. C. C.* & *tinct. Lower.*

9. Cum *cupro in spir. sal. armon. solut.* Viriditas, qualem exhibet ampulla vitrea.

10. Cum *tincturâ succini* cum *sal. armon. pp.* Viriditas paulò imbecillior. Eadem exhibuit *sp. lavend. comp.*

11. Cum *panaceâ opii liq.* Color ad viridem accedens.

12. Cum *tinctur. antimonii.* Color *tincturæ* in aqueum conversus. Idem etiam cum *tincturâ corticis peruviani, castorei, jalapii* apparuit.

13. Cum *elix. pp.* cum *sale volatili pp.* Color viridi appropinquans, sed obscurus paululùm.

14. Cum *spiritu vini.* Nulla ferè coloris mutatio. Pariter etiam cum *spir. succini*, & *cochleariæ.*

15. Cum *spir. tartari.* Color viridis quidem, sed omnium maximè imbecillis.

16. Cum *sale volat. oleoso.* Viriditas herbacea.

bacea. Idem præbuit *ſal tartari*; huic cùm affuſus eſſet *ſp. vitrioli*, orta eſt ebullitio, & color rubicundus.

17. Cum *teſtis oſtreorum* in *aq. forti ſolut.* Color ex pallido & viridi compoſitus.

Ita colorem *ſyrupi cœruleum* in *viridem* commutant *emmenagoga*; ex quibus nonnulla eâ virtute pollent, ut *acidorum* vim omnem retundant, nonnunquam etiam & planè ſuperent. Ita *chalybs* in *ſpiritu ſalis* ſolutus *rubrum* colorem deſtruit, qui aliàs à *ſpiritu ſalis ſyrup. viol.* commixto induci ſolet: idem *chalybs* in *ſpiritu nitri* diſſolutus, non modò *rubedinem*, quam *ſyrupo ſpiritûs nitri* largitur, extinguit, ſed & *viriditatem* evocat. Pari modo *teſtæ oſtreorum aquæ fortis* aculeos ita habetant, ut quemadmodum docet experimentum, non *purpureus*, ſed *vireſcens* oriatur color. Eodem modo dignoſci poſſunt *alkalica*, ſi affundatur *ſublimat. corroſiv.* ſolutio: ex hâc enim cum *alkalicis* commixtâ colorem oriri *ſubflavum* docent experimenta *Tornefortii*[a].

IV. *Vim emmenagogorum attenuatricem* declarant *injectiones in vivo animali per ſyringa inſtitutæ*: ita ut ſi qui ſint fidei nimis religioſæ, quibus priorum experimentorum ratio minùs ſatisfecerit, eos hujuſce *autopſia* coarguat. Horum quidem experimentorum hiſtoriam non minutè deſcriptam, ſed quantum ad hoc argumentum ſufficiat, perſtrictam damus.

1. Igitur in venam canis *jugalarem* injectæ ſunt *panaceæ opii liq.* ℥2 ß. Intra quatuor

[a] *Pref. Hiſtoire des Plantes environs de Paris.*

horæ minuta animal mortuum eſt; artubus diu poſt mortem minimè rigeſcentibus. Apertis *venâ cavâ*, & *aortâ deſcendente* effluxit ſanguis tenuis admodum, & rutilus; pulmones ſanguine turgido rubeſcebant. In corde ſummus ſanguinis fluor. Cujus quidem *ventriculi* coagulo omni ita *immunes* erant, quaſi *aquâ calidâ* eſſent eluti.

2. Alteri itidem cani propinatæ ſunt *laudan. Lond.* in *aq. cinn.* ſolut. ℨ6. Brevi tempore ingruebat tremor & ſpaſmus, deinde immanis oborta eſt ſalivatio. Poſt horæ quadrantem canis obiit. Aperto cadavere, in ventriculo & inteſtinis reperta eſt chyloſa materia, *laudano* intimè miſta & intincta. Arteriæ, utì & venæ omnes, inſigniter diſtentæ ſunt; ſanguis in univerſo corpore, ſuprà quàm credibile eſt, tenuis, & rarus.

3. In venam canis *jugularem* per *ſyringa* immiſi *ſp. vin.* ℥2. Cadavere poſt horæ ſemiquadrantem aperto, ſanguis in venis & arteriis omnibus in grumos fortiter concretus eſt; quæ tamen ſanguinis concretio in cordis ventriculis erat compactior. Hanc à *ſpiritu vini coagulandi* vim obſervat *Bohnius*; cujus ideò uſum *externum* ad hæmorrhagiam ſiſtendam haud infeliciter tentavit[a].

Ad eundem modum injectæ ſunt *tincturæ ſp. vin.* extractæ, *croci* nempe, *caſtorei*, *ſpec. diambræ*, *myrrh.* &c. à quibus quidem omnibus ſanguini inducta eſt concretio, pro *tincturæ* genio diverſa. Eadem quippe à *tincturis* hiſce

[a] *Act. Lipſ. Ann.* 1683. p. 154.

infuſis

infusis exorta sunr *phænomena*, quæ suprà, iisdem sanguine admixtis, recensuimus.

4. Venæ canis *jugulari* leniter immissæ sunt *spir. sal. armon.* cum *calce vivâ pp.* circiter ʒ6. Post horæ quadrantem, tremoribus per universum corpus spasmodicis, tendinumque subsultibus correptus est. Apertâ primò venâ *crurali*, deinde *jugulari*, effluxit sanguis liquidissimus, odore spiritûs urinosi fœtus: bullis etiam aëris refertus. Durante injectione, cor frequenter admodum, & fortiter se contraxit. Injectâ iterum *spir. sal. armon.* ℥ß, intra minuta aliquot mortuus est canis. Aperto thorace, pulmones rubicundi admodum, & quasi inflammati: in arteriis venisque omnibus, utì & corde, sanguis admodum tenuis, & rarefactus. In solo *venæ cavæ descendentis* trunco, ab hepate usque ad cor, repertus est spissus, & compactus; qualis, cùm extra vasa missus paulisper refrixerit. Quæ quidem crassitudo sine dubio inde provenit, quòd dum spiritus à *jugulari* in *auriculam* cordis *dextram* continuò protrusus sit, sanguis in *venâ cavâ descendente*, non potuerit in cor deduci; ibique adeò cohibitus, & stagnans crassitiem istam contraxerit. Atque hoc semper ferè accidit, si instituatur per *jugularem* injectio.

5. In venam canis *jugularem* injecta est *corticis peruviani decoctio* fortis ad ℥1ß. Post horæ quadrantem canis validâ & crebrâ cordis pulsatione, deinde spasmis frequentibus correptus est. Injectâ ulteriùs ℥ß, obiit tetanodes,

tanodes. Sectâ post mortem venâ *crurali &* *axillari*, exiit sanguis rutilans & liquescens. Postero die, apertus est thorax; pulmones rubicundi admodum, & turgentes; sanguis in *dextro* cordis *ventriculo* plurimùm accumulatus, & proinde compactus; in *sinistro* tamen paucus, isque satis fluidus. Pariter è *venâ portâ*, & *jugulari*, liquidus effluxit, & ultra naturalem statum rarus.

6. Cani propinatæ sunt hor. 9. Mat. *tinctur. chalybeat. Lower.* ℥2. Nulla ferè mutatio, nisi quòd tanquam ebrius titubaret. Hor. 12. dati sunt morsuli ex butyro & *chalyb. cum sulph. pp.* ℥1. qui etiam hor. 3. Pom. repetebantur. Hor. 6. Injecta est in jugularem *tinctura prædicta* ad ℥2. Mox expiratio fortis, cordis labor & pulsatio vehementissima; quæ ad horam ferè perstitit. Aperto post mortem abdomine, diu duravit motus intestinorum peristalticus. In ventriculo & intestinis omnibus reperta est massa *chalybeata*; quorum interna tunica colore ferrugineo tincta. Vasa omnia sanguinea, utì & lactea, multùm distenta. Sectâ venâ iliacâ, exiit qualis ex vivo animali, liquidus cruor: idem ex corde vulnerato cum impetu quodam prosiluit, intensè rarus & rubicundus. Hor. 12. In corde & canalibus appensis multum sanguinis adhuc floridi innatabat, minùs tamen, quàm in priore experimento, liquescentis.

7. A cane devorata est *sublimat. corrosiv.* ℨ1. Intra horæ quadrantem, vomitus invasit & spasmus enormis; deinde post horam elapsam, super-

ſuperveniente catharſi, interiit canis. Aperto abdomine, viſcera omnia rubeſcentia admodum, multis etiam in locis inflammata: plurimum ſanguinis circa pancreas extra vaſa effuſi; ita ut glandulæ diſtinctæ, & quaſi diſjunctæ cernerentur. Canales ita diſtenti, ut oculis ſe exhiberent etiam ea, quæ per tunicas arteriarum & venarum reptant, vaſcula. Renes utì & lien, ſanguine liquido repleti. Thorace inſpecto, pulmones turgidi & rubicundi; in corde plurimum ſanguinis fluidi, & coagulo prorſus immunis, diffluebat. Ita etiam ex arteriis, & venis omnibus liquidiſſimus exiit ſanguis.

Hoc experimento facilè innoteſcit egregia illa vis, quam in attenuando ſanguine exerit *mercurius*. Reliqua quippe quæ *ſublimat. corroſiv.* conſtituunt corpora, viz. *ſal communis*, *vitriolum*, & *nitrum*, ſanguinem fortiter coagulant: quòd ſi iis admixtus *mercurius* ſanguinis non modò coagulum omne tollat, ſed raritatem etiam intendat, vehementiùs certè humores reſolvet, ſi ſine ſalibus iſtis acidis per ſe exhibeatur. Itaq; *calomelas*, quem major ingreditur *mercurii* proportio, ſanguinem adhuc intenſiùs attenuat. Idem de *mercurio* obſervat vir in *experimentali anatomiâ* fidus & diligens *Wepferus*[a]; utì etiam de *helleboro albo*, *hyoſcyamo*, *amygdalis amaris*, &c.

Ad hunc modum de *emmenagogis primariis* inſtituta ſunt experimenta: plura adjicere tum argumento eſſet minùs neceſſarium, tum lectori nimis moleſtum.

[a] *Cicut. Aquat.*

Ita

Ita compage ſanguinis ſive *rarefactâ* ſive *attenuatâ*, *momentum* ipſius intendunt *emmenagoga.* Dantur & nonnulla, quæ *proprio* etiam *momento* inſtructa, menſes provocant. Ex quibus præcipua ſunt *hydrargyrum* & *chalybs.* Cùm enim ea ſit *hydrargyri gravitas*, ut globulis ſanguineis pondere pluſquam *decies* præpolleat, eâdem ratione *hydrargyri momentum* eo, quod *ſanguis* obtinet, erit validius: unde ſanguis aſſumpto *hydrargyro* impetum fortiorem nactus, tum humores lentos per *obſtructa capillaria* faciliùs protrudet, tum vehementiùs in *uterina vaſa* impinget: in quibus quidem efficiendis verſatur omnis *emmenagogorum* virtus. Neque hoc *impetu* ſolùm pollet *hydrargyrum*, ſed partium tum *gravitate* tum *tenuitate* cohærentiam ſanguinis ita diffringit & ſegregat, ut humoribus plurimùm *attenuatis* major fiat ſpirituum ſecretio, & vis cordis fortior; unde & *velocitatis* ratione, adhibitis *mercurialibus*, increſcit ſanguinis *momentum.* Hæc ſatis confirmat *ſalivatio*; in quâ pulſus ita *frequens* & *validus* obſervatur, ut ad *febrilem* penè accedat. Etiam peractâ *ſalivatione*, ſanguinem *tenuem* admodum & *rarum* relinqui, teſtatur experientia. Itaque reſtrictis menſibus nunquam feliciùs ſuccurritur, quàm cùm *alterantibus* per vices interpoſita ſint purgantia *mercurialia.* Etiam continuum *æthiopis mineralis* uſum non modò tutum, ſed & efficacem ſemper comperi; qui cæteris ex *mercurio* præparatis ideo ſolùm poſtponi ſolet, quia ſit omnium facillimè parabilis. Ita

ſe

ſe perpetuò habet *hydrargyri* operatio ; quæ utcunque conſtans ſit, minimè tamen vetat, quin & aliis etiam viribus inſtrui poſſit *hydrargyrum*: quippe non modò *obſtructa vaſa* aperit, ſed & *acidorum aculeos* æquè conſtanter retundit.

Chalybs etiam vi *momenti* ſui vaſa potenter aperit ; quippe qui corpus valdè ponderoſum ſit, licèt *dimidiatam* tantùm *hydrargyri gravitatem* ſortitus ſit. Humores etiam *attenuat*, utì ex experimentis & effectibus conſtat, unde & alio nomine menſibus ciendis prodeſt. Ex iis præterea eſt *chalybs*, quæ ſpiritibus quaſi cognata eſſe diximus, in eoſque mutari facilia ; quod ſatis oſtendit *pulſus*, *chalybeatorum* uſu vehementer *increbreſcens*. Ita *triplici* modo ad menſes provocandos conducit *chalybs* ; ex quibus quidem operandi principiis deduci poſſunt omnia ea, quæ *chalybs* excitare ſolet, *phænomena*. Ex. gr. hinc facilè innoteſcit, quomodo, utì vulgò fertur, & vaſa obſtructa *aperiat*, & nimis laxa *aſtringat*: quæ quidem in agendo vires pleriſque non *contrariæ* modò, ſed & *inexplicabiles* videntur. Nemini quippe obſcurum eſſe arbitror *chalybem* tum *gravitatis* ſuæ *momento*, tum attenuandi vi, obſtructa vaſa poſſe *aperire* ; hinc enim ſanguinis lenteſcentis, unde oritur *obſtructio*, cohærentiam tollit ; inde humores impetu quodam per *capillaria* propellit. Vaſis igitur obſtructione liberatis, eorum latera *aſtringi*, ſive contrahi neceſſe eſt. Fibræ enim quæ, dum ſanguis ſtagnaret, *relaxatæ* ſunt, nunc, remoto omni obſta-

obstaculo vim suam naturalem exercent, h. e. *Elasticitate* forti sese *tono* suo restituunt, & statum *contractilem* recuperant; unde & *astringi* perhibentur. Et *tonum* quidem roborat *chalybs*, non modò quia vasa obstructione expediat, sed quia spiritus etiam, utì dictum est, uberiùs sufficiat; à quibus pendet omnis fibrarum *contractio*.

Perlustratis *emmenagogis*, sub examen revocanda sunt *astringentia*. Quorum virtus, cùm non modò in *fibris vellicandis* & contrahendis, sed & in *humoribus coagulandis* incrassandisq; sita sit, ad hunc modum *menses* immodicos *restringere* posse concipitur. Sanguinis quippe particulis condensatis, & arctiùs inter se cohærentibus, imminuitur *velocitas*; non modò quia parcior fiat spirituum secretio, sed quia ea sit humorum resistentia, ut difficiliùs à corde protrudi queant. *Velocitate* verò languente, ita deficit sanguinis *momentum*, ut canales minùs jam distrahat, eorumq; viribus contrariis impar evadat. Ita vi sanguinis debilitatâ, *tonum* suum recolligunt, & coalescunt vasa. Quem tamen si minùs rite recuperent, paululumque adhuc dehiscant, non ideo tamen persistit *fluxus*. Globuli enim sanguinei, cùm compactiores sint, & mole admodum excrescant, vasorum rimis ita tandem adhærescunt, ut hiatum omnem quasi cuneo quodam infarciant, & occludant. Has *astringentium* esse virtutes probabimus eodem ratiocinandi modo, quo in *emmenagogis* explicandis usi sumus. Loci igitur argumentorum proferentur quatuor, *remediorum*

mediorum scilicet, 1. *Effectus sensibiles*. 2. Cum *sanguine adhuc tepente*, & 3. Cum *syrupo violarum commixtio*: 4. *Injectiones in vivo animali per syringa institutæ*.

I. *Astringentium* operationem indicat *duplex* potissimùm *effectus sensibilis*; quorum alter *vellicandi*, alter etiam *coagulandi* vim declarat.

1. *Sapor subacidus*, *acerbus*, *austerus*, *stypticus*; quorum unus saltem in *astringentibus* omnibus reperitur. Ita subacido sapore pollent *plantago*, *anagallis*, *sal marinum*, *spiritus nitri*, & *salis dulcis*; acerbo, *herbæ acetosæ*, *acetum*, *sal tartari fixus*, *tartarus vitriolatus*, *spiritus sulphuris*, *nitri*, *salis*, & *vitrioli*: Austero & styptico, *alumen*, *vitriolum*, *cortex granatorum*, *tormentilla*, *bistorta*, *balaustia*, *bolus armena* &c. Quòd si medicamenta hæc *linguam* pungant admodum & vellicent, quidni etiam & in canales delata fibras *stimulent*, & in statum *contractilem* reducant? quam sanè *contrahendi* vim, cùm *externè* adhibeantur *astringentia*, facilè agnoscunt oculi.

2. *Pulsus depressus*; utì fit, si invaluerit usus *astringentium*. *Pulsûs* verò *imminutio* indicat sanguinem, qui antea spatium satis amplum intra arterias occupabat, nunc in angustius cogi, seu *concretione* quâdam inductâ arctiùs multò cohærescere; unde non modò parcior spirituum secretio, & proinde impetus cordis imbecillior, sed minor canalium distensio. Ita sæpe in *scorbuto calido*, adhibitis *astringentibus*, *remissior* observatur *pulsus*.

Eodem

Eodem modo ſanguinem, *ſalivatione* peractâ nimis rareſcentem, incraſſant & quaſi compingunt, adeoque & *pulſum* deprimunt *aſtringentia*.

II. Humores *aſtringentibus coagulari*, & concreſcere, oſtendit ipſorum cum *ſanguine*, & *ſero* commixtio. Feb. 12. *Sanguini* igitur *canis arterioſo* admixta ſunt ſequentia;

1. *Spiritus nitri dulc.* Sanguis illico nigredinem contraxit, & in maſſam admodum ſpiſſam abiit. Feb. 13. Nigredo & craſſities major.

2. *Spir. ſalis dul.* Color admodum fuſcus. Compages craſſa quidem, ſed non æquè ac cum *ſpir. nitr. dulc.* concreſcens.

3. *Spir. nitr. bezoartic.* Citò & fortiter coagulabatur ſanguis. Máſſa inſtar ſanguinis putridi concreta. Feb. 13. Perpuſilla pars tenuis adhuc, ſed ſubfuſca.

4. *Oleum vitrioli.* Subiit ſtatim cum *fermentatione* concretio. Color ad nigredinem acceſſit. Feb. 13. Coagulum minùs fortè, quàm in cæteris. Serum quippe ſeparatum eſt.

5. *Spir. nitri.* Fermenteſcebat, & coagulatus eſt ſanguis. Colorem induit ſubfuſcum. Feb. 13. Supernatabat plurimum ſeri leviuſculè concreti.

6. *Aqua fortis.* Fermentatio & coagulatio ſatis valida. Color ſubfuſco affinis. Feb. 13. Maſſa nigra, ſpiſſa, & in grumos concreta. Seroſa tamen pars minùs, quàm cum *ſpiritu nitri*, craſſeſcens. Eadem ferè exhibuit *biſtortæ* ſuccus.

7. *Spir.*

7. *Spir. ſalis.* Color multò magis, quàm cum *ſpir. ſalis dulcis*, nigreſcens. Maſſa ad *ſyrupi* craſſitiem acceſſit. Feb. 13. Eadem exhibuit.

8. *Spir. vitrioli philoſoph.* Orta eſt fermentatio. Coagulum erat coloris cinerei.

9. *Acetum deſtillatum.* Coagulum leviſſimum. Color, quàm in ſanguine puro, obſcurior. Feb. 13. Coagulum fortius, & ad nigredinem propiùs accedens.

10. *Tinctura antiphthiſica.* Maſſa ferè omnis in grumos concreta. Color ſatis obſcurus. Feb. 13. Eadem phænomena.

11. *Spir. vitriol.* Maſſa ſpiſſa admodum, & quoad colorem quaſi limoſa.

12. *Balſam. Gilead.* Sanguis inſpiſſatus valde, & quaſi in putridum converſus.

13. *Sal. chalyb.* Coagulabatur ſanguis, aliquâ tamen ex parte adhuc fluidus. Eadem omnino præbuit *ſal vitriol.*

14. *Sacchar. ſaturn.* Concretio mediocris; color tamen ſatis vividus.

15. *Sal prunell.* Maſſa aliquatenus grumeſcens.

16. *Succus alchimillæ.* Præcipitata eſt maſſa nigra, & grumeſcens; reliqua pars ſatis fluida.

Cum *ſero* etiam ſanguinis *humani* inſtituta ſunt *experimenta* ſequentia: cui admiſtum fuit,

1. *Decoctum corticis granatorum.* Serum aliquantò concretius. Eadem exhibuit *tormentillæ*, & *biſtortæ decoct.*

2. *Tinctura corallii.* Coagulabatur ſerum.

3. *Spir. ſalis.* Seri portiuncula concreta; reliquum tenue, & liqueſcens.

4. *Spir. nitri.* Coagulum forte. Seri tamen dimidia pars fluida permanſit. Idem præbuit *ſpir. nitri bezoartic.*

5. *Oleum vitrioli.* In fundo ſubſedit coagulum. Liquoris maxima pars haudquaquam concreta.

6. *Spir. nitri dulc.* Nulla mutatio, niſi quòd ſerum albeſceret.

7. *Spir. ſalis dulc.* Coagulabatur ſerum; aliquâ tamen ex parte adhuc liqueſcens.

8. *Tinctura antiphthiſica.* Serum turbidius factum, aliquatenus etiam concretum.

9. *Aqua fortis.* Coagulum albeſcens. Idem à *ſpir. vitrioli philoſoph.* admixto.

10. *Aqua ſtyptica.* Fortiſſimè concrevit ſerum.

11. *Tinct. terræ japonicæ.* Coagulum rubrum.

12. *Solutio ſalis in aq. com.* Maſſa concreta coloris albi. Idem exhibuit *nitri in aquâ ſolutio.*

Hiſce experimentis elucet ratio, quare *aſtrigentia*, qualia ſunt omnia ex *nitro* præcipuè & *ſale* elicita, *diureſin* promoveant, cùm enim ſanguinem ita *coagulent*, ut magnam interea *ſeri* partem intactam relinquant, fit ut, *coagulo* hoc globulis ſanguineis inducto, faciliùs ab iis ſecedat, perque *renes* tranſeat latex *ſeroſus.* Pariter ac *lacti* ſi ab *acidis* inferatur *coagulum*, partes *ſeroſæ*, quæ priùs cum *oleoſis* promiſcuè temperatæ ſunt, facto divortio diſcedunt, & ſeparantur.

III. *Aſtrin-*

III. *Aſtringentia* ſi *ſyrupo violarum* admixta ſint, ulteriùs ſuas *coagulandi* vires indicabunt. Utì enim ea, quæ *ſyrupo violarum* colorem *viridem* inducunt, in *alkalicorum* claſſem reponi debent; ita etiam quicquid *rubrum* communicat[a], *acidis* annumerandum eſt. Idem affuſis *acidis* emergit color, ſi loco *ſyr. violarum* adhibeatur *heliotropii* ſolutio, ſeu charta tincturâ *heliotropii cæruleâ* fucata, quemadmodum oſtendit D. *Tournefort*[b]. *Acidis* verò admixtis humores *concreſcere* ſatis oſtendunt ea, quæ jam inſtituimus, experimenta. *Aſtringentibus* igitur *ſyrupo violarum* commixtis, ad hunc modum exorti ſunt colores.

1. *Ol. vitrioli.* Color ruber, & rutilus.

2. *Spir. nitri.* Color adhuc ſplendidior.

3. *Spir. ſalis.* Rubedo adhuc rutilantior, & veluti ignea. Idem exhibuit *ſp. ſalis dulc.*

4. *Spir. nitri bezoart.* Color ruber, ſed non æquè ac in prioribus ſaturatus.

5. *Spir. nitri dulc.* Color purpureus. Idem præbuit *tartar. vitriolat.*

6. *Sp. vitrioli philoſoph.* Color, qualis in *caryophyllo ſylveſtri.* Idem exhibuit *hydrargyri in aq. fort. ſolutio.*

7. *Aq. fort.* Color primò pallido-purpureus & pellucens, deinde ruberrimus. A *tartaro* autem in *aquâ forti* ſoluto, emerſit color elegans, qualis in *ceraſis* conſpicitur.

8. *Tinctura antiphthiſica.* Color paulùm à cœruleo abhorrentior.

[a] *Boyle de color. p. 3. 95.* [b] *Pref. Hiſtorie des plantes environs de Paris.*

9. *Æris in ſpiritu ſalis ſolut.* Color ruber, languidus tamen, & obſcurus.

10. *Æris in aquâ fort. ſolut.* Color flavus, ſed obſcurus.

11. *Plumbi in ol. vitrioli ſolut.* Rubedo languidior.

12. *Plumbi in aq. forti ſolut.* Rubedo ſatis rutila.

13. *Spir. vitriol.* Color coccineus. Eadem exhibuit *elix. vitriol. Mynſicht.*

Ita cæteris *aſtringentibus* admixtis, ſi modò aliqua fuerit in *ſyrupo* coloris mutatio, ea omnis ad *rubedinem* inclinavit. *Rubris* mixturis inſtillatæ guttulæ aliquot *olei tartar. per deliquium fermentationem* excitabant; quâ peractâ, color in *viridem* mutatus eſt: qui quidem tantò erat *viridior*, quantò ante *oleum tartari* admiſtum intenſior fuerat *rubedo.* Ita *oleo vitrioli* cum *ol. corn. cervi, lavendulæ, carui, caryophylli, nucis moſchatæ, roris marini* &c. admixto, color emicuit *rubicundus*, & ſanguineus: qui tamen affuſo *oleo tartari* aut *tartaro* in *acet.* ſolut. rubeſcere omnino deſiit, licèt interim ad *viriditatem* parum accedens.

IV. *Aſtringentibus* ſanguinem *coagulari* docent, quæ per *ſyringa* fiunt, experimenta.

1. In venam canis *jugularem* immiſſa eſt *ſpirit. vitriol.* ℥jß. Brevi tempore ingruebat dyſpnœa; deinde pulmonibus admodum laborantibus, canis obiit ſpaſmodicus. In venis ſanguis ſpiſſatus admodum & concretus, ita tamen inæqualiter, ut multum ſeri coagulo immune

immune videretur. Cordis ventriculos infarciebat maſſa grumeſcens, & quaſi polypoſa.

In pulmonibus ſtagnavit ſanguis ater, qui etiam lobis nonnullis extra vaſa effuſus adhæſit. Idem *vitrioli ſpiritus* cani, qui paulò antè *laudani liq.* ℥2 aſſumpſerat, infuſus ita humorum craſin immutavit, ut, qui modò ex incisâ venâ liquidiſſimus effluxerat, jam in grumos concretus eſſet ſanguis.

Eadem exhibuit *ſpir. nitri* & *ſalis*, niſi quòd grumi minùs inter ſe cohæſerint.

2. In venam canis minuſculi *jugularem* injeci *ſacchar. ſaturni* in *decocto cortic. granat.* ℥ß. ſoluti, ℈2. Extemplo ferè cor langueſcere cœpit, ita ut admotâ ad thoracem manu pulſatio illius vix percipi poſſet: reſpiratio gravis & anheloſa; deinde ſpaſmis ingruentibus, intra horæ minuta quinque ſucceſſit mors. Apertâ venâ *jugulari* & *iliacâ*, exiit ſanguis partim fluidus, partim grumeſcens tenaciterque concretus: ſupernatabat quaſi oleum quoddam, quod & *ſaccharum ſaturni* ſapore referebat. In aortâ ſanguis ita concrevit, ut penè fibroſus evaderet. Pulmones coagulato ſanguine repleti, nonnullis etiam in locis inflammati. In corde ſanguis univerſus ita concretus eſt, ut ventriculorum columnis quaſi adnaſci videretur.

3. In venam canis grandiuſculi *jugularem* injecta eſt, duplici vice, *ſanguinis dracon.* in *aquâ* tepidâ ſoluti ʒß. Cordis *ſyſtole*, & reſpiratio frequentior; deinde ſine ullo gravi ſymptomate, canis ſubitò concidebat mortuus.

Mox musculi thoracis ita spasmis correpti sunt, ut tum ad visum tum ad tactum se per vices constringere, & remittere deprehenderentur. Apertâ venâ versùs caput *jugulari*, exiit sanguis spumosus, & dimidiâ ferè parte in grumos separatus. Sectâ *iliacâ*, totus in massam solidam concrevit, & portiunculæ illius admodum compactæ sunt, quasi cera fuisset injecta, venæ cavitati accuratè respondens, vascula tenuia, quæ renum tunicam externam percurrunt, oculis valde conspicua. Pulmones concreto sanguine intumescebant. Cor sanguine supra modum distentum est: qui quidem in dextro ventriculo *gelatinæ* crassitiem æquabat, in sinistro firmiùs concrevit.

4. In *jugularem* canis injeci *aceti* ℥2. Cordis contractio paulò frequentior; quoad cætera, nulla in cane mutatio. Deinde iteratâ injectione ad uncias itidem duas, respiratio difficilis, & laboriosa: quæ tamen, sectâ arteriâ *iliacâ* (unde exiit plurimum sanguinis nonnihil grumosi) ad consuetam normam redacta est. Injectis tandem ulteriùs ℥2, expiravit animal. Apertâ venâ iliacâ, erupit sanguis crassissimus, & in massam densatus: in venis cæteris, utì & arteriis, leviter concretus; in corde, præsertim in sinistro ventriculo, aliquâ ex parte fortiter coagulatus.

5. Venæ canis *jugulari* immissa est *spir. salis dulc.* ℥ß. unde respiratio fortis & sublimis, quæ tandem ita sensim defecit, ut nondum peractâ injectione canis moreretur. Musculis abdominis transversim sectis, subsiluerunt fibræ.

bræ. In arteriis venisque omnibus, sanguis admodum concretus. Pulmones inflammati. Cor sanguine oppletum, & quasi tensum. Ex ventriculo dextro extractæ sunt sanguinis ℥4. instar *gelatinæ* concreti. In sinistro, sanguis paucus, sed fortiter coagulatus: ex aortâ prodiit quasi polyposus. Eadem prorsus exhibuit in altero cane *ol. terebinth.* ℥1. nisi quòd pulmones fuerint coloris atro-rubei, qualis in *jecore* frixo conspicitur.

6. In *jugularem* canis injecta est *sal. chalyb.* in *aquæ* ℥2 soluti, ℥ß. Post palpitationem cordis & dyspnœam vehementissimam, obiit animal. Sectà venâ iliacâ, sanguis non concretus quidem, sed nonnihil grumescens. Ita in corde & aortâ sanguis coagulum quoddam contraxit, licèt, quàm in cæteris experimentis, imbecillius.

Ut verò clariùs adhuc elucescant, quas *emmenagogis* & *astringentibus* ascripsimus, virtutes, *attenuandi* scilicet & *coagulandi*, non abs re erit experimenta depromere, unde satis constabit ea, modo à nobis exposito, in se invicem reciprocè operari medicamenta. Igitur iis *mixturis*, quas ex *sanguine* & *emmenagogis* confecimus *sect.* 2, affusa sunt hujusmodi *astringentia.*

1. *Mixturæ* (ex *sanguine* & *sp. salis armon.*) affusus est *spiritus salis.* Massa omnis coagulata. Color, instar cœni, lutulentus.

2. *Mixtur.* (ex *sang.* & *decoct. sabin.*) *spir. nitri bezoartic.* Liquoris pars dimidia in massam duriusculam concrevit; reliqua fluida

 quidem

quidem permansit: videbatur verò nihil aliud esse, nisi *spiritûs* affusi quædam portio, quæ post coagulationem superfuit.

3. *Mixtur.* (ex *sang.* & *laudan. liq. Syd.*) *ol. vitrioli.* in massam admodum spissam evasit; color fuscus, & subobscurus.

4. *Mixtur.* (ex *sang.* & *panacêâ opii liq.*) *spir. salis.* Fortiter concrevit. Color atrorubeus.

5. *Mixtur.* (ex *sang.* & *aq. rutæ*) *spir. salis dulc.* Liquor coagulatus, & in grumos concretus. Color pullus.

6. *Mixtur.* (ex *sang.* & *sp. sal. armon. succinat.*) *spir. salis.* Coorta est fermentatio. Liquor partim in grumos abiit, partim fluidus perstitit.

7. *Mixtur.* (ex *sang.* & *aq. absinth.*) *spir. salis.* Statim in coagulum nigerrimum concrevit.

8. *Mixtur.* (ex *sang.* & *sp. corn. cerv.*) *ol. vitrioli.* Fermentatio, & concretio satis valida.

9. *Mixtur.* (ex *sang.* & *marrhubii decoct.* *spir. salis.* Idem exhibuit, ac mixtura prior cum *ol. vitrioli.*

Ad eandem normam *mixturis*, quas ex *sanguine* & *astringentibus* Sect. 2. composuimus, experimenti gratiâ, affusa sunt *emmenagoga.*

1. *Mixt.* (ex *sang.* & *spir. nitri dulc.*) *panacêa opii liq.* Massa in fluorem denuo redacta est. Idem etiam effecit *panacêa.*

2. *Mixt.* (ex *sang.* & *spir. nitri bezoart.*) affusa.

3. *Mixt.* (ex *sang.* & *oleo vitrioli*) *spir. sal. armon.*

Armon. Fermentescebat. Massa multò tenuior, quanquam de nigredine nihil amiserit.

4. *Mixt.* (ex *sang.* & *aquâ forti) aqua rutæ.* Tota liquescebat.

5. *Mixt.* (ex *sang.* & *spir. salis) panacêa opii.* Crassities penitus sublata est, & color floridus evasit.

6. *Mixt.* (ex *sang.* & *spir. vitrioli philosoph.) spir. salis armoniaci.* Compages admodum fluida. Color atro-rubeus.

7. *Mixt.* (*mixt.* ex *sang.* & *aceto destillato) sp. salis armon.* Texturæ raritas, & coloris vigor, qualis in sanguine naturali. Eadem quoque præbuit *spir. salis armoniaci.*

8. *Mixt.* (ex *sang.* & *tincturâ antiphthisic.)* admixtus.

Satis jam perspicuum esse arbitror, sanguinis *cohærentiam* ab *emmenagogis*, & *astringentibus* variè mutari; ab his scilicet *tenaciorem*, ab illis *rariorem* fieri. In quâ quidem *cohærentiæ* mutatione consistit unicè, quantum ego concipio, omnis illa *alterantium* virtus; licèt gradibus ad sensum minimè expositis fiat iste in compages varias humorum transitus. *Cohærentiæ fluiditatisque* causas exponere, utì esset opus prolixum admodum & laboriosum, ita etiam meo instituto satis alienum: ea quippe provincia ad *philosophos* potiùs pertinet; *medico* satis est *proximas* causas posse animo concipere & complecti, *ultimas* rimari minimè necessarium.

TA tandem abſoluta eſt hæc de *Menſium* naturâ, remediiſq; diſquiſitio; in quâ ſanè id mihi parum arrogo, non poſſe ſubtiliùs perveſtigari *Menſes*, aliis interim principiis eſſe minimè explicandos confiſus. Quantum meus poterat philoſophiæ modulus, *Theoriam* veram atque perſpicuam tradere ſum aggreſſus: cujus quidem fabrica ſi anguſtior ſit, iſti tamen, quæ mihi ſuppeteret, materiæ reſpondet. Eos, qui eruditione *Mechanicâ* pleniùs imbuti ſunt, in quâ me ne quidem ſatis mediocriter eſſe verſatum fateor, multa his poſſe aſtruere facilè ſentio, non modò ad ornamentum operis, ſed etiam firmitatem.

Erunt tamen fortaſſe quamplurimi, qui quòd cauſas morborum inveſtigare, ſive non conſuêſſent, ſive non vellent, ſive non poſſent, omnem

rerum

rerum medicarum *Theoriam* in *Praxi* prorſus inutilem exiſtimabunt; nonnulli etiam periculoſam arguent.

Fieri quidem poteſt, quod & nonnunquam eveniſſe non diffiteor, ut iis demum *Praxis* haud ita feliciter ceſſerit, qui *Theoriam* multâ cum laude excoluerunt; dum in hanc totis viribus intenti, illam fortè neglexerint: ita enim alterius altera opem poſcit, ut nemo de Medicinâ egregiè mereri queat, qui utramque non conjunxerit. Quid verò abſurdius eſſe poteſt, quàm ut, quò meliùs morbum intellexerit medicus, eò infelicior fore cenſeatur in adhibendâ medicinâ? ut, qui in malæ valetudinis origine ita acutùm cernit, ad remedia rite applicanda ineptior videatur? Quaſi impedimento eſſet uberior rerum cognitio; aut ille demum feliciſſimam medendi methodum inſtituat, qui, quare hæc potiùs quàm illa inſtitui debeat, omnino neſcit. Sanè ſiquis ad morbos tollendos præ cæteris inſtructior ſit, is huic operi pleniùs ſatisfaciet, qui eorum

rum fontes optimè nôrit, qui variam humorum, unde profluunt, indolem perſpexerit; qui denique normam illam, quâ ſanguinis craſin aut conſervat aut vitiat natura, penitus inveſtigârit. In eo enim præcipuè ſpectatur medici ſagacitas, ut de *morbi* ingenio acutè judicet; *curationis* formulas deſcribere, cujuſvis ferè eſt in medicinâ operarii.

At morbis, inquiunt, feliciter etiam medentur, qui nullâ *Theoriâ* imbuti ſunt, qui nec corporis fabricam, nec modum, quo intra corpus operantur remedia, intelligunt. Sed ſiquis horum inſpectâ *Praxi* animadvertat, quàm pleraque importunè adhibentur, quàm multa, eaque inter ſe plurimùm diverſa, ad nauſeam uſque porriguntur remedia, agnoſcet multum iis gratiæ habere Pharmacopolas, parum interim debere ægrotos. Cùm enim nec morbi rationem, nec certam aliquam medendi methodum ſatis exploratam habeant, omnem ferè *materiam medicam* percurrunt, haud

haud ignari ſcilicet pluribus eſſe aggrediendum viis, ne una fortè minùs ſuccedat. Qui verò ita in *Staticis* atque *Anatomiâ* verſatus eſt, ut humani corporis penetralia intimè pernôrit, fluidi circulantis naturam & vires explorârit, diſpiciet facilè quæ vera ſit morbi indicatio, & qualis potiſſimùm adhiberi debeat medendi ratio: nullum huic dubium injicit varia illa pharmacorum ſupellex, quò minùs certa quædam ad rem ſuam aptiſſima deligat; & ordinem, quem in iis præcipiendis ſecuturus ſit, ſecum multò antè conſtituat.

Ii quidem, qui in *Praxi* diu elaborârunt, experientiâ ita ſunt inſtructi, ut morbis ſatis feliciter occurrant, quanquam *Rationalis Pharmaceutices* penitus ignari: neque id ſanè mirum, cùm iidem quaſi in orbem ſæpius recurrant morbi. Quòd ſi novus aliquis morbus, nec à *Practico* antea viſus exurgat, multùm hærebit vir experiens, & commentarios veteres fruſtra diu verſabit, unde nihil lucis mutuari

tuari queat, quod ad recens hoc ſymptoma illuſtrandum traducat. Contrà qui morborum cauſas naturæque vim penitus inſpexit, ſiquid inſolitum acciderit, id non tanquam aliquid monſtri ſuſpiciet; ſed ideâ illâ, quam de morbis in animo jam antè formatam & deſcriptam tenet, ad hanc rem accomodatâ, faciliùs intelliget, quænam ſit iſtius mali origo, quænam adhiberi debeat curatio.

Etenim qui *Theoriæ* medicæ omnino rudis eſt, non tam ipſos morbos, quàm morborum *vocabula* diſtinguit; qui certè error, utì in medicis non rarò deprehenditur, ita medicinæ plurimùm nocet. In *Febre* v. gr. eadem ſæpe reperiuntur ſymptomata, cùm morbi cauſa ſit multiplex, & diſſimillimus humorum ſtatus: alia enim ex *redundantiâ*, alia ex *rareſcentiâ*, alia ex *lentore* ſanguinis oritur *Febris*; ita ut medendi methodum poſtulet pro cauſarum varietate diverſam. Accerſitus verò iſte quaſi *nominalis* medicus, ſi morbum hunc

Febrem

Febrem dici debere judicat, eandem curationis normam persequitur, quæcunque sit in symptomatum causâ diversitas: quam quidem qui insistit viam, si medetur, felix certè erit, sed in arte suâ haud nimiùm peritus. *Rationalis* verò medicus, non tam *appellationem* morbi, quàm *naturam* explorat; in hoc præcipuè laborat, ut statum sanguinis accuratè perspiciat; unde etiam non vana remediorum quærit indicia.

Aliud etiam est in quo deficit *Theoriæ* expers *Practicus*, viz. *remediorum applicatio*. Quia enim nec quo morbi oriuntur, nec quo in sanguinem agunt pharmaca, modum intelligit, morbis ea solùm adhibet remedia, quæ longâ experientiâ prodesse compererit. Cùm verò id potiùs in medicinâ desideretur, ut præstantissima quæque remedia aliis etiam morbis, ac vulgò solent, applicentur, quàm ut exquirantur nova; defectum hunc solus tollet *Rationalis* medicus, qui tum morbi, tum medicamenti vires

adeò callet, ut utriusque ad se invicem habitudinem clarè perspiciat: ita novo quodam artificio ad multos alios morbos ea extendet remedia, quæ uni fortè aut alteri quasi *Specifica* satis pro arbitrio dicavit usus.

Contra *Theoriam* acriter contendent nonnulli, dicetque eam in morbis explicandis parum proficere, quia ad omnes accommodari minimè queat. Sed hoc certè est imperitè disputantis argumentum, quasi quòd non in omnibus morbis, ideo in nullis obtinere possit *Theoria*. Aliquid est eam tenus prodiisse; in nonnullis sanè illustrandis ita feliciter processit, ut ulteriùs facilè progredi posse videatur, si ingenio par fuerit medicorum industria. Fatemur quidem hanc, qualem volumus, *Theoriam* in medicinâ parum prodesse, nisi frequens etiam accedat *Praxis*; quæ tamen si hâc duce dirigatur, erroribus, quos aliàs frustra cavet, minùs erit obnoxia.

Hæc quidem omnia & nôrunt, & fecerunt *veteres*; neque aliis æquè

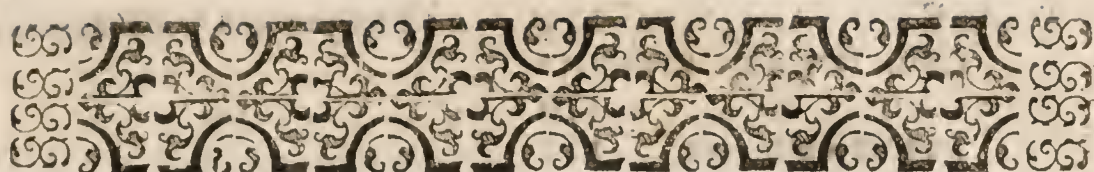
principiis morborum & medendi rationem illustrare posse arbitratur, *Practicorum* certè felicissimus, *Hippocrates*: igitur *Thessalo* suo, medicinæ studioso, id præcipuè commendat, *ut figurarum proprietates, & numerorum scientiam cognosceret; & disciplinæ isti, quæ illas edocet, & magnitudines quascunque metitur, multum studii adhiberet*[a]. Eos nempe fontes unicè agnoscit, unde vera fluere queat rerum medicarum cognitio. Atque hæc quidem *elementa*, ad quæ perdiscenda ita vehementer hortatur filium, ipsi penitus perspecta fuisse credibile est. Audiit enim, uti accepimus, & sectatus est *Democritum*, qui temporibus illis eam docuit *philosophiam*, quæ hodie dicitur *mechanica*; quæque ita parum recens est, quod vulgò fertur, ut sit omnium longè vetustissima. Hâc adeò institutus disciplinâ *Hippocrates*, naturam & observavit, & intellexit acutissimè: & quia naturæ sunt maximè consentaneæ, ideo præstantissimæ e-

[a] *Epist. ad Thessal.*

tiam habentur, quas de morbis conſcripſit, hiſtoriæ. Itaque non leve præſidium operi huic acceſſiſſe exiſtimo, quòd ubique ferè ſententiæ meæ vindicem & patronum adduxerim, *Hippocratem.*

INDEX

INDEX RERUM.

A

Con-

Opii

FINIS.

Catalogus Librorum proſtantium apud Gul. & Joh. Innys.

HIppocratis de Morbis Popularibus Liber primus & tertius Gr. Lat. His accommodavit novem de Febribus commentarios *Joannes Friend*, M. D. Coll. Med. Londin. & Societatis Reg. Socius, *4to.* & *8vo.* 1717.

Johannis Friend, M. D. de Purgantibus in ſecundâ Variolarum confluentium Febre, adhibendis Epiſtola *4to.* 1719.

De Curandis Febribus continuis, liber, in quatuor diviſus ſectiones; quarum ſingulæ ſingulorum Morbi Temporum, quæ totidem quoque ſunt numero, Remedia continent. Authore *Jodoco Lommio.* *8vo.* 1718.

Sanctorii Sanctorii de Staticâ Medicinâ Aphoriſmorum Sectiones ſeptem cum Commentario *Martini Liſter*, 12mo. 1714.

Pharmacopœia Extemporanea, ſive Præſcriptorum Chilias, in quâ Remediorum elegantium & efficacium Paradigmata, ad omnes fere medendi Intentiones accommodata candidè proponuntur; unà cum viribus, Operandi ratione, Doſibus & Indicibus annexis. Editio quinta longè auctior & emendatior, per *Tho. Fuller*, M. D. Cant. 12*mo.* 1714.

Pharmacopœia Extemporanea: Or a Body of Medicines, containing a thouſand ſelect Precepts anſwering moſt Intentions of Cure; to which are added uſeful *Scholia*, a Catalogue of Remedies, and a copious Index for the Aſſiſtance of young Phyſicians; the third Edition, with large Additions by the Author *Tho. Fuller*, M. D. *8vo.* 1719.

Phthiſiologia: or a Treatiſe of Conſumptions, wherein the Difference, Cauſes, Signs, and Cure of all ſorts of Conſumptions are explain'd. By *Richard Morton*, M. D. the ſecond Edition *8vo.* 1720.

Gault. Harris, M. D. de Morbis acutis Infantum. Editio tertia auctior. *8vo.* 1720.

Proceſſus integri in morbis fere omnibus curandis, nec non de Phthiſi Tractatulus, Editio quarta à *Tho. Sydenham*, M. D. 12*mo.* 1712.

Pharmacopœia Colleg. Reg. Londini Remedia omnia ſuccinctè deſcripta, Editio quarta, per *J. Shipton.* 12*mo.* 1711.

Tractatus de Fœtu Nutrito: or a Diſcourſe concerning the Nutrition of the Fœtus in the Womb, demonſtrated to be by Ways hitherto unknown; in which is likewiſe diſcover'd the uſe of the Gland Thymus; with an Appendix, being ſome practical Obſervations on the Food of Children newly born,

born, and the Management of the Milk of Women. By *F. Bellinger* of the College of Phyſicians.

The Symptoms, Nature, Cauſe, and Cure of a Gonorrhœa. The third Edition with Additions. By *W. Cockburn*, M. D. Fellow of the Royal Society and College of Phyſicians. 8*vo*. 1719.

Pharmacopœia Bateana, in Libros duos digeſta. Primo Compoſitiones Galenicæ, altero Proceſſus Chymici: Ordine Alphabetico exarantur: Viribus Doſibuſque illuſtrantur: Atque Catalogis & Indicibus accommodantur. Cura & Opera *Thomæ Fuller*, M. D. Cantab. 12*mo*. 1719.

Anthropologia Nova: Or a new Syſtem of Anatomy, deſcribing the Animal Oeconomy, and a ſhort rationale of many Diſtempers incident to human Bodies. Illuſtrated with above fourſcore Figures, drawn after the Life by *James Drake*, M. D. late Fellow of the College of Phyſicians and Royal Society. The ſecond Edition in 2 Vol. 8*vo*.

A Treatiſe of the Aſthma in four Parts, containing 1. A Hiſtory of the Fits, and the Symptoms preceding them. 2. The Cacochymia which diſpoſes to the Fit, and the Rarefaction of the Spirits which produces it. 3. The accidental Cauſes of the Fit, and the Cure of the Aſthmas are obſerv'd. 4. The Cure of the Aſthma Fit, and the Method of preventing it is propoſed, *&c.* By Sir *John Floyer* of *Litchfield*, Kt. The ſecond Edition corrected, 8*vo*. 1717.

Specimen Phyſico-medicum, de corpore humano, & ejus morbis; or an Eſſay concerning the Knowledge and Cure of moſt Diſeaſes afflicting human Bodies; to which is annex'd a ſhort Account of Salivation and the uſe of Mercury. By *P. Paxton*, M. D. 8*vo*.

Praxis Medica. The Practice of Phyſic: Or Dr. *Sydenham*'s Proceſſus Integri, tranſlated out of *Latin* into *Engliſh*, with large Annotations, Animadverſions, and practical Obſervations on the ſame. Containing the Names, Places, Signs, Cauſes, Prognoſtics, and Cures of all the moſt uſual and popular Diſeaſes afflicting the Bodies of human Kind, according to the moſt approved Modes of Practice. Among which you have the Pathology, and various Methods of curing a Clap, or virulent running of the Reins and the *French* Pox, with all their Symptoms, beyond whatever was yet publiſhed on this Subject, by any other Author, Ancient or Modern, ſince the Diſeaſes firſt appear'd in the World to this Day. The third Edition, enlarged throughout with ſome thouſands of Additions not in the firſt Impreſſion. By *W. Salmon*, M. D. 8*vo*. 1716.